TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKULLARDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK UYGULAMALARININ BELİRLENMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hatice HATİPOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKULLARDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK UYGULAMALARININ BELİRLENMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hatice HATİPOĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2010

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

Üye: Doç. Dr. Filiz YURTAL

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
.../…/2010

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin çizelge ve şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

OKULLARDA YÜRÜTÜLEN PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK UYGULAMALARININ BELİRLENMESİ VE BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hatice HATİPOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER
Ağustos 2010, 156 sayfa

Bu araştırmada ilköğretim ve ortaöğretim okullarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan ve okul psikolojik danışmanlığı görevini üstlenen psikolojik danışmanların çalıştıkları okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarının, diğer bir değişle pratik becerilerinin nasıl olduğu incelenmiştir. Çalışmada ayrıca psikolojik danışmanların çalışma yaşamına ilişkin özellikleri (kıdemleri, öğrenim durumu, okul düzeyi), çalışılan okulun fiziki koşulları (okul mevcudu) ve lisans eğitimleri sırasında aldıkları uygulamalı ders (bireysel psikolojik danışma uygulama dersi, grupla psikolojik danışma uygulama dersi ve okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulama dersi) sayıları açısından psikolojik danışmanların çalıştıkları okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarının farklı olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma, Türkiye'de toplam 46 ilde 2009-2010 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretim okullarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan 221'i bayan, 223'ü erkek olmak üzere toplam 445 psikolojik danışman üzerinde yapılmıştır. Araştırmada psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarını belirlemek amacıyla "Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi" ve psikolojik danışmanların özellikleri ile ilgili bilgileri de saptamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Analizlerde, Tek Yönlü Varyans Analizi, Kay-Kare, Mann Whitney U Testi ve Kruskall Wallis Testi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda, ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların bireysel rehberlik uygulamasında öncelikli sırada kişisel-sosyal gelişim alanına; küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulamalarında ise hem

ilköğretim hem de ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların ilk sırada eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalara öncelik verdikleri görülmüştür. İlköğretim ve ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlar psikolojik danışma uygulamalarından sırasıyla en fazla bireysel psikolojik danışma, acil krize yönelik psikolojik danışma ve grupla psikolojik danışma uygulamaları yürüttüklerini belirtmişlerdir. Program geliştirme uygulamalarını; ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk: %75, orta: %65) yaptığı saptanmıştır. Program değerlendirme uygulamalarında ise; ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarısının (ilk: %50, orta: %54), yürüttükleri PDR programını değerlendirmeye yönelik uygulama yaptıkları görülmüştür. Bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikleri ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tamamına yakınının (ilk. %95, orta: %97) uyguladığı belirlenmiştir. En fazla yapılan test dışı tekniklerin ise problem tarama listesi, başarısızlık nedenleri anketi ve otobiyografi olduğu saptanmıştır. Psikolojik test tekniklerini, ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk: %65, orta: %72) yaptığı ve yapılan bu testlerin ağırlıklı olarak ilgi envanterleri olduğu görülmüştür. Konsültasyon, veli görüşmesi ve öğretmenlerle görüşme yapma ile ilgili uygulamaları, hem ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tamamına yakınının gerçekleştirdiği saptanmıştır. İlköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların okullarda yürütülen diğer uygulamalardan en fazla oryantasyon hizmetlerine en az ise akran yardımcılığı çalışmalarına yer verdikleri belirlenmiştir.

Kıdemlerine göre psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri bazı PDR uygulamalarında farklılıkların olduğu görülmüştür. Rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik, küçük grup rehberliği ve konferans uygulamalarında, bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısında, bazı PDR programı değerlendirme alt uygulamaları, bireyi tanıma teknikleri alt uygulamaları ve psikolojik test teknikleri alt uygulamalarında ve oryantasyon (duruma alıştırma) uygulamalarında 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Mezuniyet düzeylerine göre psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarından sadece program geliştirme alt uygulamalarından; bir grup rehberliği paket programı geliştirme ve uygulama, program geliştirme çalışmaları sonucundan sonra program değerlendirme uygulamaları yapma, program değerlendirme uygulamaları yaparken uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi

ölçme araçları geliştirme, program değerlendirme çalışmaları sırasında çeşitli istatistiksel işlemlerden yararlanma gibi uygulamalarda lisansüstü eğitim alan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Çalıştıkları okul düzeyine göre sadece PDR programı geliştirme uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ilköğretimde çalışanlar lehine, veli toplantılarına katılma ve oryantasyon uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ise ortaöğretimde çalışanlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çalışılan okulun mevcuduna göre psikolojik danışmanların yürüttükleri bazı PDR uygulamalarında farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Örneğin, bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısı, bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısı ve yönetilen grupla psikolojik danışma sayısı 1501 ve üstü okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Lisans eğitimi sırasında alınan bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarına yönelik dersler ile çalışılan okulda yürütülen PDR uygulamalarından bazıları arasında lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulaması dersini, grupla psikolojik danışma uygulama dersini ve okul psikolojik danışmanlığı uygulama dersini iki dönemde alan psikolojik danışmanlar lehine farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okullarda yapılan PDR uygulamaları, okul PDR programı, psikolojik danışman

ABSTRACT

DETERMINATION OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE APPLICATIONS HANDLED IN SCHOOLS AND EXAMINATION IN TERMS OF SOME VARIABLES

Hatice HATİPOĞLU

Master of Science Thesis, Department of Educational Sciences
Advisor: Yrd. Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER
August 2010, 156 pages

In this research, how psychological counseling and guidance (PCG) applications of counselors who work in guidance teacher position and who undertake school psychological counseling job in primary and secondary schools, in other words how their practical applications are were examined. In addition, the properties of counselors working life (their seniority, academic background, school level), physical conditions of the working school (school size) and number of applied class taken during undergraduate education (individual psychological counseling application lesson, psychological counseling with group application lesson and application lesson related to school psychological counseling) were studied whether the PCG applications that the counselors performed in their schools are different or not.

Research was performed totally 445 counselors on 221 female and 223 male working in guidance teacher positions at primary and secondary schools between 2009-2010 in 46 cities of Turkey. In the study, in order to determine counselors PCG applications, "PCG Applications Performed at Schools Questionnaire", to determine the properties of counselors "Personal Information Form" were used. For the analysis, One Way Analysis of Variance, Kay-Kare, Mann Whitney U Test and Kruskall Wallis Test were applied.

At the end of the research, it was seen that the counselors that work in primary schools pay importance to the personal-social development area, but for small group guidance, large group guidance, classroom guidance and conference applications the

counselors of both primary and secondary school pay importance to educational development area studies in the first place. The counselors working in primary and secondary schools was noted that they perform more applications on the individual counseling, counseling for emergency crisis and counseling for group respectively. It was detected that more than half of the counselors working in primary and secondary school (primary: 75%, secondary:65%) perform program development. In the program assessment applications, it was seen that half of the counselors (primary: 50%, secondary: 54%) perform applications devoted to assess the PCG program that they perform. It was determined that almost all of the counselors working in primary and secondary schools (primary:95%, secondary:97%) apply out of test techniques of individual recognizing techniques. It was detected that most applied self-report test techniques were problem inventory, reasons of failure questionnaire and autobiography. It was seen that more than half of the counselors working in primary and secondary schools (primary: 65%, secondary: 72%) perform psychological test techniques and these tests are highly interest inventories. It was detected that almost all of the counselor working in both primary and secondary schools perform applications about consultation, parent meeting and discussion with teachers. It was determined that the counselors working in primary and secondary schools give place mostly to orientation services of the other applications performed in schools and less to peer helping studies.

It was seen that there are differences between some of the PCG applications that counselors applied due to their seniority. It was detected that there are significant differences on behalf of counselors with 11 years or more than 11 years of seniority about individual guidance, small group guidance and conference applications of guidance applications, in the number of clients, in some sub applications of PCG program assessment, sub applications of self-report techniques and sub applications of psychological test techniques and in orientation applications. It was found that there are differences between counselors who took graduate education and who did not, these differences are about program development sub applications of PCG applications that counselors perform in schools; performing a group guidance package program development and application, after program development studies, performing program assessment applications, while performing program assessment in order to assess the applications developing scale such as questionnaires, during program development

studies benefiting from several statistics. Due to the level of the school that they work, it was seen that there are differences on behalf of the counselors who work in primary school about the only PCG program development applications and there are differences on behalf of the counselors who work in secondary school about attendance to parent meetings and orientation applications. It was determined that there are differences between some of the PCG applications that counselors perform due to the size of the school that they work. For example, there are significant differences between the schools where the individual counseling session number, individual counseling total session number and counseling with group that is managed number is equal to 1501 or higher than 1501 on behalf of counselors that work in those schools about the individual. It was detected that there are differences on behalf of the counselors who took practicum, group counseling practicum and school counseling practicum in both two semester about some of the PCG applications that performed in the working school.

Keywords: PCG applications performed in schools. School PCG program, Counselor

ÖNSÖZ

Canım Anneme ve Babama…

Bu araştırmayla ilköğretim ve ortaöğretim okullarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların yaptıkları PDR uygulamalarının belirlenmesi ve yapılan PDR uygulamalarının psikolojik danışmanın çalışma yaşamına ilişkin özellikleri, aldığı eğitimi ile görev yaptığı okula ilişkin bazı özellikler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın planlanması, verilerin toplanması ve araştırmanın sonuçlandırılmasında birçok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında, araştırma konusunun belirlenmesinde, araştırmanın her aşamasında bana destek veren, engin bilgilerini benimle paylaşan, tez savunmamda jüride bulunarak desteğini bir kez daha gösteren, yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK' e;

Araştırma boyunca beni motive eden, çalışmanın bitmesi için üstün performans ve çaba gösteren, bilgisini hiçbir zaman esirgemeyen, özel durumuna rağmen son günlere kadar benimle birlikte çalışan kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER' e, ayrıca tez savunmam bittikten bir gün sonra dünyaya gelen ve bu araştırmada bizi yalnız bırakmayan ve annesine zorluk çıkarmayan minik Ilgın Su ÖNDER' e;

Tez savunma jürimde bulunarak tezimdeki düzeltmeler ve öneriler konusunda yönlendirmeleri ile araştırmama son şeklini vermeme katkı sağlayan Doç. Dr. Filiz YURTAL'a;

Yüksek lisans döneminde mesleki gelişimime katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ'a, Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a, Prof. Dr. S. Sonay GÜÇRAY'a , Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY'a ve Yrd. Doç Dr. Mehmet BİLGİN'e;

Her zaman destekleri ve sonsuz hoşgörüleriyle bana yardım kaynaklarını sunmayı esirgemeyen değerli okul müdürlerim Yusuf ÖZDEMİR ve Hüseyin TURAÇ'a;

Araştırma verilerinin dağıtılması ve toplanmasında emeği geçen, Türkiye'nin bir çok ilinden araştırmama katkı sağlayan değerli hocalarım ve meslektaşlarım Doç. Dr. Feride BACANLI'ya, Yrd. Doç. Dr. Zülal ERKAN'a, Yrd. Doç. Dr. Erkan IŞIK'a, Öğr. Gör. Serkan DENİZLİ'ye, Hüseyin ŞEN'e, Uzm. Psk. Dan. Kıymet AYDOĞDU'ya, Salih SAPMAZ'a, Ayşe TÜREL KIRDÖK'e ve Alpaslan YURTSEVER'e;

Farklı illerde çalışan ve verileri dağıtma, toplama işlemlerinde yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma;

Adana (Seyhan), Ankara, Bursa, Çorum, Kahramanmaraş (Elbistan), Kastamonu, Kırıkkale, Osmaniye, Tunceli ve Mersin (Tarsus) illerindeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM)'nde çalışan RAM müdürleri ile psikolojik danışman arkadaşlarıma;

Araştırma boyunca her an yanımda olan, beni destekleyen ev arkadaşlarım Azize AYDINLI' ya ve E. Esra AÇAR'A;

Beni bu yaşıma getirip büyüten, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yanımda olduklarını bildiğim ve her geçen gün sevgimin katlanarak arttığı canım babama ve canım anneme;

İhtiyacım olduğunda yardımıma her zaman koşan, maddi ve manevi beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan ağabeylerime, ablalarıma, kardeşlerime, eniştelerime, yengelerime ve yeğenlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hatice HATİPOĞLU

Proje No: EF2009YL5

İÇİNDEKİLER

ÖZET……...……...…..…i
ABSTRACT…….……...……...…….……iv
ÖNSÖZ……..……..…….....vii
KISALTMALAR LİSTESİ……..……..……..xii
TABLOLAR LİSTESİ……..……..……xiii
EKLER LİSTESİ……..……..……xvii

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Problem.....1
1.2. Araştırmanın Amacı…….…….....……...10
1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....11
1.4. Sayıltılar ……....……..……..…..……12
1.5. Sınırlılıklar ……...……..……..……..……12
1.6. Tanımlar ……...13

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar……...…….....15
2.1.1. Okul Psikolojik Danışmanlığı…….……...……15
2.1.2. Okul Psikolojik Danışmanının Rol ve Görevleri…….……..……16
2.1.2.1. MEB Okullarında PDR Hizmetleri Yönetmeliğine Göre Psikolojik Danışmanın Görevleri…….…….……18
2.1.3. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Modeline Dayalı Okul PDR Programları....19
2.1.4. Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi……..…….23
2.1.4.1. ABD'nde Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi...23
2.1.4.2. Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi.25
2.1.5. Okullarda Gerçekleştirilen PDR Hizmetleri…….…..28
2.2. İlgili Araştırmalar …….....30

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar …….…….30
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar…….……...…….33

BÖLÜM III
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli ……..…….....…….35
3.2. Katılımcılar…….…….……...……...35
3.3. Veri Toplama Araçları …….…….…….……..37
3.3.1. Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi …….……38
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu ……..….39
3.4. Verilerin Toplanması ……..……..…….39
3.5. Verilerin Analizi …….…….39

BÖLÜM IV
BULGULAR

4.1. Psikolojik Danışmanların Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Bulgular…….....41
4.1.1. Okullarda Rehberlik Uygulamaları……41
4.1.2. Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamaları…….……44
4.1.3. Okullarda PDR Programı Geliştirme Uygulamaları…….…… 46
4.1.4. Okullarda PDR Programı Değerlendirme Uygulamaları……50
4.1.5. Okullarda Bireyi Tanıma Tekniklerinin Uygulamaları……..……54
4.1.6. Okullarda Psikolojik Test Uygulamaları……60
4.1.7. Okullarda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamaları ……...66
4.1.8. Okullardaki Diğer Çalışmalar…….……68
4.2. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular……70
4.2.1. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……70
4.2.2. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……74

4.2.3. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar ……76
4.2.4. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…..77
4.2.5. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırılmalar……78
4.2.6. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…….……..79
4.2.7. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……..…….……80
4.2.8. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…….……..82
4.3. Psikolojik Danışmanların Mezuniyet Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular…….…….83
4.4. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular…….……85
4.4.1. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulamalarına İlişkin karşılaştırmalar……..85
4.4.2. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…..……87
4.4.3. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……..…….90
4.4.4. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……..……..91
4.4.5. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar ……..……..92
4.4.6. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar ……93

4.4.7. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon/ Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……...……93
4.4.8. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışmalarla İlgili Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar ……..……95
4.5. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirilen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular……...……96
4.5.1. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirilen Rehberlik Uygulamaları……..……96
4.5.2. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…….……99
4.5.3. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikler PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar ……102
4.5.4. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……...103
4.5.5. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……...104
4.5.6. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında GerçekleştirdikleriPsikolojikTestUygulamalarınaİlişkinKarşılaştırmalar105
4.5.7. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……106
4.5.8. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışmalarla İlgili Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……...108
4.6. Üniversitede Alınan Bireysel Psikolojik Danışma Eğitimi, Grupla Psikolojik Danışma Eğitimi ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Uygulamalarına Göre Çalışılan Okulda Yürütülen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular…….……110
4.6.1. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Kaç Dönem Bireysel Psikolojik

Danışma Uygulama Dersi Aldığına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar……..……110
4.6.2. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Kaç Dönem Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Dersi Aldığına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar…….……111
4.6.3. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Okul Psikolojik Danışmanlığı ile İlgili Uygulama Derslerini Kaç Dönem Aldıklarına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar….……112

BÖLÜM V
TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Psikolojik Danışmanların Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması……114
5.2. Psikolojik Danışmanların Kıdem Durumlarına Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması…….123
5.3. Psikolojik Danışmanların Mezuniyet Düzeylerine Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması……126
5.4. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması……...128
5.5. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Öğrenci Mevcuduna Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması.129
5.6. Üniversitede Alınan Bireysel Psikolojik Danışma Eğitimi, Grupla Psikolojik Danışma Eğitimi ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Uygulamalarına Göre Çalışılan Okulda Yürütülen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması…….131

BÖLÜM VI
SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç ……...……..…..……..135
6.2. Öneriler ……..137
6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler ……...……..…….137
6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara İlişkin Öneriler …….…...…….137

KAYNAKÇA ……...…139
EKLER…….……147
ÖZGEÇMİŞ ……..156

KISALTMALAR LİSTESİ

PDR: Psikolojik Danışma ve Rehberlik

BPD: Bireysel Psikolojik Danışma

GPD: Grupla Psikolojik Danışma

ASCA: American School Counselor Association (Amerikan Okul Danışmanları Birliği)

CACREP: The Council for the Accreditation of Counseling and Related Educational Programs (Danışmanlık ve İlgili Eğitim Programlarını Akreditasyon Konseyi)

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet, Kıdem, Mezuniyet Düzeyi, Çalıştıkları Okul Düzeyi, Mevcudu, Şube Sayısı, Öğrenci Sayısı ve Uygulama Ders Sayılarına Göre Dağılımı…….36

Tablo 2. İlköğretim Okullarında Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler……41

Tablo 3. Ortaöğretim Okullarında Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler……43

Tablo 4. İlköğretimde ve Ortaöğretimde Bir Dönemde Yapılan Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler……..45

Tablo 5. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……..47

Tablo 6. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……..51

Tablo 7. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……..55

Tablo 8. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri…….61

Tablo 9. İlköğretim ve Ortaöğretimde Yürütülen Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……..……..67

Tablo 10. İlköğretim ve Ortaöğretimde Yürütülen Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri……..……..68

Tablo 11. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarda Gerçekleştikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri……..……71

Tablo 12. Psikolojik Danışmanların Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları……..…….73

Tablo 13. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okuldaki Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları……74

Tablo 14. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Bir Dönemde Uyguladıkları Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin

Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları…….…….75
Tablo 15. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre PDR Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……..…..76
Tablo 16. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……..…..77
Tablo 17. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu…….78
Tablo 18. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okulda Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……..……...79
Tablo 19. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okulda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu…….……..81
Tablo 20. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okuldaki Diğer Çalışmalar ile İlgili Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları……....82
Tablo 21. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri……...……..85
Tablo 22. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirilen Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları……..……..……86
Tablo 23. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları …….……..……87
Tablo 24. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bir Dönemde Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri……..88
Tablo 25. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bir Dönemde Ortalama Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları……..89
Tablo 26. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bireysel Psikolojik Danışma Sayılarına ve Bireysel Psikolojik Danışma Oturum Sayılarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Analiz Sonuçları……..……90
Tablo 27. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre PDR Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu…….91

Tablo 28. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……91
Tablo 29. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……...….92
Tablo 30. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Çalışılan Okulda Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu…….……93
Tablo 31. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları……...……94
Tablo 32. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullardaki Diğer Çalışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları…….95
Tablo 33. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri……..……96
Tablo 34. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları…….……98
Tablo 35. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Bireysel Rehberlik ve Büyük Grup Rehberliği Uygulama Sayılarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları…….……99
Tablo 36. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları…….……..100
Tablo 37. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Bir Dönemde Gerçekleştirdikleri Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları……...……101
Tablo 38. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……...……102
Tablo 39. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcudu Sayısına Göre Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……..……103
Tablo 40. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu……104

Tablo 41. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu….105
Tablo 42. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu…….……...…107
Tablo 43. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları…...…..109

EKLER LİSTESİ

EK– 1 Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi……..…..147

EK – 2 Kişisel Bilgi Formu……..155

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) mesleği Türkiye'de gelişen ve yaygınlaşan bir meslek olarak kabul görmektedir. PDR hizmetlerinin, ülkemizde 50 yılı aşmış bir geçmişi vardır. Kavram olarak 1950'li yıllarda Türk Eğitim Sistemine giren PDR hizmetleri, günümüzde yoğunlukla okul ortamında gerçekleştirilmektedir.

PDR hizmetleri, öğrenci kişilik hizmetleri içerisinde yer alan en önemli öğelerden birisidir. Öğrenci kişilik hizmetlerinin eğitim sistemine eklenmesi ile PDR hizmetleri bu boyutun içine yerleştirilmiştir. Türk eğitim sisteminde de öğrenci kişilik hizmetleri boyutu 1981 yılında toplanan 10. Milli Eğitim Şurasında gündeme gelmiştir. PDR hizmetleri de öğrenci kişilik hizmetleri boyutunda değerlendirilmiştir (Nazlı, 2005, s. 16). Bu yapılanma PDR hizmetlerinin eğitim sistemiyle bütünleşmesini hızlandırması bakımından önemlidir.

PDR, kuşkusuz bir psikolojik yardım hizmetidir. Psikolojik hizmetler, hangi alan içinde, hangi adla verilirse verilsin, insanların ruh sağlığı yerinde bireyler olmalarını amaçlar. İnsanın kendisi ile çevresi arasında sağlıklı ve dengeli bir uyum yapabilmesinde, kuşkusuz, insanın kendi benlik kavramı ile yaşantıları arasındaki bağdaşım önemli bir yer tutar. Bu çerçevede, ruh sağlığı doğrudan doğruya insanın "*kendini gerçekleştirmesi*"dir. Kendini gerçekleştirme ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amacıdır *(Kepçeoğlu, 1996).*

Günümüz Türkiye'sinde PDR hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak illerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nin koordinatörlüğünde, okullarda kurulmuş olan PDR Servisleri'nce yürütülmektedir. Dünya ölçeğindeki uygulamalarda olduğu gibi Türkiye'de de okullarda PDR hizmetlerine verilen önem giderek artmaktadır. Önceleri ortaöğretim okullarında başlayan bu hizmetin, sekiz yıllık kesintisiz temel eğitim uygulaması ile ilköğretim okulları için de yaygınlaştırılmasına başlanıldığı söylenebilir.

PDR hizmetleri, çocuğun bütün yönleriyle gelişmesinin sağlanmasında öğretim programlarının bütünleyicisi ve tamamlayıcısıdır. Bu hizmetin işlevini etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için, gereklerine uygun, eğitim programı bütünlüğünde, öğretim programları ile kaynaşık bir biçimde sistemli ve programlı olarak yürütülmesi gereklidir (Gonca, 2007).

PDR hizmetlerinin eğitim sistemi içinde önemi ve gerekliliği artık tartışılmayan bir konudur. MEB'e bağlı eğitim kurumlarında rehber öğretmen kadrolarında psikolojik danışman olarak görev yapan mezunların görev aldıkları kurum içerisinde ne derece işlevsel ve etkili olduklarının, görev ve sorumluluklarının ne kadarını yerine getirdiklerinin bilinmesi gerekmektedir.

PDR servisinin, öğrencilerin genel ve özel yetenekleri, akademik başarıları, ilgi alanları ve motivasyon düzeyleri, genel ve bireysel problemleri gibi konularda yapacakları araştırma sonuçları, okulun eğitim öğretim çalışmalarını daha iyi düzenleyip yürütmesine, daha uygun öğretim yöntemlerinin kullanılmasına ve çeşitli teknikler düzenlenmesine olanak vermektedir (Özgüven, 2001).

PDR hizmeti gelişigüzel bir şekilde yapılabilecek bir hizmet değildir. PDR hizmetlerinin etkili olabilmesi için öncelikle bu hizmetlerin okullarda programlı ve sistematik bir şekilde yürütülmesi gerekir. PDR hizmetlerinin etkililiğinde bu alanda yetişmiş uzman bireylerin çabaları ve becerileri son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Psikolojik danışmanları, okullarda yürütmekle sorumlu oldukları PDR uygulamalarını yerine getirirken yapılan uygulamalarla ilgili birtakım farklılıkların göze çarptığı görülmektedir. Bu farklılıklarda birçok faktörün etkisi olduğu söylenebilinir. Öncelikle, PDR lisans eğitim programları arasında büyük farklılıkların bulunması, bu programların akademik kadrolarındaki yetersizlikler bu alanda hizmet verecek elemanların yetiştirilmesinde sorunlara yol açmaktadır (Doğan, 2000, s. 32; Ercan, 2000, s. 197; Yıldırım ve Ergene,2001, s. 121).

Eğitim fakültelerindeki PDR Programları, psikolojik danışma yöntemleriyle toplumda normal yaşantılarını sürdüren bireylere, ortaya çıkan durumlarda psikolojik yardım ve destek sağlayarak, onların ruh sağlıklarına ilişkin sorunların üstesinden gelmesine yardımı amaçlamaktadır. Akademik program, psikolojinin genel temellerinden başlayarak, ilk iki yılda insan davranışını etkileyen kuramsal konulara ve

psikolojinin temel alanlarına yer vermektedir. Lisans eğitiminin üçüncü sınıfından itibaren psikolojik danışma meslek alanına yönelmekte, üçüncü sınıfta meslek alanının teorik temellerine, son sınıfta ise alanın temel beceri ve uygulamalarına ağırlık vermektedir. (Özgüven, 1990)

Ülkemizde PDR alanında üniversitelerde verilen eğitimlerin belli bir standardının olmayışı ve bu doğrultuda bu bölümlerden mezun olan psikolojik danışmanların göreve başladıkları zaman özellikle PDR uygulamaları konusunda ortak bir anlayışa sahip olmamaları, okullarda yürütülen PDR uygulamalarının başarısını büyük oranda etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle lisans eğitimcileri de özellikle lisans eğitiminin niteliğini geliştirmeyi amaçlayan yayınlar yapmaya başlamışlardır (örneğin, Akkoyun, 1995; Atıcı, Özyürek, Çam, 2006; Doğan, 1996, 1997, 2000, 2001; Korkut, 2007; Özyürek, 2007; Özyürek, Çam ve Kılıç-Atıcı, 2007; Yerin Güneri, Büyükgöze Kavas ve Koydemir, 2007).

Feltham (1995), psikolojik danışmanlığın kısa vadede yüz yüze olduğu en önemli sorunun; meslekleşme, psikolojik danışmanların nitelikleri ve psikolojik danışman eğitiminin ölçütleri olarak görüldüğünü belirtmektedir. Psikolojik danışmanlığın önemi arttıkça, mesleki becerilerin neler olduğu konusunun da netleşeceğinin beklenmekte olduğunu, gelecekteki psikolojik danışman eğitimi için, üzerinde anlaşmaya varılmış ulusal standartlar belirlenmesi gerektiğini ve psikolojik danışmanlığın diğer yardım mesleklerinden farkının ne olduğu üzerine tartışmaların devam edeceğini vurgulamıştır.

Özyürek (2010 a), okullarda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin kalitesini arttırabilmek amacıyla, lisans öğrencilerinin alan-temelli deneyimlerinin analiz edilmesi yoluyla standart uygulamaların belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Özyürek ve arkadaşları (2007), ülkemizde okul psikolojik danışmanlığı alanında henüz bir lisansüstü eğitim programı bulunmadığını, ayrıca lisans düzeyinde genel PDR eğitimi verildiğini ve okullardaki rehber öğretmen kadrosunda görevli psikolojik danışmanların çoğunluğunun lisans mezunu olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu durumun, alandaki akademisyenlerin ve mezunların daha çok sorumluluk üstlenmesi sonucunu beraberinde getirdiğini, bu nedenle lisans düzeyinde verilen eğitimin, özellikle de okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili uygulamaların incelenmesinin son derece yararlı olacağına değinmişlerdir.

Okullarda yürütülen PDR uygulamalarının farklılaşmasında aynı zamanda psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum içerisinde birtakım sıkıntılara maruz kalmaları da etkili olabilir. Yiyit'e (2001) göre, bir psikolojik danışman, iyi bir eğitim almış olsa bile, çalıştığı okuldaki fiziksel koşulların yetersizliği, birlikte çalıştığı kişilerin (yönetici ve öğretmen) gerekli anlayışa sahip olmaması, rehberlik hizmetleri konusunda eğitim almamış müfettişler tarafından değerlendirmeleri ve ulaşabileceğinden çok daha fazla öğrenciye PDR hizmetleri vermek zorunda olması gibi nedenlerle etkili biçimde psikolojik danışmanlık yapamama problemi ile yüz yüze kalabilmektedir.

Okullarda yürütülen PDR hizmetlerini uygularken okulun fiziki şartları son derece etkili olmaktadır. Örneğin, kalabalık mevcuda sahip bir okulda çalışan psikolojik danışman, uygulamaları yaparken güçlük yaşayabilmekte ve bu nedenle bazı hizmetleri yürütmede yetersiz kalabilmektedir. Tan (1990), okullarımızdaki eğitim-öğretim uygulama şartlarının, PDR çalışmalarını köstekleyecek nitelikte olduğunu, sınıfların 50-60 kişi civarında olduğunu ve bu durumun da PDR çalışmaları için zaman ve mekan açısından kısıtlayıcı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Tan'a göre, okula atanan psikolojik danışman sayısı da okul mevcuduna göre yetersiz kalmaktadır. Tan, 3000 nüfuslu bir liseye bir tek psikolojik danışman atamakla rehberlik çalışmalarının yürütülemeyeceğini, etkili ve verimli bir PDR programı için 200-300 öğrenciye bir psikolojik danışmanın hesap edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

PDR hizmetlerinin uygulanmasında gözlenen farklılıklarından biri de rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların çalıştıkları okul türlerinin farklı olmasıdır. PDR hizmetlerinin okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde genel hedefleri vardır. Bu genel hedefler; okulun amaçları, yapısı, işlev ve işleyişleri açısından görülen farklılıklar ile öğrencilerin gelişim özellikleri, gereksinimleri ve sorunlarına göre belirlenir. Örneğin orta öğretimde PDR hizmetlerinin genel hedefleri; ergenin kişilik bütünlüğü kazanması, sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurması, iş dünyasına hazırlanması, yükseköğrenime hazırlanması, özel yeteneklerini geliştirebilmesi ve bunlarla kendini ifade edebilmesi vb. konularına odaklanır (Gonca, 2007).

İlköğretim okullarındaki PDR hizmetlerini ortaöğretimden ayıran ise öğrenci yaş grubunun farklılığıdır. Altı-on dört yaş grubu öğrenci ile karşı karşıya olduğumuz

ilköğretim okullarında PDR hizmetlerinin temel amacı çocukları eğitim ortamına alıştırma, onları her yönden geliştirecek yaşantı ve deneyimleri sağlamaktır (Aydın, 1990).

İlköğretim çağındaki çocuk, henüz bu dönemde bağımsızlığına kavuşamamıştır ve dolayısıyla ailesine bağımlı olarak yaşamaktadır. Bu nedenle çocuğa ilişkin her konuda aile ile de iletişim içinde olmak gerekir. İlköğretim yaşında çocukların birbirlerinin tutum ve davranışlarından etkilenmeleri, birbirlerinin yaşantılarına özenmeleri gelişimsel özelliklerdir. Ayrıca bu yaşlarda kendilerini sözel olarak ifade etmede ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerden daha yetersizdirler (Bilgin, 1997). Öğrenim kademelerine göre belirlenmiş genel amaçlara göre rehberlik saatlerinde uygulanacak etkinliklerin özel amaçları da değişik sınıf ve yaş düzeylerine göre belirlenir. Psikolojik danışmanın PDR programındaki rolü de hedeflerin belirlenmesi sürecinde belirginleşir. Çünkü öteki derslerin program ve özel amaçları Milli Eğitim Bakanlığınca merkezi program geliştirme çalışmalarında belirlenirken PDR programı özel hedefleri büyük ölçüde psikolojik danışman tarafından belirlenmektedir (Külahoğlu, 2004)

İlköğretimin birinci ve ikinci kademesinde, ortaöğretimde psikolojik danışmanların yapması gereken roller ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (Muro ve Kottman 1995; Myrick 1997; Schmidt, 1993; Wittmer 2000). Bu rolleri yerine getirebilmeleri için psikolojik danışmanların ne tür eğitim almaları ve ne tür becerilere sahip olması gerektiği konusunda araştırmalar yapılmaktadır. Ancak psikolojik danışmanların bu görevleri yerine getirebilmeleri için ne tür ihtiyaçları olduğu konusunda fazla bir çalışmaya rastlanılmamıştır (Yurtal, 2007). Bu ve benzeri birçok noktada ilköğretimde ve ortaöğretimde okuyan öğrencilerin farklı özellikler taşıması, bu tür okullarda yürütülecek PDR hizmetlerinin de "farklı" olması gerektiğini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Bunun yanısıra PDR hizmetlerinin nitelikli biçimde uygulanmasında fark yaratan değişkenlerden biri de psikolojik danışmanın kendisiyle ilgili konulardır. Yiyit'e (2001) göre, psikolojik danışmanın kişilik özellikleri, mesleki yeterlilikleri, mesleki doyumları, mesleki tükenmişlikleri ve görev algıları gibi kendisine yönelik konular PDR hizmetlerinin verimliliğinin arttırılmasında etkilidir. Yiyit, PDR hizmetlerinin verimliliğini ve psikolojik danışmanın etkililiğini arttırabilecek diğer bir

özelliğin ise, psikolojik danışmanların kendileri ile ilgili değerlendirmeleri olduğunu vurgulamaktadır. Bu değerlendirmeler, olumsuz koşul ve engellere rağmen var olan becerileri kullanabileceklerine yönelik psikolojik danışmanların inançları yani yetkinlik beklentileridir. Bu özellik ise, mesleki beceri ve nitelikler gibi psikolojik danışman yetiştiren üniversitelerde kazandırılabilir.

Ültanır (2000), okul psikolojik danışmanlığı alanında karşılaşılan temel güçlüklerden bazılarının, psikolojik danışmanların kimlik gelişiminin henüz açıklığa kavuşamadığı, rol ve etkinliklerinin çeşitli okul düzeylerine uyumlandırılmaya çalışıldığı, kim olup ne yaptıklarına ilişkin konulardaki tartışmaların sürekli olarak dernekler çerçevesinde ele alındığı ve eğitim ve sertifikalarında belirli yeterliliklerin aranılması gerektiği konularında olduğunu belirtmiştir. Bu temel güçlüklerden bir kısmı incelendiğinde psikolojik danışmanların mevcut sorunlarının netlik kazanacağına vurgu yapmıştır.

Gysbers (2001) , 21. yüzyılda PDR alanının; bir program çerçevesinde rollerinin ne olduğunun açık bir biçimde saptanması gerektiğini belirtmektedir. Gysbers'e göre okul PDR programları eğitimin bütünleştirici bir parçası olarak görülmeli ve uygulanmalıdır. Okullarda kapsamlı PDR programları geliştirilmeli, uygulanmalı ve bu uygulamalar neticesinde de PDR hizmetlerinin bir farklılık yarattığı gözlenebilmelidir

Schmidth (1996)'e göre, farklı okullarda çalışan psikolojik danışmanlar arasındaki farkı kaldırmak için, eğitim standartlarını tutarlı şekilde yerleştirmek gerekmektedir. Çünkü eğitim düzeyleri arasında uyumsuzluk bulunduğunda, kurumlarda farklı psikolojik danışmanlık tipleri sergileneceğinden danışmanların rolleri de yanlış anlaşılabilecektir. Doğan (2001) ise, özellikle ülkemizde yeterli sayıda okul psikolojik danışmanı yetiştirmediğimiz gibi bir gerçeğin olduğunu, okul psikolojik danışmanı eğitiminde nicelik sorununun yanı sıra nitelik sorununun da yaşandığını belirtmekte ve en önemli ihtiyacın, nitelikli okul psikolojik danışmanını yetiştirebilecek okul psikolojik danışmanı eğitimi programlarını yapılandırmak olduğunu ifade etmektedir.

Genel olarak bakıldığında okul psikolojik danışmanı yetiştirmeyi hedefleyen mevcut lisans programları arasında gerek ders sayısı ve çeşidi, gerekse öğretim elemanı sayısı ve niteliği açılarından farklar olduğu bilinmektedir. Akkoyun (1995), "*PDR'de ünvan ve program sorunu: Bir inceleme ve öneriler"* adlı araştırmasında, ülkemizde

lisans düzeyindeki PDR programlarının homojen olmadığını ve özellikle birkaç üniversitede yürütülmekte olan programların diğerlerinden çok farklı olduğunu belirlemiştir.

Doğan (2001)'a göre; bugün, okul psikolojik danışmanı adayının eğitimi sırasında psikolojik danışma, rehberlik, konsültasyon, eşgüdüm ve sevk (havale) etme konularında bilgi ve becerilerle donatılması beklenmektedir. Söz konusu bu bilgi ve becerilerle donatılmış olan okul psikolojik danışmanı öğrencilerin sosyal/kişisel, eğitsel ve mesleki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eğitim programı bütünlüğü içinde psikolojik danışma, rehberlik, konsültasyon, eşgüdüm ve sevk etme hizmetlerini etkili bir şekilde sunabilir. Ayrıca, çağdaş okul psikolojik danışmanının okuldaki eğitim programının tamamlayıcı bir yanını oluşturan kapsamlı ve gelişimsel okul PDR programını geliştirmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olması bir zorunluluktur.

Özyürek (2010 b), PDR lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptanması ile ilgili araştırmasında PDR Anabilim Dalları Toplantısı III (2004) 'de değinilen konulardan yola çıkarak, Türkiye'deki PDR anabilim dallarındaki öğrencilerin okullarda uygulama yapmalarıyla ilgili derslerin neler olduğundan bahsetmektedir. Yükseköğretim Kurulu (2007) tarafından 2007-2008 öğretim yılından itibaren PDR anabilim dallarında uygulanması gereken bir lisans programının belirlendiğini; bu program kapsamında, okullarda uygulamaların yapılabileceği ders isimlerinin, okullarda gözlem, mesleki rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları, PDR'de alan çalışması ve okul deneyimi olduğunu; bununla birlikte daha önceki yıllarda da bu derslerin ya da bunlara benzer derslerin PDR lisans programlarında yürütüldüğü üzerine değinmiştir. Türkiye'deki PDR anabilim dalı temsilcileri tarafından 2004 yılında kabul edilen ders programında da psikolojik danışma uygulaması, mesleki rehberlik ve okul deneyimi gibi derslerin bulunduğuna vurgu yapmaktadır.

Özellikle okullarda çalışan okul psikolojik danışmanların üniversitede almış oldukları uygulama derslerinin ve sayılarının okullarda yürüttükleri uygulamalara etkisi olduğu tahmin edilmektedir. Uygulama (practicum) kavramı, henüz lisans eğitimini tamamlamadan önce, okul psikolojik danışmanlığı kapsamındaki uygulamaların okullarda yürütülmesi şeklinde açıklanabilinir. (Özyürek, 2009).

Uygulama ve staj çalışmalarına dair tartışmaların okul uygulamaları literatüründe oldukça önemli bir yere sahip olduğu gözlenmektedir. (Örn., Coker ve Schrader, 2004; Johnson, 2000; Perusse, Goodnough, ve Noel, 2001a, b). Çalışmalar sonucunda edinilen veriler incelendiğinde, okullarda öğrenci eğitiminde ve toplum psikolojik danışmanlığında genel olarak en fazla rapor edilen en kritik konunun alan tecrübesi olduğu sonucuna varılmıştır (Furr ve Carroll, 2003). Psikolojik danışma eğitiminin kritik bileşenlerden biri uygulama deneyimidir. Bradley ve Fiorini (1999), psikolojik danışma eğitiminin kritik bileşenlerinden olan uygulama deneyiminin (practicum), öğrencinin okul derslerinde edindiği bilgileri ve yeteneklerini danışanların üzerinde uygulayabilme yetilerini değerlendirebilmek için ilk fırsat olduğunu belirtmişlerdir.

Sears (1993), günümüz okul psikolojik danışmanlarının sorumluluklarının okul psikolojik danışmanlığı konusunda iyi eğitim görmüş uzman kişiler akla getirdiğini; üniversitelerin kendi öğrencileri için, kişisel ve aile psikolojik danışmanlığı, konsültasyon, program geliştirme ve değerlendirilmesi konularında kurslar açtıklarını, ancak eğitimin uygulama boyutunun hala yetersiz olduğunu vurgulamaktadır.

Tan (1990); okullara psikolojik danışman olarak atananların birçoğunda, yürütecekleri PDR çalışmalarının gerektirdiği bilgi ve beceri yeterliğinin tam oluşmadığına, eksik bilgi ve beceri ile yürütülmeye çalışılan okul rehberlik programının birçok noktalarda başarısız ve yetersiz kaldığına, bu durumun da PDR alanı için eksi puan getirdiğine ve uzmanlık yetersizliğinin alana olan inanç ve güveni sarstığına değinmiştir. Tan'a göre; alanda çalışan psikolojik danışmanlarda görülebilecek mesleki bilgi ve ustalık eksikliği, hizmet-öncesi eğitimdeki yetersizlikten gelebilir. Bunu düzeltmek, üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konudaki bilinç ve duyarlılığını arttırmak suretiyle giderilebilir. Bu noktadan yola çıkarak özellikle iki konu üzerinde durmak gerekir: a) Eğitimde psikolojik hizmetler alanı için üniversitelerde yürütülen programın kapsamı ve b) lisans eğitimin derecesinin bu işe yeterli olup olamamasıdır. Halen görülen odur ki üniversitelerimizin alanda eğitim veren dallarında uygulanmakta olan lisans programları ve okutuluş tarzları, birbirlerinden önemli noktalarda farklı ve meslek adaylarının görevlerini etkili bir şekilde yürütmeleri için yetersizdir.

Özyürek (2010 b), psikolojik danışmanların üniversiteden mezun olmadan önce aldıkları kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının geliştirilmesini de içeren uygulamaların şu başlıklara göre ele alınabileceğine vurgu yapmaktadır: (a) Çalışılan okula uygun olacak şekilde bir PDR programını geliştirme, (b) PDR değerlendirme ve hesap verebilirlik, (c) psikolojik testlerin uygulanması, (d) bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması ve (e) diğer uygulamalar (eşgüdüm, akran rehberliği, sevk etme, konsültasyon ve oryantasyon) (Gybers ve Henderson, 2001; Erkan, 2001; Nazlı, 2003). Psikolojik test uygulamaları ve özellikle de bireyi tanıma teknikleri (Kepçeoğlu, 1986; Kuzgun, 1991; Özgüven, 1990, 2002) ülkemizde eskiden beri öğretilen kuramsal derslerle ilgilidir. Ancak rehberlik programı geliştirme ve değerlendirmeyle ilgili bu yeni anlayışın da psikolojik danışman eğitiminde yerleşmeye başlaması beklenir.

Ülkemizde okul psikolojik danışmanları ile ilgili bazı çalışmalar yapıldığı da görülmektedir. Örneğin, öğrencilerin okullarda psikolojik danışman ya da öğretmenlerden bekledikleri rehberlik davranışlarının, gözledikleri davranışlardan daha çok olduğu (Kutlu ve Güven 2002), öğrencilerin mesleki seçim kararlarında okul psikolojik danışmanlarının yeterli düzeyde yardımcı olmadığı (Özyürek ve Kılıç-Atıcı, 2002), rehberlik hizmetlerinin tanıtılmasının veli beklentilerine etkisinde rehber öğretmenin görevi olmayan yani rehber öğretmeni ilgilendirmeyen hizmetler boyutunda velilerin beklentilerinde azalmanın görüldüğü (Akkoyun ve Öztoprak 1993), mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehber öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin farklılaştığı (Ceyhan, 2000), ilkokullarda rehberlik servisinden beklentiler ve rehberlik servisinin öğrenciler üzerindeki etkisinin olumlu olarak değerlendirildiği (Tuzcuoğlu, 1995), psikolojik danışmanların ölçme aracı geliştirme ve grupla danışma yapma gibi lisansüstü eğitim gerektiren konularda kendilerini yeterli hissetmedikleri (Aydemir-Sevim ve Hamamcı, 1999) ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra lisans düzeyinde eğitim-öğretim veren PDR programlarının homojen olmadığı (Akkoyun, 1995), bu programlarda daha nitelikli bir eğitim verilmesi gerektiği (Kuzgun,2000; Tan, 1990) ve çok yetersiz uygulamalar yapıldığı (Özgüven, 1990) vurgulanmıştır. Bu araştırmalara karşın ülkemizde gerek PDR lisans programlarına, okullarda psikolojik danışmanlar tarafından yürütülen uygulamalara gerekse de alanda çalışan psikolojik danışmanların yetkinliğine yönelik az sayıda araştırma yapıldığı (Aydemir-Sevim ve Hamamcı, 1999; Doğan 2001; Özgün, 2007; Özyürek 2010 a, b ; Özyürek ve arkadaşları, 2007; Yiyit, 2001) görülmektedir.

Bu amaçla yukarıda değinilen tüm bu faktörlerden yola çıkarak okullarda yürütülen PDR uygulamalarının farklılaşabildiği, yürütülen PDR uygulamalarının neler olduğu konusunda netliğin oluşmadığı ve bu PDR uygulamalarının belirlenmesine ve değerlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu tahmin edilmektedir. Bu araştırma, özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanların, okul psikolojik danışmanlığı bağlamında kazandıkları becerilere ilişkin olarak okullarda yürüttükleri uygulamaların durumunu saptamaya yöneliktir.

Bu noktadan hareketle bu araştırma ile ilk ve ortaöğretim kurumlarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarının, diğer bir deyişle pratik becerilerinin nasıl olduğunu ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Bu amaçla psikolojik danışmanların çalışma yaşamına ilişkin özellikleri (kıdemleri, mezuniyet düzeyleri, okul düzeyleri), çalışılan okulun fiziki koşulları (okul mevcudu) ve lisans eğitimleri sırasında aldıkları uygulamalı ders sayıları ile yürütülen PDR uygulamaları incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla ilk ve ortaöğretim okullarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların yaptıkları PDR uygulamalarının belirlenmesi ve yapılan PDR uygulamalarının psikolojik danışmanın çalışma yaşamına ilişkin özellikleri, aldığı eğitimi ile görev yaptığı okula ilişkin bazı özellikler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu temel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları aşağıda yer almaktadır:

1) Psikolojik danışmanların ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yürüttükleri PDR uygulamaları nelerdir?
2) Psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarında kıdeme göre anlamlı bir fark var mıdır?
3) Psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarında mezuniyet düzeylerine (lisans ve lisansüstü) göre anlamlı bir fark var mıdır?
4) Psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarında çalışılan okul düzeyine (ilköğretim ve ortaöğretim) göre anlamlı bir fark var mıdır?

5) Psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarında çalıştıkları okulun mevcuduna göre anlamlı bir fark var mıdır?
6) Psikolojik danışmanların okullarda yürüttükleri PDR uygulamalarında lisans eğitimleri sırasında uygulamalı dersleri (bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve okul psikolojik danışmanlığı uygulamaları) kaç dönem aldıklarına göre anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Okullarda PDR hizmetlerini vermekle görevli okul psikolojik danışmanlarının yürüttükleri uygulamalara bakıldığında; ülkemiz üniversitelerindeki PDR eğitiminin özellikle de uygulamalı eğitimlerin yetersizliği veya bu eğitimlerin üniversiteden üniversiteye faklılaşması, mesleğin barındırdığı rol belirsizliği ve rol karmaşası, mesleki etik kural ve standartların belirsizliği, görev ve sorumlulukları belirleyen yönetmeliklerin yetersizliği, yeteri kadar ve istenilen düzeyde süpervizyon ve denetimlerin gerçekleşememesi, meslek içi eğitimlerin yetersizliği, okullarda araç-gereç ve fiziksel koşulların yetersiz oluşu, psikolojik danışmanların öğrenim durumları, çalıştıkları yıl, çalışılan okulun mevcudunun az veya fazla oluşu, sınıf- şube sayıları ve öğrenci sayıları, okullarda görülen sorunların her geçen gün artışı gibi bir çok sebepten dolayı bir ildeki okuldan diğer bir ildeki okula veya bir ilin farklı ilçelerindeki okullarında, hatta bir okuldan diğer bir okula baktığımızda bile okullarda yürütülen PDR çalışmalarının farklılaştığını gözlemek hiç de zor olmayacaktır. Tüm bu faktörler dikkate alındığında okul psikolojik danışmanların okullarda yürütülen PDR uygulamalarının belirlenmesine ve bunların araştırmada belirtilen değişkenler açısından incelenmesine ihtiyaç duyulduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Böyle bir araştırmanın sonucunda elde edilen somut veriler ile gelecekte bu alanda özellikle okul psikolojik danışmanı eğitimi konusunda daha verimli ve kaliteli hizmet verilmesi maksadıyla alınabilecek tedbirlerin ve uygulanacak politikaların geliştirilmesine ışık tutulması amaçlanmıştır. Bu çalışmada psikolojik danışmanların üniversitede aldıkları eğitimleri ile alanda çalıştıkları zaman yürüttükleri uygulamalarda da farklılığın oluşabileceği beklentisinden yola çıkarak, üniversitelerde okutulan eğitim programlarının ve yürütülen PDR uygulamalarının yapılandırılması ve standart bir eğitim programı oluşturulması konusunda psikolojik danışman eğitimcilerine kaynaklık etmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonucunda elde

edilecek bulguların, bireyin kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi açısından eğitimin tamamlayıcısı olan PDR hizmetlerinin ve yürütülen uygulamalarının, okullardaki var olan durumunu tespit edeceği düşünülmektedir. Bu bulguların, PDR hizmeti veren bireyler için gerekli değerlendirmelerin yapılmasına yardımcı olacağı tahmin edilmektedir. Tüm bu açıklamalardan yola çıkılarak bu araştırmanın okullarda yürütülen PDR uygulamalarının belirlenip netleşmesi ve standartlaştırılması açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda araştırma bulgularının; okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarına ve rehber öğretmenlerine, okul psikolojik danışmanı adaylarına, okul yöneticilerine, Milli Eğitim Bakanlığı içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri açısından karar verici mevkide olan kişilere, psikolojik danışman yetiştiren yüksek öğretim kurumuna bağlı üniversitelere, üniversitelerde PDR eğitimi veren akademisyenlere; okul ortamında yürütülen PDR uygulamaları ile ilgili betimlemeler yapabileceği gibi gelecekte yapılması muhtemel iyileştirmeler için de fikir vereceğine inanılmaktadır. Bu araştırmanın ayrıca gelecekte yapılması düşünülen araştırmalara da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

1) Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanları, veri toplama araçlarına kendi durumlarını yansıtacak şekilde içtenlikle cevap vermişlerdir.
2) Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ölçülmek üzere hedeflediği özellikleri ölçebilme gücüne sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

1) Bu araştırma 2009 ve 2010 yıllarında ilk ve ortaöğretim kurumlarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan ve okul psikolojik danışmanlığı görevini yürüten psikolojik danışmanlar ile sınırlıdır. Alan dışından mezun olup, rehber öğretmen kadrosunda çalışmakta olan kişiler araştırma örneklemine dahil edilmemişlerdir.
2) Araştırma "*Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi"* ve "*Kişisel Bilgi Formu"*nun ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman): Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin PDR ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personelidir. (2524 Sayılı Tebliğler Dergisi, Mayıs 2001). Ancak 2000/81 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nün genelgesiyle "eğitim programları ve öğretim, eğitim yöneticiliği, eğitim yönetimi ve planlaması, eğitimde ölçme ve değerlendirme ile halk eğitimi" alanlarında lisans eğitimi almış kişilerin de rehber öğretmen olarak görevlendirmelerine olanak tanınmıştır. Kepçeoğlu (1990), rehber öğretmeni (psikolojik danışman); PDR hizmetlerinin tümünden sorumlu ve bu hizmetleri yetki ile sunabilecek bilgi ve beceriye sahip profesyonel kişi olarak tanımlamaktadır. Ülkemizde bu uzman personel için çeşitli adlar kullanılagelmiştir. Yıldan yıla bir gelişim içinde, bu uzman personel için kullanılan adlar arasında, "rehber", "rehberlik uzmanı", "rehber öğretmen", rehberlik ve psikolojik danışma uzmanı", "psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı", "danışman" ve "psikolojik danışman" gibi adlar sayılabilir. (Bayrı, 2006).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri: PDR hizmetleri, bireysel değerlendirme, psikolojik danışma ve bilgi verme gibi öğrencilere yönelik temel hizmetler yolu ile bireyin kendini ve içinde yaşadığı fiziki ve sosyal çevreyi, genel ve özel yeteneklerini, ilgilerini, güçlü ve zayıf yönlerini daha iyi tanımalarına olanak verir. Kişi bu bireysel yardımların ışığında olanakları, kendisi ve toplum için en iyi bir şekilde kullanmaya, olumlu yetenek ve ilgilerini daha çok geliştirmeye çalışır, kendisi ve çevresi ile ilgili gerçekçi bilgilerin ışığı altında geleceğe yönelik amaç ve planlar geliştirir. PDR hizmetleri bu konularda da bireye yardım eder. Öğrencilerin utangaçlık, çekingenlik, sinirlilik, çabuk heyecanlanma veya korku gibi öğrenmeyi ve kişisel uyumunu engelleyici duygusal durumlarında bireye psikolojik danışma yöntemleriyle yardımcı olur. (Özgüven,2001: 46). Tan (1992), PDR hizmetlerini; bireyin en verimli şekilde gelişmesi ve doyum verici uyumlar sağlamasında gerekli olan tercihleri, yorumları, planları ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve bu tercih ve kararları yürütmesi için uzman kişilerce bireye yapılan sistemli ve profesyonel bir yardım olarak ifade etmektedir.

Okul Psikolojik Danışmanlığı: Okul psikolojik danışmanları; okul sistemi içerisinde çalışmaktadırlar ve çalışmalarının odak noktası öğrencilerdir. Okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimleri için çaba göstermektedirler (Erford, 2003; Nystul, 1999). Bir diğer deyişle okullarda psikolojik danışmanlar, öğrencilerin yaşamlarındaki ilerleme ve gelişmenin devamlılığını garanti altına alan stratejilerin plânlanmasına yardım ederek, potansiyellerinin yüksek düzeyde gelişmesi için onları cesaretlendirirler. Günümüzde bireyler, eğitsel ve günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen çocuk istismarı, toplumsal şiddet gibi çeşitli etmenlerle mücadele içerisindedirler.

Okullarda psikolojik danışma hizmetleri, bireylerin yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri problemlerin önlenebilmesi için gelişimsel konulara odaklanarak duyuşsal, sosyal ve psikolojik sağlığın oluşturulmasını amaçlamaktadır (Ültanır, 2000).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi: Eğitim-öğretim kurumlarında PDR hizmetlerini yürüten servistir (24376 Sayılı Resmi Gazete, 2001).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı: Eğitim programı kapsamında öğretim programlarının tamamlayıcısı olan ve PDR hizmet alanının öğrencide geliştirmeyi amaçladığı yeterlikleri, bu yeterliklere bağlı içeriği, süreçleri ve değerlendirmeyi kapsayan program (Külahoğlu, 2004; Nazlı, 2003).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde okul psikolojik danışmanlığı, okul psikolojik danışmanın rol ve görevleri, kapsamlı gelişimsel rehberlik modeline dayalı okul PDR programları, psikolojik danışma ve rehberliğin gelişimi ve eğitimi, okullarda gerçekleştirilen PDR uygulamaları ile ilgili kuramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Açıklamalar

2.1.1. Okul Psikolojik Danışmanlığı

Psikolojik danışma hizmetleri farklı kurumlarda da verilebilen hizmetler olsa da ülkemizde ağırlıklı olarak okul sisteminde verilmektedir. Ülkemizde bütün ilk ve ortaöğretim okullarında okul psikolojik danışmanlığı görevlerinin yapılması için rehber öğretmen kadrosu bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanları; okul sistemi içerisinde çalışmaktadırlar ve çalışmalarının odak noktası öğrencilerdir. Okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimleri için çaba göstermektedirler (Erford, 2003; Nystul, 1999). Bir diğer deyişle okullarda psikolojik danışmanlar, öğrencilerin yaşamlarındaki ilerleme ve gelişmenin devamlılığını garanti altına alan stratejilerin plânlanmasına yardım ederek, potansiyellerinin yüksek düzeyde gelişmesi için onları cesaretlendirirler. Okullarda psikolojik danışma hizmetleri, bireylerin yaşamları boyunca karşılaşabilecekleri problemlerin önlenebilmesi için gelişimsel konulara odaklanarak duyuşsal, sosyal ve psikolojik sağlığın oluşturulmasını amaçlamaktadır (Ültanır, 2000).

Okullarda uygulanan PDR programları, okulun genel amaç ve hedeflerinin bir parçasıdır. Psikolojik danışman, okulun amaç ve hedeflerini tamamlayan, kapsamlı bir hizmet programı hazırlamak ve bunu uygulamakla sorumlu olan kişidir. Okullarda çalışan psikolojik danışmanlar öğrenciler, aileler ve öğretmenler olmak üzere üç gruba hizmet vermektedir. Okullardaki PDR hizmetleri birbirleriyle ilişkili üç gelişimsel alan, (eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal gelişim alanları) öğrencilerin bilgilerini arttırmak ve karşılaştıkları sorunların çözülmesinde öğrenciye yardımcı olmak amacıyla bir bütünlük içerisinde verilir (Bakırcıoğlu, 2000; Can 2002; Kepçeoğlu, 1995).

Ültanır'a (2000) göre, okul psikolojik danışmanları genellikle esas yardım süreçleri olan psikolojik danışma, konsültasyon, koordinasyon ve değerlendirme etkinliklerini yerine getirmektedirler. Bunların okullardaki rol ve işlevleri de öğretim kademelerinin farklılığından ve çeşitli niteliklerdeki okulların kendilerine özgü gereksinimlerinden etkilenmektedir. Buna göre, ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki çocukların farklı gereksinimleri olduğu için onlara özellikleri doğrultusunda ve gerekli olan rehberlik yardımları yapılmaktadır.

2.1.2. Okul Psikolojik Danışmanının Rol ve Görevleri

Bu çalışma, okul psikolojik danışmanlarının görev, rol ve sorumluluklarının bilinmesi okullarda yürütülen PDR uygulamalarına dayanak oluşturması açısından önemlidir. Bir okul psikolojik danışmanının bir eğitim-öğretim yılı boyunca neler yapacağı meslek kuruluşlarının önerileri ve yönetmelik dikkate alınarak belirlenebilir. Doğan'a (2001) göre; çağdaş okul psikolojik danışmanı okul ortamında öğrenci, ana-baba, eğitimci ve toplumdaki diğer bireylerle çalışan kişidir. Öğrencilerin çağdaş bir toplumda yaşamlarını sürdürebilmeleri için kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki alanlarda gerekli olan becerileri kazanmaları noktasında yardımcı olmak üzere kapsamlı ve gelişimsel rehberlik programlarını düzenler ve uygular.

Amerika Birleşik Devletleri'nde PDR programlarını akredite eden bir kuruluş olan Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Programlarının Kalite Güvencesi Kurulu (The Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs - CACREP, (2000); okul psikolojik danışmanlarının sahip olması gereken kişisel özellikler, mesleki bilgiler ve psikolojik danışma becerilerini şöyle sıralamaktadır (Akt. Dollerhide ve Saginak, 2003):

a) Okul psikolojik danışmanları; öğrencilerin akademik, mesleki, kişisel-sosyal gelişimlerini artırmak amacıyla psikolojik danışma, gelişimsel programlar hazırlama ve uygulama, bilgi ve beceri eğitimi gibi konularda yeterli olmalıdırlar.
b) Kültür, aile, sosyo-ekonomik düzey, cinsel kimlik, dil ve değerler gibi kültürel konularda, çok-kültürlü psikolojik danışma bilgi ve becerilerine sahip olmalıdırlar.

c) Öğrencilerin okul başarılarını artırabilmek için gerekli yöntemleri kullanabilmelidirler.
d) Öğretmenlerle, yöneticilerle, ailelerle ve toplumsal gruplarla konsültasyon yapma konusunda bilgi ve beceri sahibi olmalıdırlar.
e) Öğrencilerin gelişimine yardımcı olmak için, öğretmen ve aile eğitimi programlarına katılmalıdırlar.
f) Okulda etkili bir öğrenme ortamı yaratmak için gerekli olan hizmetleri ve programları geliştirme ve koordine etme becerisine sahip olmalıdırlar.
g) Yasal yetkilerini ve sınırlılıklarını bilmelidirler. Kendilerini ve öğrencileri etkileyecek özel durumlarla karşılaştıklarında, bu konulardaki bilgilerini uygulama becerisine sahip olmalıdırlar. Okul psikolojik danışmanlığı mesleğinin etik standartlarını bilmelidirler.
h) Kapsamlı bir gelişimsel rehberlik programı hazırlayabilmeli ve uygulayabilmelidirler.
i) Eğitim sistemi içerisindeki diğer unsurlarla işbirliği halinde çalışabilmelidirler.

Onbirinci Milli Eğitim Şurasında, okul psikolojik danışmanın görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

a) Öğrencilerin sahip oldukları gizil güçleri, gereksinimleri, beklentileri konusunda bilinçlenmelerine; iş ve eğitim olanaklarından haberdar olmalarına; kendilerini toplumun beklentileri doğrultusunda gerçekleştirmelerini sağlayacak kararlar vermelerine yardımcı olur.
b) Öğrencilerin bireysel özelliklerini doğru ve ayrıntılı bir biçimde saptamak amacıyla çeşitli psikolojik ölçme araçlarını uygular ve ölçme sonuçlarını öğrencilere bireysel olarak yorumlar.
c) Eğitim ve iş olanakları hakkında güncel, ayrıntılı bilgi toplar, bunları öğrencilere duyurur.
d) Öğrencilere bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamaları yapar.
e) Öğretmenlerin, yöneticilerin, öğrenci velilerinin öğrencilerle ilgili sorunlarını çözmelerine yardım eder (Doğan, 1990).

2.1.2.1. MEB Okullarında Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğine Göre Psikolojik Danışmanın Görevleri

Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin (okul psikolojik danışmanlarının) görevleri MEB tarafından 2001 yılında yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme doğrultusunda okul psikolojik danışmanlarının görevleri şu şekilde belirtilmiştir (MEB,2001, s: 20-21).

Psikolojik Danışmanın Görevleri

Madde 50. Psikolojik danışman aşağıdaki görevleri yapar:

a) İl çerçeve programını temel alarak okulunun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını sınıf düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.
b) Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf öğretmenlerine rehberlik eder.
c) Okulunun tür ve özelliklerine göre gerekli eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini plânlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasına rehberlik eder.
d) Bireysel rehberlik hizmetlerini alanın ilke ve standartlarına uygun biçimde yürütür.
e) Eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinliklerini yürütür.
f) Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar.
g) Sınıflarda yürütülen eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerinden, uygulanması rehberlik ve psikolojik danışma alanında özel bilgi ve beceri gerektirenleri uygular.
h) Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.
i) Öğrencinin mezun olacağı dönemde, okuldaki tüm eğitim ve öğretim sürecindeki gelişimini, yönlendirilmesi açısından önemli özelliklerini ve bu konudaki önerilerini içeren bir değerlendirme raporunu sınıf rehber öğretmeni, veli, öğrenci ve okul yönetiminin iş birliğiyle hazırlar. Bu raporun aslını öğrenci gelişim dosyasına koyar, bir örneğini de öğrenciye veya velisine verir.
j) Eğitim-öğretim kurumundaki seçmeli derslerin konulmasında çevre koşulları, okulun olanakları, öğretmen sayısı ve branşı da gözetilerek yeni seçmeli derslere ilişkin araştırma yapar, bu derslerin zümre öğretmenlerince gerçekleştirilecek program çalışmalarında alanı ile ilgili görüşlerini bildirir.

k) Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa veya kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini rehberlik ve araştırma merkezinin iş birliğiyle verir.
l) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli kayıtlan tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve istenen raporları düzenler.
m) Okula bir alt öğrenim kademesinden veya nakil yoluyla gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını inceler, sınıf rehber öğretmeniyle iş birliği içinde değerlendirir.
n) Gerekliğinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde kullanılacak ölçme araçları, doküman ve kaynakları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.
o) Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yöneltilmesi konusunda branş ve sınıf rehber öğretmenine bilgi verir ve iş birliği yapar.
p) Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenler.
q) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin komisyonlara ve toplantılara katılır, gerekli bilgileri verir, görüşlerini belirtir.
r) Orta öğretim kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin ilgili maddesinde belirtilen görevi yapar.
s) Ders yılı sonunda bu alanda yapılan çalışmaları değerlendirir, sonuçlarını ve gerekli bilgileri içeren bir rapor hazırlar (MEB,2001, s: 20-21).

2.1.3. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Modeline Dayalı Okul PDR Programları

PDR programları, bir boyutu ile de öğrenen merkezli ve sorun temelli yapıya sahip olabilen programlardır. Burada sorunun özünü bireylerin gelişimsel gereksinimleri, ilgileri ile gerçek yaşam koşulları ve sosyal sorunlar oluşturmaktadır (Demirel, 2004). PDR programlarının odak noktasının gelişimsel gereksinimler olması, son yıllarda *"kapsamlı gelişimsel PDR programı"* kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kapsamlı gelişimsel PDR programları, Türkiye'de yeni tartışılmaya başlanmış ve VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Kongresinde (2003) "*ülkemizde gelişimsel rehberlik modeline geçiş sürecinde karşılaşılabilecek olası problemler ve çözüm önerilerin"* tartışılması ile önemli bir başlık olmuştur.

Türkiye'de, gelişimsel rehberlik anlayışının tartışılmaya başladığı sürece kadar olan zaman diliminde PDR programlarının var olan durumu aşağıdaki gibi özetlenebilir (Kaya ve Çivitçi, 2002; Terzi, 2004):

- PDR programlarının amaçları, öğrenci merkezli bir anlayıştan çok konu merkezli bir anlayışa göre oluşturulmuştur.
- Programda yer alan etkinlikler öğrenciyi bilgilendirme ve bilgi aktarımı ağırlıklıdır.
- Önemli günler, eğitici kollar vb. ile ilgili çalışmalar, PDR hizmetlerinin temel konusu olarak programlarda yer almaktadır.
- Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinden gönderilen çerçeve programların dışına çıkılmamaktadır. Dolayısı ile bir eğitim bölgesindeki tüm okullarda birbirinin kopyası programlar uygulanmaktadır. Bu durum PDR programının nasıl hazırlanacağı anlayışı ve kuramsal bilgisinin olmayışına bağlanabilir.
- PDR programları hazırlanırken öznel öngörülere dayanılmakta çoğunlukla öğrenci gereksinimlerinden hareket edilmemektedir.
- Program değerlendirme işlemine yeterince ağırlık verilmemektedir.
- PDR programı okul öğretim programından bağımsız bir program izlenimi vermektedir.
- Okul PDR programları genellikle çeşitli test ve test dışı tekniklerin ve bazı sınıf etkinliklerinin uygulanmasının aylara göre dağılımını gösteren bir zaman çizelgesi görüntüsündedir.
- PDR programında amaçlar ve örgencilere kazandırılacak yeterlikler açık ve net olarak belirlenmemiş, öğrenci davranışına dönük ifadelendirilmemiştir. Dolayısı ile amaç ifadelerinde açıklık-seçiklik, öğrenci davranışına dönüklük, gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik, süreklilik ve birikimlilik özellikleri bulunmamaktadır.
- Program geliştirme çalışmalarının birbirini destekleyen ve ardışık nitelikte olmadığı görülmektedir.

Türkiye'de kapsamlı gelişimsel PDR programlarının uygulanmasına 16–05–2000 tarih ve 87 numaralı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı kararı ile "Ortaöğretim Kurumları Sınıf Öğretmenleri için 9, 10 ve 11. Sınıf Rehberlik Programı" ile başlanmıştır. Bu program, gelişimsel yaklaşımla, örgencilerin duygusal-sosyal gelişimlerine yönelik olarak hazırlanmıştır. Programda, öğrencilerin ergenlik dönemi, aile ve çevre ile olumlu ilişkiler geliştirebilme, yaşam becerileri, toplumda kendini

gerçekleştirmede sosyal ve psikolojik rollere hazırlık, ilgi ve yeteneklerini, çevresini ve eğitim olanaklarını tanıma, etkin öğrenme, alan seçimi, meslekleri inceleme, üniversite sınavları, ise ve mesleğe hazırlanma bölümleri amaçlandırılmış ve içeriklendirilmiştir (Saldıroğlu, 2000).

House ve Hayes'a (2002) göre, okul psikolojik danışmanlarının şu anki rolleri; ruh sağlığı hizmetleri sunmak, daha çok bireysel konularla ilgilenmek, öğrenci sorunlarına klinik modeli temel alarak yaklaşmak, birebir veya küçük gruplarla çalışmak, öncelikli olarak kişisel ve sosyal gelişime odaklanmaktır. Okul psikolojik danışmanlarının gelecekteki rolleri ise bunlardan daha farklı ve kapsamlı olacaktır. Şöyle ki; okul psikolojik danışmanları, öğrencinin akademik başarısını da göz önüne alan, bütün okul ve sistemle ilgilenen, lider, plan ve program geliştiren, eğitimde bütünleştirici bir üye olan, rolleri netleşmiş, bütün öğrencileri kapsayacak şekilde program geliştiren, okul ve toplumdaki bireylerle işbirliği halinde çalışan kişiler olacaktırlar.

PDR hizmetleri programlarının, eğitim programları bütünlüğü içindeki öteki programlarla ve eğitim sistemi içindeki dışındaki pek çok çevre etkeni ile etkileşim halinde olması, sistem yaklaşımı ile ele alınmasını gerektirmektedir. PDR süreçleri bireyin kişilik gelişimi ile ilgili çok boyutlu, kapsamlı, karmaşık ve dinamik bir özellik göstermektedir. PDR programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi, hizmetin özelliklerine bağlı olarak karmaşık bir süreçtir. Hizmetin bu özellikleri sistem yaklaşımı ile ele alınmasının en önemli gerekçelerindendir. Sistem yaklaşımının sistemdeki sorunların karmaşıklığı ve çokluğu, etkinliklerin kapsamının geniş olması ve işlevlerinin önemli olması, yenileme, iyileştirme, geliştirme uygulamalarının gerektiği durumlarda iyi sonuçlar verdiği bilinmektedir. Bu bağlamda PDR programı açısından sistem yaklaşımı; PDR programının eğitim programı bütünlüğü içerisinde öğretim programları ile birlikte düzenlenmesi, yürütülmesi ve değerlendirilmesidir (Külahoğlu, 2004). Öte yandan Radd'a (1998) göre; PDR programı başlı başına bir sistemdir. PDR programı, okuldaki öteki programlarla ilişkili olmakla birlikte, kendi içindeki bileşenlerin de (eğitsel, sosyal, bireysel ve kariyer geliştirme) birbirleri ile bağlantılı bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir.

Dahir (2004), eğitsel, kariyer ve kişisel-sosyal gelişimin, okulu kapsayan, öğrenci gelişimini destekleyen bir çaba içinde etkili eğitime toplumun diğerlerini dahil edilebileceğini, bunu kapsamlı, gelişimsel ve sonuç temelli modellerde kullanılan (bireysel öğrenci planlaması, tepkisel hizmetler, sistem desteği, rehberlik müfredat programı gibi) aynı hizmet yöntemleri çevresinde güçlerin, çabaların organize edilerek yapılacağına değinmiştir. Bu doğrultuda bireysel öğrenci planlamasına bakılacak olunduğunda, öğrenciler akademik öğrenme ve geliştirme için sorumluluk almalıdırlar. Bireysel planlama; öğrencilerin gelişimini planlaması, göstermesi ve değerlendirmesi için öğrencilere fırsatlar sağlar. Etkinlikler; amaç/hedef koyma, kariyer planlama, anlama, yorumlama ve akademik planlamaya anlamlı bir şekilde değerlendirme bilgisine başvurmayı içerir. Bireysel planlama; anne-baba katılımı ile yürütülür, eğitimsel deneyimi kişiselleştirmeye yardım eder ve öğrencilerin hedefler/amaçlar belirlemesine ve hayallerini gerçekleştirmek için bir yol çizmelerine yardım eder. Bireysel planlama ayrıca ulusal standartların her öğrencinin yeteneklerini destekleyecek özel yeterliliklerin başarısını belgelemeye yardım eder.

Tepkisel hizmetlere bakıldığında; profesyonel okul psikolojik danışmanı ve servisi, öğrenci problemlerine müdahale üzerine odaklanmaktadır.Psikolojik danışman eğitimi mezuniyet programları, zihinsel sağlık müdahaleleri üzerine güçlü bir temel kurmakta ve son zamanlarda ise bazı okul personel bunun temel/asıl odak olduğuna, okullarda psikolojik danışmanlar için önemli bir ihtiyaç olduğuna inanmaktadırlar. Ancak, tepkisel hizmetler riskli öğrenciler için ihtiyaç duyulan müdahalelerden çok daha geniştir. Bütün öğrencilerin okul kariyerlerinde aynı zamanda aynı riske sahip olduklarına inanmak gerekmektedir. Tepkisel hizmetler bireysel ve grupla psikolojik danışmayı, konsültasyonu, kriz müdahalesi ve yönetimini içerir. Tepkisel hizmetler akran baskısı, karar verme çatışması, aile ilişkileri, kişisel kimlik sorunları, kuvveti kötüye kullanma, motivasyon ve başarı kaygısı gibi konular üzerinde durabilir. Tepkisel hizmetler direk (bireysel ya da grupla psikolojik danışma) ya da dolaylı (konsültasyon ya da sevk etme gibi) olarak verilebilir ve büyüme/gelişme başarısını, akademik, kariyer ve kişisel-sosyal gelişimdeki gelişmeleri gösterebilir.

Rehberlik müfredat programları incelendiğinde; okul psikolojik danışmanları, gelişimsel ve ardışık olarak eğitsel, kariyer ve kişisel-sosyal gelişimle ilgili bilgi ve beceri sağlar. Bu; bir okulda pek çok sayıdaki öğrenciye rehberlik sağlama fırsatını en

iyi şekilde sunan büyük grup görüşmeleriyle sık sık verilir. Psikolojik danışmanlar ilk başta hangi zaman uygunsa büyük gruplardaki öğrencilerle çalışmalıdırlar. Çünkü bu zamanın en etkili kullanımıdır. Profesyonel okul psikolojik danışmanları ve sınıflardaki ya da psikolojik danışma gruplarındaki öğretmenler organize edilmiş hizmetlerin/aktivitelerin kullanımıyla öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma müfredat programını verir. Aktiviteler ve dersler özel gelişimsel sorunlara ya da okul binası ya da bölgesindeki ilgi alanlarına uygundur. Profesyonel okul psikolojik danışmanları, rehberlik ve psikolojik danışma programını uygulamak için sık sık öğretmenlerle ve okul toplumunun diğer üyeleriyle ortak biçimde çalışırlar.

Sistem desteği ise; okul çevresine ve kapsamlı okul psikolojik danışma programını organize etmeye, vermeye, yönetmeye ve değerlendirmeye sürekli destek vermek için tasarlanır. Hizmetlerin çoğunun dolaylı olduğu düşünülür; yani onlar doğrudan olarak öğrencilere verilmez. Hizmetlerin koordinasyonu ulusal standartlarla aktiviteleri ve hizmetleri planlama ve birleştirme ve okuldaki psikolojik danışma programının hedeflerini içerir. Etkili hizmet sağlanması için profesyonel okul psikolojik danışmanı; programın hem doğrudan hem de dolaylı unsurlarını sağlamak için gerekli davranışlara, bilgiye ve becerilere sahip olmalıdır. Program unsurlarının her biri hem genellikle öğrencileri hedef alan ve tipik olarak bireysel psikolojik danışma, küçük grup psikolojik danışması ve sınıf rehberliğini içeren direk servisleri hem de kaynakların yönetimi, konsültasyon, işbirliği ve takım olma, taraf tutma ve hizmetlerin koordinasyonunu kapsayan dolaylı hizmetleri içerir. Dolaylı hizmetler sistematik değişikliği etkilemek ve okul psikolojik danışmasının yeni vizyonunu desteklemek için gereklidir (Erford, Eshbach& Dahir ve Ripley, 2003).

2.1.4. Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi

PDR hizmetlerinin tarihsel gelişiminin henüz 100 yıllık olduğunu, 20'nci yüzyıl başlarında A.B.D.'nde gelişmeye başladığını ve Türkiye'de ise kavramsal düzeyde 1950'li yıllarda başladığını görmek mümkündür.

2.1.4.1. ABD'nde Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi (Süreci)

Rehberlik, 20. yüzyılın başlarında ABD' nde ortaya çıkmış ve en çok da bu ülkede gelişme göstermiştir. Avrupa ülkelerinde bu alanda ileri düzeyde bir gelişme

görülmemektedir. Rehberliğe ilişkin çalışmaların bu ülkelerde daha çok, mesleki rehberlik biçiminde sürdürüldüğü gözlenmektedir.

ABD'nde verilen eğitimlere bakıldığında bir tek okul psikolojik danışmanlığı alanına yönelik değil farklı alanlara yönelik de psikolojik danışman yetiştirildiği görülmektedir. PDR bilim alanı ABD'nde de eğitim fakülteleri içerisinde yer almasına rağmen PDR eğitim programlarında sadece eğitim sektöründe çalışabilecek uzmanlar yetiştirilmemektedir. ABD'nde PDR alanında hemen hemen lisans düzeyinde eğitiminin olmadığını söylemek mümkündür. Yüksek lisans düzeyinde eğitim programlarına bakıldığında ise sadece okul psikolojik danışmanlığı değil, bunun yanı sıra evlilik, çift ve aile psikolojik danışmanlığı, yaşlılık psikolojik danışmanlığı, toplum psikolojik danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı ile ilgili eğitim programlarının da olduğu görülmektedir. Psikolojik Danışman Eğitimi ve Süpervizyon alanında ise doktora programları yer almaktadır.

ABD'nde neredeyse hiçbir üniversitede lisans düzeyinde psikolojik danışman eğitiminin olmamasında lisans düzeyinde verilen eğitimlerin temel ve giriş niteliğinde ele alınması ve hukuk, tıp ve diğer eğitim uzmanlıkları gibi psikolojik danışman eğitiminin de mesleki eğitim olarak görülmesi şeklinde ele alınmasıdır.

ABD'ndeki her eyalet kendilerine özgü eğitim standartlarını belirleme ve onaylanmış eğitim programlarından mezun olanlara çalışma belgesi verme yetkisine sahiptir. Bu eyaletlerin eğitim standartlarıyla ilgili aralarında çok az farklar olsa dahi genel olarak bakıldığında dikkate alınacak bir biçimde birlik ve uyum vardır. Psikolojik danışma alanında güçlü derneklerin olması ise, bu birlik ve uyumun devam etmesine, tüm ülkede yüksek eğitim standartlarının oluşmasına yarar sağlamaktadır. Amerikan Psikolojik Danışma Birliği (American Counseling Association-ACA) ve kalite güvencesi ile ilgili organizasyonlar, bütün ülkedeki farklı uzmanlık alanlarındaki psikolojik danışmanların sorumluluklarının tanımlanması, işlevleri, rolleri ve yapacakları çalışmaların kapsamına yönelik psikolojik danışman eğitimi konusunda yüksek standartlara sahiptirler. (Owen ve Korkut,2007)

Tüm psikolojik danışman eğitimlerinin ders programları ABD'nde dikkate değer biçimde birbirine benzemektedir ve bu programlar, CACREP, ACA, Öğretmen Eğitiminin Kalite Güvencesi Ulusal Kurulu (National Council for Accreditation of

Teacher Education) gibi ulusal kalite güvencesi sağlayan ulusal örgütlenmelerin savunuculuğunu yapmış olduğu standartlardan ve uzmanların kişilerin ortak raporlarından yoğun bir şekilde etkilenmiştir. Tipik bir okul psikolojik danışmanlığı programının dersleri aşağıdaki alanları kapsar şekildedir:

Bireysel psikolojik danışma kuramları ve teknikleri; grupla psikolojik danışma kuramları ve teknikleri; kariyer gelişimi kuram ve uygulamaları; değerlendirme; okul temelli PDR programlarının örgütlenmesi ve yönetimi; mesleki etik, mesleki yönelim, yardım mesleklerinin tarihi, psikososyal ve kültürel temeller; insan gelişimi ve öğrenme; araştırma yöntemleri ve düzeni; süpervizyon aracılığı ile staj çalışmaları. Tüm bu belirtilen dersler ABD'ndeki PDR programlarının ne düzeyde standartlaştığını gözler önüne sermektedir. (Owen ve Korkut,2007).

2.1.4.2. Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi ve Eğitimi (Süreci)

Bilindiği gibi ülkemizde PDR alanındaki gelişmeler ABD'nin etkisiyle başlamıştır ve o doğrultuda da gelişmektedir. Bugün ülkemizde, PDR lisans programları, üniversite düzeyinde 40 yıldır psikolojik danışman yetiştirmektedir. Türkiye'de psikolojik danışman olabilmek için lisans düzeyinde PDR programından mezun olmak yeterlidir. PDR lisans programlarından mezun olanların, ülke ihtiyaçları doğrultusunda ağırlıklı olarak okullarda (ilköğretim ve ortaöğretim) istihdam etmeleri nedeniyle daha çok okul psikolojik danışmanlığı alanına yönelik olarak yetiştikleri söylenebilir (Ültanır, 2005).

Bir okul psikolojik danışmanı eğitimini tamamladığında, yasal sorumluluklarını, yönetmeliğe göre yükümlülüklerini ve mesleki olarak görevlerini biliyor ve kendini bunları yapmaya belli düzeyde hazır hissediyor olmalıdır. Aksi durumda ne yapacağından emin olmaksızın çalışma yaşamına başlayan bir okul psikolojik danışmanı bir süre sonra diğer faktörlerin de etkisiyle zamanının çoğunu mesleğinin dışındaki işlerle geçiren bir kişi konumuna düşebilecektir (Yiyit, 2001).

Tarihsel gelişimine bakıldığında; Türkiye'de PDR hizmetleri kavramsal düzeyde 1950'li yıllarda başlamıştır. Türkiye ile ABD arasında 1947'de yapılan işbirliği ve karşılıklı yardım anlaşması çerçevesinde, Türk Milli Eğitiminin yenileşmesi çabalarıyla ilgili olarak eğitimin çeşitli dallarında uzman personel yetiştirmek üzere ABD'ne

öğrenciler yollanmıştır. Özgüven (1999)'e göre, ellili yılların başında ülkemize (1952-53) John Rufi, Ellswarth Tompkins, Mills ve Lester Bills gibi eğitim ve rehberlik uzmanları ve üniversitelerin eğitim alanındaki öğretim üyeleri davet edilmiştir. Bunların hazırladığı raporda, öğretimde bireysel farklılıklara dikkat edilmediği belirtilerek, öğrenci gelişim ve gereksinimlerine uygun daha işlevsel öğretim programlarının yapılması önerilmiştir. Bunlara bağlı olarak, öğretmenlerin de bu yeni eğitim sistemine uygun olarak yetiştirilmesini ve okullarda öğrenci rehberlik hizmetlerinin başlatılmasını önermişlerdir.

Ülkemizde okul psikolojik danışmanlığı alanı, PDR adıyla yaygınlaşmıştır. Eğitimdeki yenileşme çabaları, ilk olarak 1952-53 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde özel eğitime muhtaç engelli çocukların eğitimi konusunda personel yetiştirmek üzere "Özel Eğitim Bölümü'nün" açılması ile başlamıştır. 1953-54 ders yılında aynı üniversitede "Rehberlik" ve "Rehberlik Teknikleri" dersleri okutulmaya başlanmıştır. Bu derslerde okutulan"Okullarda Rehberlik" ve "Rehberlik Programında Gözetilecek Hususlar" (H.Tan, Mathiasen'den çeviri) gibi bazı kaynaklar, 1967 yılında lisans üstü akademik programların açılmasına kadar, alanın tanınmasına yardımcı olmuştur (Özgüven, 2001).

Milli Eğitim Bakanlığı sistemli ve uzmanlı rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarına 1970-1971 ders yılında 24 pilot okulda başlamıştır. Bu çalışmalarda 10.08.1970 tarih ve 1619 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanmış olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin kararlar esas olarak alınmıştır. Bu hizmetleri ilk olarak bu tebliğler dergisinde ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Burada yer alan, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin gereğince yürütülmesi, öğretmenlerin, özellikle sınıf öğretmenlerinin aktif olarak faaliyet göstermeleri, grup rehberleri ve danışman rehberleri desteklemeleri ile mümkün olacağının belirtilmesi rehberlik ve psikolojik danışman hizmetlerinin önemini vurgulamaktadır (MEB, 1970).

1982 yılında 2547 sayılı yükseköğretim kanunu ile rehberlik alanında personel yetiştirmek için, birçok üniversitede lisans programları başlatılmış yüksek lisans ve doktora programları genişletilmiştir. PDR alanında oluşturulan en önemli meslekî kuruluş Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneğidir. Derneğin amacı, alanın temel kavramlarının doğru anlaşılması, etik kurallarının belirlenmesi, PDR

hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi, meslektaşların meslek birliği ve bütünlüğüne ulaşmalarının sağlanması, alandaki gelişmelerin incelenmesi ve mezunların haklarının korunması gibi amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermektir. Ayrıca, yaklaşık 50 yıllık bir geçmişe rağmen PDR alanında tutarlı bir meslek kimliğinin oluşumundan bazı olumsuz faktörler nedeni ile pek söz edilememektedir (Doğan, 1998). Ülkemiz açısından özellikle okul psikolojik danışmanlığı alanının öğretim, meslek kimliği ve roller açısından bağımsız bir bilim dalı ve mesleği olma yolunda gelişmekte olduğunu söylemek olasıdır.

Ülkemizde 50 yıllık bir geçmişe sahip olan rehberlik hizmetleri henüz olması gerektiği hali alamamış bir düzeyde hizmet vermektedir. Yeşilyaprak (2000)'a göre rehberlik hizmetlerinin henüz istenilen bir düzeye ve niteliğe kavuşamamasının sebepleri ve bu alandaki temel problemler şu şekilde belirtilmiştir:

a) Okullarda rehberlik uygulamalarına, daha başlangıcından gerekli ön hazırlık yapılmadan, yeterli koşullar oluşturulmadan başlanmış olması ve bu durumun günümüzde de sürmesi,
b) Eğitim sistemimize özgü bir rehberlik ve psikolojik danışma modelinin geliştirilememesi,
c) Okullarda rehberlik hizmetlerini yürütmek için uzman ve fiziksel donanımın yetersizliği,
d) Hizmetlerin örgütlenmesi ve yasal düzenlemelerdeki aksaklıklar ve çelişkilerin olması,
e) Alana personel yetiştirme ile ilgili nicelik ve niteliksel sorunların olması,
f) Alandaki elemanların kendilerini yetiştirmeleri için gerekli Türkçe kaynakların sınırlılığı ve hizmet içi eğitimin yetersizliği,
g) Alanda çalışanların özlük haklarına (unvan, maaş, ücret, izin vb.) ilişkin sorunların giderilememesi,
h) Mesleki dernek, oda, vakıf vb. destek ve denetim kuruluşlarının yeterli sayı ve düzeyde kurulmamış olmaması.

Bütün bu sorunlar okullarda görevli psikolojik danışmanların iyi bir şekilde yürütmelerini ve işlerinden doyum almalarını engelleyebilecek niteliktedir.

Korkut (2007), lisans düzeyindeki PDR programlarının önemli oranda okul psikolojik danışmanlığı derslerini içerdiğini belirtmektedir. Diğer yandan, lisans düzeyinde genel PDR eğitimi alan mezunların okul psikolojik danışmanlığı gibi bir uzmanlık dalında ne derecede iyi yetişmiş oldukları ve bu görevleri ne ölçüde yetkin biçimde yerine getirebileceklerinin yeterince sorgulanmadığına değinilmiştir.

PDR lisans eğitim programları arasında büyük farklılıkların bulunması ve bu programların akademik kadrolarındaki yetersizlikler bu alanda hizmet verecek elemanların yetiştirilmesinde sorunlara yol açmaktadır (Doğan, 2000; Ercan, 2000; Ergene ve Yıldırım 2001).

Özyürek (2007), Türkiye'deki lisans mezunlarının çoğunluğu okullarda ve rehber öğretmen kadrosunda istihdam edildikleri için, lisans programlarında okul psikolojik danışmanlığı alanına uygun ders ve uygulamalara belirgin biçimde ağırlık verilmesinin oldukça akıllı bir uygulama olduğunu, ancak psikolojik danışmanlık mesleğinin özünde (kalbinde); psikolojik danışma ilke ve teknikleri, psikolojik danışma kuramları, bireyle psikolojik danışma uygulamaları ve grupla psikolojik danışma uygulamaları isimlerindeki derslerin bulunduğunu belirtmektedir.

2.1.5. Okullarda Gerçekleştirilen PDR Hizmetleri

PDR hizmetlerinin önemi, 21. yüzyılda artarak devam edecektir. Yeni yüzyılda, ülkemizde okullarda istihdam edilen psikolojik danışmanlar, kendilerini okul sisteminin önemli bir parçası olarak görmelidirler. Hazırlayacakları okul PDR programları kapsamlı ve gelişimsel olmalıdır. Bu programlar, öğrencilerin gelişimi ile ilgili tüm alanları içermeli ve öğrencilerin içinde bulundukları gelişim dönemlerini göz önüne almalıdır. Bu kapsamda, okul psikolojik danışmanları sadece sorunu olan öğrencilerle değil, bütün öğrencilerle ilgilenmek durumundadırlar.

Gysbers ve Henderson (2006)'a göre, gelişimsel rehberlik modelinin öğeleri çerçevesinde okul psikolojik danışmanlarının; sınıf rehberliği (sınıflarda ya da daha geniş gruplar şeklinde öğrencilere çeşitli yeterlilikler kazandıracak yapılandırılmış etkinlikler hazırlama), bireysel planlama (öğrencilerin plan yapmalarına, yaşamlarını kontrol etmelerine ve yönetmelerine, kendilerini düşünmeleri yardımcı olma), müdahale servisleri (öğrencilerin kişisel ve eğitsel sorunları ile ilgilenme), sistem desteği

(kapsamlı rehberlik programını geliştirici çalışmalar yürütme) gibi uygulamalar yapmaları beklenir.

Myrick (1997)'e göre, psikolojik danışmanların geleneksel üç rolü vardır: Psikolojik danışma, konsültasyon ve koordinasyon. Gelişimsel rehberlik modeli ile birlikte psikolojik danışmanların rolleri altıya çıkmıştır. Bunlar: Bireysel danışma, küçük grupla psikolojik danışma, sınıf rehberliği, akran yardımcılığı, konsültasyon ve koordinasyon.

Bunlara ek olarak okul psikolojik danışmanları, öğrencilerin kişisel/sosyal, mesleki ve eğitsel gelişimlerinde önemli birimler olan anne-babaları ve öğretmenleri ile de çalışmalar yapmalıdırlar. Psikolojik danışmanlar, okul sistemi içerisindeki öğrenci-aile-öğretmen-yönetici birimlerinin merkezindeki asli unsur olarak çalışmalar yapmalıdır. Böylece hem psikolojik danışmanlık mesleğinin rolleri daha net bir şekilde algılanacak hem de Türk milli eğitiminin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı özellikler, onlara daha hızlı ve etkili bir şekilde kazandırılacaktır.

Türkiye'de PDR eğitimi veren üniversitelerden mezun olan psikolojik danışmanların eğitimleri sırasında aldıkları ve ağırlıklı olarak okullarda gözlem ve uygulamalar yapmaya dayalı olan dersler sayesinde okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili beceriler kazanmaları beklenir. Nitekim, ülkemizde 2000'li yılların başından itibaren okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili çağdaş gelişmeleri tanıtan yayımlar yapılmaktadır. Örneğin, Myrick (1997) tarafından geliştirilen gelişimsel rehberlik programı ile Gybers ve Henderson (2001) tarafından geliştirilen kapsamlı gelişimsel rehberlik programıyla ilgili kuramsal bilgileri, Doğan (2000a, 2000b), Erkan (1995, 2000, 2001) ve Nazlı (2003) gibi yazarlar, Türk psikolojik danışman eğitimcilerine tanıtmışlardır. Bu yayınların psikolojik danışman eğitimine yansıması sayesinde okullarda yürütülen okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarında da bir dönüşüm gerçekleşebilir. Öğrenciler, son gelişmelere göre uygulamalar yaparken, tutum ve anlayışları da bu yeniliklerden etkilenebilir. Örneğin, okul psikolojik danışmanlarının pozisyonlarının vurgulanması ya da servis modeliyle (bireyi tanıma servisi, bilgi verme servisi gibi) ilgili anlayışların yerine, okulda rehberlik programları geliştirme ya da bu rehberlik programlarının değerlendirilmesi ve hesap verebilirlik gibi bazı yeni uygulamaları ön plana çıkartan yeni bir anlayış yeşermeye başlayabilir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Özyürek (2010 a), çoğu PDR lisans mezununun devlet okullarında "rehber öğretmen" kadrosunda çalıştıklarını ve bir okul psikolojik danışmanın sorumluluklarını taşımaya çalıştıklarını belirtmiştir. Psikolojik danışmana talep her geçen gün arttıkça rehber öğretmenlerden daha fazla sorumluluk üstlenmeleri beklenmektedir. Bu nedenle, Özyürek, uygulama öğrencilerinin alan temelli çalışmalarını tanımlamanın, okul rehberlik görevleri ile baş etmede ne kadar etkili olabileceklerini belirlemenin ve zorlanabilecekleri yönleri tahmin etmeye çalışmanın yararlı olacağını düşünmüştür. Bu amaçla, araştırmacı lisans öğrencilerinin uygulama dersleri sürecinde hangi uygulamaları gerçekleştirmesi gerektiğini ortaya çıkarmak amacıyla ulusal bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada, ASCA (American School Counselor Association) okul psikolojik danışmanlığı programı standartlarına uygun olarak, uygulama öğrencilerinin mezun olduktan sonra okul psikolojik danışmanlığı görevlerini ne ölçüde etkili bir biçimde yürütebileceklerinin ortaya konulması ve hangi konularda sorunlar yaşayabileceklerinin tahmin edilmesi amaçlanmıştır. Bulgulara göre,

(a) Uygulama öğrencileri, özellikle son dönemde yetkinlik beklentisi inançlarını arttırabilecek becerileri uygulamaktadırlar.
(b) Uygulama öğrencilerinin yarıdan fazlası bireysel rehberlik/görüşme, sınıf rehberliği, psikolojik testler ve bireyi tanıma teknikleri ve büyük grup rehberliği uygulamaları gerçekleştirmiş ve
(c) Çoğunlukla beş bilgilendirme/rehberlik formatından biriyle, 30 ile 35 etkinlik uygulamışlardır.

Özyürek (2010 b), psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptamasına yönelik bir araştırma yürütmüştür ve son sınıf öğrencilerinin, okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili yaptıkları uygulamaların neler olduğunu belirlemeyi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, son sınıf öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik programı geliştirme, program değerlendirme ve hesap verebilirlik uygulamaları, psikolojik testlerin uygulanması, bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması ve diğer uygulamalar (eşgüdüm, akran rehberliği, sevk etme, konsültasyon ve

oryantasyon) başlıklarına kapsamında ele alınan becerilerde kendilerini yetkinleştirebilecek uygulamaları gerektiği ölçüde yapamadıkları bulunmuştur. En çok yapılan uygulamaların ise, bireyi tanıma teknikleri kapsamındaki becerilerle ilgili olduğu saptanmıştır.

Atıcı, Özyürek ve Çam (2004), okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarına katılan lisans öğrencilerinin okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarına ilişkin yetkinlik beklentisi algıları ile mesleki benlik saygılarının boylamsal olarak nasıl değiştiğini incelemek için bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin yetkinlik algıları ve mesleki benlik saygılarına ilişkin ilk ölçümlerle (Ekim 2001 ve Mart 2002) son ölçümler (Haziran 2002) kıyaslandığında, son ölçümlerde öğrencilerin yetkinlik beklentileri ile benlik saygıları arasında daha yüksek bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Böylelikle uygulama çalışmalarının yani zamanın değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu söylenebilinir.

Özyürek (2009), Türkiye'deki üniversitelerde PDR eğitimi alan öğrencilerin okullarda yaptıkları uygulamalarda sağlanan olanaklar, uygulama süresi ve süpervizyon çalışmalarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, Türkiye'de psikolojik danışman eğitimi açısından önemli bir gelişme ve deneyim elde edildiği, bununla birlikte PDR eğitimi alan öğrencilerin okullarda uygulama çalışmalarında yeterli sürede ve düzenli bir şekilde bireysel veya grup süpervizyonu alamadıkları, grup olarak verilen süpervizyonların ise deneyimsiz öğretim elemanlarınca ve kalabalık bir öğrenci grubu içerisinde verildiğini saptamıştır. Özyürek, ayrıca psikolojik danışman eğitimi konusunda öğrencilere verilen süpervizyon çalışmalarına gerekli önemin verilmesine vurgu yapmıştır.

Yiyit (2001) ise psikolojik danışman yetkinlik beklentisinin, psikolojik danışmanın işini başarılı bir şekilde sürdürebilmesi açısından önemli bir işleve sahip olduğunu belirtmiş ve Türkiye'de okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla çalışma yürütmüştür. Araştırmada yapı geçerliği için yapılan faktör analizi sonunda üç faktör ortaya çıkmıştır. Bunlar içeriklerine göre Psikolojik Danışma Becerileri, Rehberlik Becerileri ve Uygulamakta Zorlanılan Beceriler şeklinde adlandırılmıştır. Ölçeğin ve alt ölçeklerin birbirleriyle korelasyon katsayıları yüksek bulunmuştur. Bunun yanında

ölçeğin iç tutarlık güvenirliği için madde-toplam korelasyonları ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı yüksek bulunmuştur.

Ayrıca örneklem grubunun OPD-YBÖ'nden aldıkları puanlar ile diploma notları, deneyim süreleri ve sorumlu oldukları öğrenci sayıları arasında pozitif yönde ancak düşük düzeyde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Diploma notları, deneyim süreleri ve sorumlu oldukları öğrenci sayıları arttıkça okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentileri yükselmektedir. Örneklem grubunun OPD-YBÖ'nden aldıkları puanlar ile cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, çalışılan kurum ve okul düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Göktepete, Hamamcı ve İnanç (2005), Ankara ilinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişim ve mesleki doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamaya çalışmışlardır. Bu araştırmada üç amaç belirlenmiştir. İlki okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişim düzeylerini belirlemektir. İkincisi psikolojik danışmanların mesleki gelişimleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Üçüncüsü ise mesleki gelişim etkinliklerinin ve demografik değişkenlerin meslek doyumu ne düzeyde yordadığını belirlemektir. Araştırmanın bulgularında okul psikolojik danışmanlarının mesleki yönden kendilerini geliştirmek için genellikle uzmanlara ve alanda çalışan meslektaşlarına başvurdukları belirtilmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişimleri için daha az yaptıkları etkinlikler sırasıyla araştırma yapma, alanla ilgili yayınları okuma, konferans, seminerlere katılma, yeni çıkan mesleki yayınları takip etme ve konferanslara katılma olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişimleri ve mesleki doyumları arasında ise orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik danışmanların mesleki gelişimleri ile mesleki doyumları arasındaki en yüksek ilişki Mesleki Gelişim Anketi'nin kongre, konferans ve seminerlere katılma etkiliğindedir.

Büyükgöze Kavas, Güneri ve Koydemir (2007), okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimleri üzerine bir araştırma yürütmüşlerdir. Yürüttükleri nitel çalışma ile okullarda rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların mesleki gelişimlerini çok boyutlu olarak incelemeyi amaçlamışlardır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular ile, (a) psikolojik danışmanların çoğunun mesleki tercihlerini bilinçli olarak yapmadıkları, (b) kuram ağırlıklı, ders sayısı ve

çeşitliliği anlamında zengin olmayan ve alandaki uygulamalar ile paralellik içermeyen lisans eğitiminin, psikolojik danışmanları iş yaşamına tam anlamıyla hazırlayamadığı, bu nedenle özellikle mesleğin ilk yıllarında psikolojik danışmanların çok zorluk çektiği, (c) yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarına karşı olumsuz tutumlarının, psikolojik danışmanları mesleklerinin her aşamasında zorladığı ve bunun tükenmişliğe neden olan etkenlerin başında geldiği, (d) meslektaş dayanışmasının hem tükenmişlikle başa çıkmada hem de profesyonel gelişimde çok önemli bir yeri olduğu, (e) mesleğin ilk 11 yılında psikolojik danışmanların okul psikolojik danışmanlığı görevini, tüm kariyer yaşamları boyunca devam ettirme konusunda kararsızlık yaşadıkları, alanı bırakmayı düşünmedikleri ancak başka iş arayışları içinde oldukları, (f) 0-5 yıl deneyimi olan psikolojik danışmanların profesyonellik duygusunu erken yaşıyor olabileceği ve (g) mesleğin ilk 11 yılındaki psikolojik danışmanların mesleki olarak gelişmek, eksik gördükleri yönleri kapatmak için birçok yol (yüksek lisans, doktoraya devam etmek, eğitimlere katılmak) denedikleri sonuçlarına varılabilir.

Süleymanoğlu (1994), PDR eğitiminin kendini – kabul düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda PDR eğitimi alan ve almayan öğrencilerin kendini – kabul düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. PDR anabilim dallarında öğrenim gören farklı cinsiyetlerdeki öğrencilerin I. sınıfta kendini – kabul düzeyi arasındaki kız öğrenciler lehine olan fark, IV. Sınıfta anlamlı bulunamamıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Burnham, Dahir ve Stone (2009), bir eyalet genelinde ASCA Ulusal Model'e dayalı kapsamlı bir okul PDR programını uygulama yönünde hazırlığı ve ilerlemeyi tespit etmek için okul psikolojik danışmanlarının gereken temel bilgilerini (örn, okul psikolojik danışmanların tutumları, inançları ve öncelikleri) toplamayı; okul PDR programındaki anahtar unsurlara yönelik tutumları, inançları ve önceliklerindeki seviye farklılıklarını (örn: başlangıç, orta, yüksek ve K-12) denetlemeyi ve bu sayede bütünüyle uygulanmış kapsamlı okul PDR programlarının gelişimini desteklemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, okul psikolojik danışmanlarının uygulamanın ilk bölümlerinde kapsamlı okul psikolojik danışma ve rehberliğinin yeni bakış açısını uygulamak ve kabul etmek konusundaki yeteneğini ortaya çıkarmış ve böylece profesyonel gelişimsel ihtiyaçlarını göstermiştir.

Draves, Kolodinsky, Lindsey, Schroder, ve Zlatev (2009); okul psikolojik danışmanların iş memnuniyetini ve işle ilgili memnuniyetsizliklerinin yanında Arizona'da kullanılan kapsamlı gelişimsel rehberlik temelli müfredata olan uyumlarını birçok açıdan kapsamlı bir şekilde değerlendirmek için bir çalışma yürütülmüştür. Arizona'daki 155 okul psikolojik danışmanlarıyla beş sayfayı tutan bir anket tamamlanmıştır. Yanıt veren okul psikolojik danışmanların büyük çoğunluğu iş memnuniyetlerini ifade ederken, işleriyle ilgili en az memnuniyet ifade ettikleri konuların ise yerel yöneticiler, rehberlikle ilgisi olmayan etkinliklere çok fazla zaman ayırma, krizlere yanıt verme ve sistem desteği sağlamada ortaya çıkan aşırı zamanı faydalı hale getirme konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Yanıt veren okul psikolojik danışmanlarının en fazla memnuniyet duyduğu konu ise öğrencilerle direk etkileşim ve birebir iletişim sağlamaları olduğu saptanmıştır.

Scarborough (2005), okul psikolojik danışmanların ne yaptığını yansıtan işlem verilerine dair ihtiyacın olduğuna vurgu yapmıştır ve yürüttüğü araştırmasında da bu konuya ışık tutacak Okul Psikolojik Danışmanlarının Faaliyetlerini Değerlendirme Ölçeğinin (School Counselor Aktivity Rating Scale- SCARS) (Scarborough, 2002) başlangıçtaki uygunluğu ve geçerliğini denetlemeyi hedeflemiştir. SCARS okul psikolojik danışmanların pratikleriyle halen taşıdığı mevcut ve tercih edilen iş görevlerinin performanslarını değerlendirmek için geliştirilmiştir. Tercih edilen faaliyetler, ASCA'nın (2003), psikolojik danışma, koordinasyon, rehberlik ve müfredat müdahalelerini içeren Ulusal Modeli ile önerilen okul psikolojik danışmanlığı aktivitelerine denk düşmektedir. Araştırma sonucuna göre, ölçeğin ve alt ölçeklerin birbirleriyle korelasyon katsayıları yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni, örneklemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki ilk ve ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlarının yürüttükleri PDR uygulamalarını belirlemeye yönelik tarama modelli betimsel bir çalışmadır.

3.2. Katılımcılar

Araştırma, 2009- 2010 yılları arasında Türkiye'deki ilk ve ortaöğretim okullarında rehber öğretmen kadrosunda çalışan ve okul psikolojik danışmanlığı görevini yürüten psikolojik danışmanları kapsamaktadır. Bu çalışmada *"uygun örnekleme"* yöntemi uygulanmıştır. Uygun örnekleme; katılımcıların çalışmaya istekli ve uygun oldukları için seçildikleri örnekleme türüdür. Ulaşabilene anket uygulanmasıdır (captive audience). Bu yaklaşım araştırmacıya tanıdık çevresinden örnekleme alma imkanı vermektedir (Aziz, 1990).

Adıyaman, Antalya, Burdur, Bursa, Elazığ, Gaziantep, Gümüşhane, Iğdır, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Mersin, Nevşehir, Siirt, Şanlıurfa ve Yozgat'tan kendilerine telefonla ulaşılabilen on üç psikolojik danışman ve dört öğretim üyesi veri toplamada yardımcı olmayı kabul etmişlerdir. Bu illerden başka Adana (Seyhan), Ankara, Bingöl, Bursa, Çorum, Kahramanmaraş (Elbistan), Kastamonu, Kırıkkale, Mersin (Tarsus), Osmaniye ve Tunceli illerinde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) ile iletişim kurulmuştur. İletişim kurulan RAM'ndeki müdürler ve psikolojik danışmanlar, veri toplama işlemlerinde yardımcı olmuştur. Afyon, Artvin, Aydın, Çanakkale, Çankırı, Düzce, Erzurum, Eskişehir, Hakkari, Hatay, İzmit, Kayseri, Malatya, Manisa, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Tokat ve Van illerindeki veri toplama

işlemleri ise, e-posta yoluyla araştırmaya ilgi gösteren ve anketi cevaplayıp tekrar araştırmacıya ulaştıran psikolojik danışmanların katılımları sonucu gerçekleşmiştir. Adana, Mersin ve Kahramanmaraş illerindeki veri toplama işlemleri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak 46 ilde, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan toplam 445 katılımcı araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo1. Katılımcıların Cinsiyet, Kıdem, Mezuniyet Düzeyi, Çalıştıkları Okul Düzeyi, Mevcudu, Şube Sayısı, Öğrenci Sayısı ve Uygulama Ders Sayılarına Göre Dağılımı

Özellik		f	%
Cinsiyet	Bayan	221	49.7
	Erkek	223	50.1
	Toplam	444	99.8
Kıdem	0-5 yıl	225	50.6
	6-10 yıl	126	28.3
	11 yıl ve üstü	94	21.1
	Toplam	445	100
Mezuniyet Düzeyi	Lisans	375	84.3
	Lisansüstü	68	15.3
	Toplam	443	99.6
Çalıştıkları Okul Düzeyi	İlköğretim	257	57.8
	Ortaöğretim	186	42.2
	Toplam	443	100
Çalıştıkları Okulun Mevcudu	0-500	130	29.2
	501-1000	158	35.6
	1001-1500	79	17.8
	1501 ve üstü	77	17.3
	Toplam	444	100
BPD Uygulama Dersi	Bir Dönem	132	29.7
	İki Dönem	224	50.3
	Toplam	356	80
GPD Uygulama Dersi	Bir Dönem	162	36.4
	İki Dönem	216	48.5
	Toplam	378	84.9
OPD Uygulama Dersi	Bir Dönem	93	20.9
	İki Dönem	281	63.1
	Toplam	374	84.0

BPD: Bireysel psikolojik danışma GPD: Grupla psikolojik danışma OPD: Okul psikolojik danışmanlığı

Araştırmaya okullarda çalışan toplam 445 psikolojik danışman katılmıştır. Bu psikolojik danışmanlar, 21 ile 45 yaşları arasında olup yaş ortalamaları 29.90'dır (Ss=5.41). Tablo- 1 'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcıların %49.7'sinin

bayan, %50.1'nin ise erkek olduğu görülmektedir. Psikolojik danışmanların mesleki kıdemlerine göre dağılımlarına bakıldığında, %50.6'sının 0-5 yıl mesleki kıdeme, %28.3'ünün 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip ve %21.1'nin ise 11 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip psikolojik danışmanlarından oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların mezuniyet düzeyleri dağılımlarına bakıldığında %84.3'nün lisans, %15.3'nün ise lisansüstü mezunu oldukları görülmektedir. Psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun mevcuduna göre %29.28'nin 0-500 arası, %35.59'nun 501-1000 arası, %17.79'nun 1001-1500 arası ve %17.34'nün ise 1501 ve üstü okul mevcuduna sahip psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

Lisans dönemi sırasında alınan uygulamalı ders sayıları ankette psikolojik danışmanlara sorulduğunda bir dönem ile beş dönem arasında sayı belirttikleri gözlenmiştir. Genel olarak Türkiye'deki üniversitelerde PDR eğitimi veren bölümler dikkate alındığında iki dönemden fazla uygulama dersi aldığını belirten psikolojik danışmanların ifadelerinin yanıltıcı olacağı düşünülmüştür ve yalnızca bu değişkenle ilgili olarak anketlerde bir ve iki dönem uygulama dersi aldığını belirten psikolojik danışmanlar analizlere dahil edilmiş ve dahil edilen bu psikolojik danışmanlardan % 29.7'sinin bir dönemde, %50.3'ünün ise iki dönemde bireysel psikolojik danışma uygulama dersini aldıkları görülmüştür. Grupla psikolojik danışma uygulama dersini, psikolojik danışmanların %36.4'ü bir dönemde, %48.5'i ise iki dönemde aldığını belirtmiştir ve yine psikolojik danışmanların %20.9'u bir dönemde, %63.1'i ise iki dönemde okul psikolojik danışmanlığı uygulamaları ile ilgili dersi ("…*okullardaki staj eğitim dersini*…") aldıklarını belirtmişlerdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada bilgi toplama amacı ile iki araçtan yararlanılmıştır. Bunlardan birisi Özyürek'ten (2010a, b) yararlanılarak geliştirilen Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi (Ek-1), diğeri de Yiyit'ten (2001) yararlanılarak geliştirilen Kişisel Bilgi Formudur (Ek-2). Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi, rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarını belirlemek amacı ile kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu ile de bu psikolojik danışmanların özellikleri ile ilgili bilgiler saptanmıştır.

3.3.1. Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi

Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi, Özyürek (2010a, b) tarafından geliştirilip psikolojik danışma ve rehberlik lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptamasında kullanılmıştır. Anket soruları geliştirilirken kapsamlı gelişimsel rehberlik modeli temel alınmıştır. Daha sonra ise okullarda çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarını belirlemek amacıyla anket üzerinde belli başlı düzenlemelere gidilerek bu araştırmada kullanılmıştır.

Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları Anketi, yürütülen PDR uygulamalarını belirleyici 8 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu alt başlıklar; rehberlik uygulamaları, psikolojik danışma uygulamaları, PDR programı geliştirme, PDR programı değerlendirme, bireyi tanıma teknikleri uygulamaları, psikolojik test uygulamaları, konsültasyon/ veli görüşmesi/ öğretmenlerle görüşme yapma ve diğer çalışmalardır.

Bu anket, psikolojik danışmanların okullarda yapmış oldukları PDR uygulamalarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ankette 8 ana başlık altında çeşitli sorular sorulmuş ya da işaretleme yapılması için seçenekler sunulmuştur. Ankette psikolojik danışmanların yaptıkları uygulamaları daha rahat ifade etmelerini teşvik etmek amacıyla açık uçlu sorular da sorulmuştur. Anketin ilk iki ana başlığı altındaki soru ya da seçenekler, çalışılan okulda yürütülen rehberlik uygulamaları ve psikolojik danışma uygulamaları hakkındadır. Diğer altı ana başlık (bu başlıklar altındaki seçenek sayıları parantez içinde yazılıdır); çalışılan okulda PDR programı geliştirme (22 seçenek), okulda uygulaması yapılan bir PDR programını değerlendirme (18 seçenek), çalışılan okulda bireyi tanıma tekniklerinin uygulanması (28 seçenek), çalışılan okulda psikolojik test uygulamaları (22 seçenek), çalışılan okulda konsültasyon / veli görüşmesi / öğretmenlerle görüşme yapma (3 seçenek), çalışılan okulda diğer (eşgüdüm, akran rehberliği, sevk etme, konsültasyon ve oryantasyon) çalışmalarla (4 seçenek) ilgilidir.

Anketteki seçenek ya da sorulara bu kısımda örnek verilmemiştir. Ancak bulgular bölümünde bu seçenekler yazılıdır Bu araştırmada anket maddeleri üzerinde düzenlemeye gidildikten sonra, üç öğretim üyesi ve farklı okullarda rehber öğretmen

kadrosunda çalışan yirmi psikolojik danışmanın görüşü alınmıştır. Gelen geribildirimler doğrultusunda tekrar küçük düzeltmeler yapılmıştır.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Örneklemdeki psikolojik danışmanların bazı özelliklerini belirlemek amacıyla Yiyit'ten (2001) yararlanılarak geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda psikolojik danışmanların yaş, cinsiyet, çalıştıkları şehir, kıdem, öğrenim durumu, mezun oldukları bölüm, çalışılan okulun sınıf-şube sayısı, okul mevcudu, sınıflardaki öğrenci sayısı ile psikolojik danışmanların lisans eğitimleri sırasında aldıkları uygulamalı ders sayılarıyla ilgili sorular bulunmaktadır.

3.4.Verilerin Toplanması

Uygulamalar için Türkiye'deki Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) ile iletişime geçilmiş ve RAM'ların yapmış olduğu dönemlik ve yıllık toplantılarda okullarda çalışan psikolojik danışmanlara anketin uygulanması konusunda ricada bulunulmuştur. Ayrıca, Türkiye'nin değişik şehirlerindeki öğretim üyeleri ve okullarda çalışan psikolojik danışmanları ile iletişim kurularak anketin uygulanması ve uygulatılması sağlanılmıştır. Tüm bunlara ek olarak araştırmacı da ulaşabildiği illerdeki RAM toplantılarına, hizmet içi eğitimlere katılarak çok sayıda psikolojik danışmana ulaşmış ve anketi uygulatma fırsatı bulmuştur.

Anket, 2009 ve 2010 yılları arasında okullarda çalışan psikolojik danışmanlara uygulanmıştır. Anketin yanıtlanması, ortalama olarak 15-20 dakika arasında sürmüştür.

3.5.Verilerin Analizi

Anket maddelerine verilen yanıtların frekans ve yüzdelikleri hesaplanmıştır. Bazı bulgular sunulurken soru ve dolayısıyla bulgu sayısı çok olduğu için frekanslar ve yüzdeler tam sayı olarak belirtilmiştir. Bulgular açıklanırken, her bir soru için yüzdelikler büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Böylece, psikolojik danışmanların en çok işaretleme yaptıkları maddelerin daha kolay fark edilmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Uygulanan anketten elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ve diğer bütün istatistiksel analizleri bilgisayarda “SPSS” paket programı kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz olarak Tek Yönlü Varyans Analizi, Kay-Kare, Mann Whitney U Testi ve Kruskall Wallis Testi uygulanmış ve istatistiksel anlamlılık seviyesi .05 olarak ele alınmıştır. Toplanan veriler SPSS-WINDOWS 11.5 paket programıyla çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına yönelik olarak toplanan verilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Psikolojik Danışmanların Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Bulgular

4.1.1. Okullarda Rehberlik Uygulamaları

Tablo-2 ve Tablo-3' de ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların; çalıştıkları okulda yürüttükleri rehberlik uygulamalarının eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal gelişim alanları ve öncelik sıralarına göre frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Ayrıca tablo-2 ve tablo-3 'de Ek -1 'deki anketin A bölümünde yer alan bireysel rehberlik, büyük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulamalarının bir dönem içinde ortalama yapılma sayıları da gösterilmiştir.

Tablo2. İlköğretim Okullarında Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Öncelik sırası		**1. Sırada**		**2. Sırada**		**3. Sırada**		**Toplam**		**Ortalama Uygulama Sayısı**	
	Yürütülen Uygulamalar		**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	$\overline{X}$	**Ss**
İLKÖĞRETİM	**Bireysel Rehberlik**	Eğitsel	109	42.4	116	45.1	23	8.9	248	96.5	123.22	114.58
		Mesleki	11	4.3	57	22.2	174	67.7	242	94.2		
		Kişisel-sosyal	135	52.5	73	28.4	43	16.7	251	97.7		
	Küçük Grup Rehberliği	Eğitsel	101	39.3	85	33.1	24	9.3	210	81.7	20.88	23.87
		Mesleki	39	15.2	66	25.7	96	37.4	201	78.2		
		Kişisel-sosyal	79	30.7	50	19.5	69	26.8	198	77.0		
	Büyük Grup Rehberliği	Eğitsel	109	42.4	72	28.0	16	6.2	197	76.7	12.79	15.73
		Mesleki	52	20.2	90	35.0	52	20.2	194	75.5		
		Kişisel-sosyal	46	17.9	28	10.9	105	40.9	179	69.6		
	Sınıf Rehberliği	Eğitsel	153	59.5	71	27.6	20	7.8	244	94.9	21.22	17.17
		Mesleki	31	12.1	123	47.9	87	33.9	241	93.8		
		Kişisel-sosyal	65	25.3	48	18.7	119	46.3	232	90.3		
	Konferans	Eğitsel	146	56.8	64	24.9	21	8.2	231	89.9	8.11	8.17
		Mesleki	47	18.3	106	41.2	72	28.0	225	87.5		
		Kişisel-sosyal	44	17.1	55	21.4	116	45.1	215	83.7		

n:257

İlk olarak Tablo-2'ye baktığımızda ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların, bireysel rehberlik uygulamalarında 1.sırada (n: 135; %: 52.5) kişisel-sosyal gelişim alanına, 2.sırada (n:116; %:45.1) eğitsel gelişim alanına ve 3. sırada ise (n:174; %: 67.7) mesleki gelişim alanına yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Küçük grup rehberliği uygulamalarında ise, 1.sırada (n: 101; %: 39.3) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada eğitsel gelişim alanına (n: 85 ; %: 33.1), 3.sırada ise (n: 96; %37.4) mesleki gelişim alanına yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Büyük grup rehberliğine bakıldığında; 1. sırada (n: 109; %42.4) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 90; %35.0) mesleki gelişim alanına, 3. sırada (n:105; %40.9) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Sınıf rehberliği uygulamalarına bakıldığında; 1. sırada (n:153; %59.5) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 123; %47.9) mesleki gelişim alanına, 3. sırada (n:119; %46.3) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Konferans uygulamalarında ise; 1. sırada (n:146; %56.8) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 106; %41.2) mesleki gelişim alanına, 3. sırada (n:116; %45.1) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında ise ilköğretimde bir dönem içinde en fazla yürütülen rehberlik uygulamasının bireysel rehberlik ($\overline{X}$= 123.22), en az yürütülen uygulamanın ise konferans ($\overline{X}$= 8.11) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo3. Ortaöğretim Okullarında Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Öncelik sırası		1. Sırada		2. Sırada		3. Sırada		Toplam		Ortalama Uygulama Sayısı	
	Yürütülen Uygulamalar		f	%	f	%	f	%	f	%	$\overline{X}$	Ss
ORTAÖĞRETİM	Bireysel Rehberlik	Eğitsel	89	47.8	71	38.2	17	9.1	177	95.2	135.82	108.80
		Mesleki	21	11.3	45	24.2	110	59.1	176	94.6		
		Kişisel-sosyal	73	39.2	60	32.3	44	23.7	177	95.2		
	Küçük Grup Rehberliği	Eğitsel	74	39.8	53	28.5	22	11.8	149	80.1	23.63	31.59
		Mesleki	46	24.7	65	34.9	40	21.5	151	81.2		
		Kişisel-sosyal	44	23.7	32	17.2	71	38.2	147	79.0		
	Büyük Grup Rehberliği	Eğitsel	74	39.8	57	30.6	9	4.8	140	75.3	12.37	14.86
		Mesleki	56	30.1	64	34.4	24	12.9	144	77.4		
		Kişisel-sosyal	21	11.3	16	8.6	90	48.4	127	68.3		
	Sınıf Rehberliği	Eğitsel	118	63.4	43	23.1	13	7.0	174	93.5	27.43	33.92
		Mesleki	39	21.0	95	51.1	34	18.3	168	90.3		
		Kişisel-sosyal	22	11.8	30	16.1	101	54.3	153	82.3		
	Konferans	Eğitsel	88	47.3	66	35.5	11	5.9	165	88.7	9.92	51.53
		Mesleki	57	30.6	72	38.7	30	16.1	159	85.5		
		Kişisel-sosyal	24	12.9	23	12.4	99	53.2	146	78.5		

n:186

Tablo-3'e bakıldığında ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlar, bireysel rehberlik uygulamalarında 1.sırada (n: 89; %: 47.8) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n:71 ; %:38.2) eğitsel gelişim alanına ve 3. sırada ise (n:110; %: 59.1) mesleki gelişim alanına yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Küçük grup rehberliği uygulamalarında ise, 1.sırada (n:74; %: 39.8) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n:65; %:34.9) mesleki gelişim alanına, 3.sırada ise (n:71 ; %: 38.2) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Büyük grup rehberliğine bakıldığında; 1. sırada (n: 74; %39.8) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 64; %34.4) mesleki gelişim

alanına, 3. sırada (n:90; %48.4) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Sınıf rehberliği uygulamalarına bakıldığında; 1. sırada (n:118; %63.4) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 95; %51.1) mesleki gelişim alanına, 3. sırada (n:101; %54.3) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Konferans uygulamalarında ise; 1. sırada (n:88; %47.3) eğitsel gelişim alanına, 2.sırada (n: 72; %38.7) mesleki gelişim alanına, 3. sırada (n:99; %53.2) kişisel-sosyal gelişim alanına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında ise ortaöğretimde bir dönem içinde en fazla yürütülen rehberlik uygulamasının bireysel rehberlik ($\overline{X}$ = 135.82), en az yürütülen uygulamanın ise konferans ($\overline{X}$ = 9.92) olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.2. Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamaları

İlköğretim ve ortaöğretimde bir dönemde gerçekleştirilen psikolojik danışma uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Bu değerler Tablo 4'de yer almaktadır. Ayrıca tablo-4'de Ek-1'deki anketin B bölümünde yer alan bir dönem içerisinde bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve acil krize yönelik psikolojik danışma yapılan danışan sayısı veya grup sayısı ile bir dönem içerisinde gerçekleşen toplam bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve acil krize yönelik psikolojik danışma oturum sayılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo4. İlköğretimde ve Ortaöğretimde Bir Dönemde Yapılan Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Danışma Türü			Ortalama Danışan/ Grup Sayısı		Ortalama Toplam Oturum Sayısı	
		f	%	$\overline{X}$	Ss	$\overline{X}$	Ss
İLKÖĞRETİM	BPD	176	68.5	47.3	82.4	94	99.7
	GPD	123	47.9	9.9	24.1	27.7	29.3
	Acil Kriz	138	53.7				
ORTAÖĞRETİM	BPD	131	70.4	65.9	88.8	119.2	143.8
	GPD	87	46.8	8.65	14.4	27.2	26.8
	Acil Kriz	115	61.8				

BPD: Bireyle Psikolojik Danışma GPD: Grupla Psikolojik Danışma

Tablo-4'de görüldüğü gibi ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri psikolojik danışma uygulamalarından bireysel psikolojik danışma uygulamalarına baktığımızda bir dönem içinde yaklaşık danışma yapılan danışan sayısının ortalamasının 47.3, standart sapmasının ise 82.4 olduğu görülmektedir. Gruplan psikolojik danışma uygulamalarında ise psikolojik danışmanların bir dönem içinde uyguladıkları yaklaşık grup oturum sayısının ortalaması 47.9 iken standart sapması 9.9'dur. Ayrıca psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel psikolojik danışma oturumlarının toplam sayısının ortalamasına bakıldığında 94 olduğu, standart sapmasının ise 99.7 olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde bir dönem içerisindeki grupla psikolojik danışmam oturumlarının toplam sayısının ortalamasının 27.7 ve standart sapmasının 29.3 olduğu görülmektedir. Acil kriz durumlarının frekans ve yüzdelerini verecek olursak %53.7'sinin yani 138 kişinin acil kriz durumları ile karşı karşıya kaldığını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri psikolojik danışma uygulamalarından bireysel psikolojik danışma uygulamalarının bir dönem

içinde yaklaşık danışma yapılan danışan sayısının ortalamasının 65.95, standart sapmasının ise 88.81 olduğu görülmektedir. Grupla psikolojik danışma uygulamalarında ise psikolojik danışmanların bir dönem içinde uyguladıkları yaklaşık grup oturum sayısının ortalaması 8.65 iken standart sapması 14.41 'dir. Ayrıca psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel psikolojik danışma oturumlarının toplam sayısının ortalamasına bakıldığında 119.17 olduğu, standart sapmasının ise 143.76 olduğu görülmektedir. Yine aynı şekilde bir dönem içerisindeki grupla psikolojik danışmam oturumlarının toplam sayısının ortalamasının 27.15 ve standart sapmasının 26.75 olduğu görülmektedir. Acil kriz durumlarının frekans ve yüzdelerini verecek olursak %61.8' nin yani 115 kişinin acil kriz durumları ile karşı karşıya kaldığını söyleyebiliriz.

4.1.3. Okullarda PDR Programı Geliştirme Uygulamaları

İlköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirilen Ek-1'deki anketin C bölümünde yer alan PDR program geliştirme uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo5. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	İlk		Orta	
Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	**f**	**%**	**f**	**%**
Çalıştığınız okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptım.	193	75	121	65
Okulun bütününde uygulanabilecek şekilde yıllık bir PDR programı geliştirdim.	137	53	79	43
Öğrencilerin gelişimsel gereksinimlerine dikkat edildi.	134	52	96	52
Uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği (paket) programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma,öfke denetimi, gibi) uyguladım.	133	52	86	46
Programı geliştirirken, okuldaki PDR hizmetleri, eğitim sürecinin ayrılmaz bir ana parçası olarak düşünüldü.	114	44	84	45
Öğrencilere gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları uyguladım.	111	43	87	47
Program içeriğinde eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal etkinlikler bulunmaktaydı.	111	43	86	46
Programı geliştirmeye başlamadan önce, okuldaki ilgililerle (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi) görüşmeler yaptım.	99	39	66	36
Programın uygulanması sırasındaki okuldaki diğer ilgililerle (veli, öğretmen, vb.) işbirliği yaptığımı söyleyebilirim.	99	39	60	32
Okuldaki tüm öğrencilerin yararlanabileceği bir program hazırladım.	95	37	67	36
Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar uygulayabildim.	91	35	70	38
Geliştirdiğim program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağıma ilişkin zaman ve görev analizleri yapmıştım.	85	33	48	26
Uygulamalarımı yaparken, rehberlikle ilgili olmayan görevleri üslenmemeye çalıştım.	80	31	60	32
Öğretmen ve / ya da velilerin gereksinim ya da görüşlerini değerlendirecek şekilde çeşitli ölçme araçları uyguladım	65	25	43	23
Uygulamalar sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği göz önünde bulunduruldu.	64	25	43	23
Belirli özelliklere sahip öğrencilere (anne-babası boşanmış, akademik başarısı düşük, disiplin cezası alan, vb.) yönelik bir program hazırladım.	61	24	47	25
Program uygulandıktan sonra öğrencilerin hangi yeterliklere sahip olacağı belirlendi.	55	21	46	25
Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar geliştirdim.	47	18	34	18
Böyle bir (paket) programı kendim geliştirdim ve uyguladım.	44	17	22	12
Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla psikolojik testler uygulayabildim.	42	16	31	17
Bu yeterlikleri temsil edecek göstergeler belirlendi.	40	16	32	17
Sadece, okuldaki birkaç öğrenciyle uygulama yapmak amacıyla bir program geliştirdim.	35	14	26	14
Başka? Lütfen, açıklayınız……	9	4	6	3

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186

Not: Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.

Not: Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.

Tablo-5'de görüldüğü gibi anketin program geliştirmeyle ilgili kısmında toplam 23 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamaları psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda her ifade için ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Buna göre ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığınız okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptım." şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %75 'i evet (f= 193) demiştir. İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %53'ü okulun bütününde uygulanabilecek şekilde yıllık bir PDR programı geliştirdiğini, %52'si uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği (paket) programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma, öfke denetimi, gibi) uyguladığını, ,%52'si program geliştirirken öğrencilerin gelişimsel özelliklerine dikkat ettiğini, %43'ü öğrencilere gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları uyguladığını ve yine %43'ü program içeriğinde eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal etkinlikler bulunduğunu, %39'u programı geliştirmeye başlamadan önce, okuldaki ilgililerle (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi) görüşmeler yaptığını ve yine %39'u programın uygulanması sırasında okuldaki diğer ilgililerle (veli, öğretmen, vb.) işbirliği yaptığını, %35'i öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar uygulayabildiğini, %33'ü geliştirdiği program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağıma ilişkin zaman ve görev analizleri yaptığını, %31'i uygulamalarını yaparken, rehberlikle ilgili olmayan görevleri üslenmemeye çalıştığını, %25'i öğretmen ve / ya da velilerin gereksinim ya da görüşlerini değerlendirecek şekilde çeşitli ölçme araçları uyguladığını, %25'i uygulamalar sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini göz önünde bulundurduğu, %24'ü belirli özelliklere sahip öğrencilere (anne-babası boşanmış, akademik başarısı düşük, disiplin cezası alan, vb.) yönelik bir program hazırladığını, %21'i program uygulandıktan sonra öğrencilerin hangi yeterliklere sahip olacağının belirlendiğini, %18'i öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar geliştirdiğini, %17'si böyle bir (paket) programı kendinin geliştirdiğini ve uyguladığını. %16'sı öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla psikolojik testler uygulayabildiğini ve yine %16'sı bu yeterlikleri temsil edecek göstergeler belirlediğini, %14'ü sadece, okuldaki birkaç öğrenciyle uygulama yapmak amacıyla bir program geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığınız okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptım." şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %65 'i evet (f= 121) demiştir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %47 'si öğrencilere gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları uyguladığını, %46'sı uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği (paket) programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma, öfke denetimi, gibi) uyguladığını, yine %46'sı program içeriğinde eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal etkinlikler bulundurduğunu, %45'i programı geliştirirken, okuldaki PDR hizmetleri, eğitim sürecinin ayrılmaz bir ana parçası olarak düşündüğünü, %43'ü okulun bütününde uygulanabilecek şekilde yıllık bir PDR programı geliştirdiğini, %38'i öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar uygulayabildiğini, %36'sı okuldaki tüm öğrencilerin yararlanabileceği bir program hazırladığını ve yine %36'sı programı geliştirmeye başlamadan önce, okuldaki ilgililerle (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi) görüşmeler yaptığını, %32'si programın uygulanması sırasındaki okuldaki diğer ilgililerle (veli, öğretmen, vb.) işbirliği yaptığını ve yine %32'si uygulamalarımı yaparken, rehberlikle ilgili olmayan görevleri üslenmemeye çalıştığını, %26'sı geliştirdiği program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağına ilişkin zaman ve görev analizleri yaptığını, %25'i belirli özelliklere sahip öğrencilere (anne-babası boşanmış, akademik başarısı düşük, disiplin cezası alan, vb.) yönelik bir program hazırladığını ve yine %25'i program uygulandıktan sonra öğrencilerin hangi yeterliklere sahip olacağını belirlediği, %23'ü uygulamalar sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini göz önünde bulundurduğunu ve yine %23'ü öğretmen ve / ya da velilerin gereksinim ya da görüşlerini değerlendirecek şekilde çeşitli ölçme araçları uyguladığını, %18'i öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar geliştirdiğini, %17'si öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla psikolojik testler uygulayabildiğini ve yine %17'si öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla psikolojik testler uygulayabildiğini ve yine %17'si bu yeterlikleri temsil edecek göstergeler belirlendiğini, %14'ü sadece, okuldaki birkaç öğrenciyle uygulama yapmak amacıyla bir program geliştirdiğini belirtmişlerdir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 3'ü ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %4'ü program geliştirme başlığı altındaki açık uçlu soruya "*Başka? Lütfen, açıklayınız…*" yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, *"etkinlikler geliştirme ve uygulama, açık uçlu sorular sorarak öğrencilerden yazmalarını isteme ve bunları değerlendirme, değerlendirme toplantısı yapma ve öğretmen görüşlerini alma, geliştirilen programı risk grubundaki çocuklar için de kullanılabilmek amacıyla uygulamalar yapma, çalışmaların etkililiğini değerlendirmek amacıyla her üç gruba (öğrenci-veli- öğretmen) konu ile ilgili olarak yaklaşık 20'şer maddeden oluşan ön testler ve son testler uygulama, sonuçları değerlendirme, sözel geribildirimlerle değerlendirme yapma"* şeklindedir.

Yüzde değerlerine baktığımızda hem ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların program geliştirmeyle ilgili en çok yaptıkları çalışmaların benzediğini ve örtüştüğünü söylemek mümkün olabilmektedir. Ayrıca bu tabloda hem ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği (paket) programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma, öfke denetimi, gibi) uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ankette bu programların isimleri istendiğinde her iki grupta en çok iletişim becerileri (n:10), öfke kontrolü (n:12), sınav kaygısı (n:30), atılganlık eğitimi (n:8), çatışma çözme (n:5), ders çalışma becerileri (n:6), şiddeti ve saldırganlığı azaltmaya (n:10) yönelik programların uygulandığı ifade etmişlerdir

4.1.4. Okullarda PDR Programı Değerlendirme Uygulamaları

İlköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirilen Ek-1'deki anketin D bölümünde yer alan PDR programı değerlendirme uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo6. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	İlk		Orta	
Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	**f**	**%**	**f**	**%**
Çalıştığım okulda bir PDR programı oldu ve bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptım.	129	50	100	54
Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğretmenlerin görüşlerine başvurdum.	105	41	76	41
Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını öğretmenlerle paylaştım.	100	39	72	39
Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaştım.	93	36	82	44
Bu çalışmaları değerlendirmek amacıyla öğrencilere anket uyguladığım oldu.	81	32	65	35
Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğrencilerin görüşlerini aldım.	79	31	71	38
Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken okul yöneticilerinin görüşlerine başvurdum.	77	30	62	33
Yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililer (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler.	74	29	64	34
Uygulamalarım sonucunda, okuldaki ilgililer (veliler, öğretmenler gibi), öğrencilerde önemli gelişmeler gözlediklerini ifade ettiler.	74	29	50	27
Program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli ölçüde ulaştığını fark ettim.	58	23	42	23
Uygulamalarımı tamamlandıktan hemen sonra program değerlendirme çalışması yaptım.	47	18	38	20
Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken velilerin görüşlerine başvurdum.	43	17	24	13
Tamamladığım uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdim.	32	13	23	12
Program değerlendirme çalışmalarım sırasında, çeşitli istatistiksel işlemlerden(frekansları belirleme, aritmetik ortalamaları hesaplama ya da grafik çizme gibi) yararlandığım oldu.	29	11	23	12
Uygulamalarımı tamamlayıp, bir süre geçtikten sonra program değerlendirme çalışması yaptım.	23	9	24	13
Program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda Diğer…. (başka kişilerle)……paylaştım.	17	7	14	8
Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken , diğer ….(başka kişilerin görüşlerine)…… başvurdum.	11	4	9	5
Başka? Lütfen, açıklayınız……..	3	1	2	1

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186

Not: Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.

Not: Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.

Tablo-6'ya baktığımızda anketin program değerlendirme ile ilgili kısmında toplam 18 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamaları psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda her ifade için ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Bu değerlere bakıldığında hem ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan

psikolojik danışmanların program değerlendirmeyle ilgili en çok yaptıkları çalışmaların benzediğini ve örtüştüğünü söylemek mümkün olabilmektedir. Tablo 5'de ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığım okulda bir PDR programı oldu ve bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptım" şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %50'si evet (f= 129) demiştir. İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %41'i program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğretmenlerin görüşlerine başvurduğunu, %39'u program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını öğretmenlerle paylaştığını, %36'sı program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaştığını, %32'si bu çalışmaları değerlendirmek amacıyla öğrencilere anket uyguladığını,%31'i program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğrencilerin görüşlerini aldığını, %30'u program değerlendirme çalışması yaparken okul yöneticilerinin görüşlerine başvurduğunu, %29'u yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililer (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiğini ve yine %29'u uygulamalar sonucunda okuldaki ilgililerin (veliler, öğretmenler) öğrencilerde önemli değişiklikler gözlediklerini ifade ettiğini, %23'ü program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli ölçüde ulaştığını fark ettiğini, %18'i uygulamalarını tamamladıktan hemen sonra program değerlendirme çalışması yaptığını, %17'si program değerlendirme çalışmalarını yaparken velilerin görüşlerine başvurduğunu, %13'ü tamamladığı uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığım okulda bir PDR programı oldu ve bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptım" şeklindedir. Bu ifadeye ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %54'si evet (f= 100) demiştir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %44'ü yaptıkları program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaştığını, %39'u yaptıkları program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını öğretmenlerle paylaştığını, %38'i program değerlendirme çalışması yaparken öğrencilerin görüşlerini aldığını, %35'i program değerlendirme çalışmalarını değerlendirmek amacıyla öğrencilere anket uyguladığını, %34'ü yaptığı uygulamaları okuldaki ilgililerle (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiğini, %33'ü program değerlendirme çalışması yaparken okul yöneticilerinin görüşlerine başvurduğunu, %27'si uygulamalar sonucunda okuldaki ilgililerin (veliler,

öğretmenler) öğrencilerde önemli değişiklikler gözlediklerini ifade ettiğini, %23'ü program değerlendirme çalışmaları sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli ölçüde ulaştığını fark ettiğini, %20'si uygulamalarını tamamladıktan hemen sonra program değerlendirme çalışması yaptığını, %13'ü program değerlendirme çalışmalarını yaparken velilerin görüşlerine başvurduğunu ve yine %13'ü uygulamalarını tamamlayıp, bir süre geçtikten sonra program değerlendirme çalışması yaptığını, %12'si tamamladığı uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdiğini belirtmişlerdir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 11'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %12s'i "program değerlendirme çalışmalarım sırasında, çeşitli istatistiksel işlemlerden(frekansları belirleme, aritmetik ortalamaları hesaplama ya da grafik çizme gibi) yararlandığım oldu." seçeneğini işaretleyip altına bu istatistiksel tekniklerinin neler olduğunu açıklamışlardır. Bu açıklamalar, *"frekans belirleme (n:11), yüzde belirleme (n:2), aritmetik ortalama (n:7), grafik çizme (n:10), SPSS programından yararlanma (n:3), tepedeğer, varyans analizi, regresyon analizi, korelasyon analizi, t-testi (n:3), ANOVA, Mann Whitney U, Wilcoxgon"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 4'ü ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %5'i program değerlendirme çalışması yaparken başlığı altındaki "diğer" kısmına yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, "*rehberlik araştırma merkezi, arkadaş grubunun görüşü, diğer psikolojik danışmanlar (n:2), kendi düşüncelerim ve değerlendirmelerim, diğer meslektaşların görüşleri, uzman kişilerin görüşleri (n:2), velilerin görüşleri, okuldaki personelin görüşü, gözlem teknikleri, meslek odalarının görüşü,"* şeklindedir.

Program değerlendirme sonuçları başlığı altındaki "diğer" kısmına ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 7'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %8'i yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, *"öğrencilerle (n:14), velilerle (n:15), diğer psikolojik danışman olan meslektaşlarla (n:2), sınıf öğretmenleri, rehberlik araştırma merkezi (n:3), ölçme bölümü, okul zümre başkanı, akademik danışman ile paylaşımda bulunma"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 9'u ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %13'ü "uygulamalarımı tamamlayıp bir süre geçtikten sonra

program değerlendirme çalışması yaptım seçeneğini işaretleyip altına bu sürenin ne kadar bir süre olduğunu açıklamışlardır. Bu açıklamalar, *"dönem sonu (n:4), bir ay (n:5), bir hafta (n:2), beş gün, dört-beş hafta, yirmi beş gün (n:2), üç ay (n:2), iki hafta (n:2), yılsonu, iki gün" şeklindedir.*

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 1'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %1'i program değerlendirme başlığı altındaki açık uçlu soruya ("*Başka? Lütfen, açıklayınız…*") yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, "*yapılan çalışmaların boyutları ve yeterlilikleri konusunda öğrenci görüşlerini anket aracılığıyla alma ve önerileri değerlendirme. Ayrıca rehberlik programında yer almayan alternatif etkinlikler hazırlama. Uygulamaların içeriğine göre uygun değerlendirmeler yapma ve program sonunda davranış değişikliklerini gözlemleme*" şeklindedir.

4.1.5. Okullarda Bireyi Tanıma Tekniklerinin Uygulanmaları

Psikolojik danışmanları ilköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirdikleri Ek-1'deki anketin E bölümünde yer alan bireyi tanıma teknikleri uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış, ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo7. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	İlk		Orta	
Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	**f**	**%**	**f**	**%**
Çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler/kendini anlatma teknikleri gibi ifadelerle adlandırılan "sosyometri, otobiyografi, problem tarama listesi, kim(dir) bu? vb"gibi teknikleri uygulamayla ilgili çalışmalar yürüttüm.	245	95	181	97
Bu bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak uygulamalar yaptım.	231	90	171	90
Elde ettiğim sonuçları öğrencilerle paylaşırım.	221	86	169	91
Bu tekniklerden "Problem tarama listesi"ni uyguladım.	214	83	150	81
Bu tekniklerden "Başarısızlık nedenleri anketi"ni uyguladım.	210	82	146	79
Bu teknikleri sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladım.	192	75	153	82
Elde ettiğim sonuçları öğretmenlerle paylaşırım.	186	72	139	75
Bu tekniklerden "Otobiyografi"yi uyguladım.	178	69	150	81
Bu tekniklerden "Görüşme"yi uyguladım.	165	64	114	61
Öğrencilerle yaptığım uygulamalar bireysel rehberlik formatına uygundu.	163	63	122	66
Öğrencilerle yaptığım uygulamalar sınıf rehberliği formatına uygundu.	147	57	120	65
Bu teknikleri öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.	141	55	117	63
Bu teknikleri velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.	129	51	103	55
Elde ettiğim sonuçları velilerle paylaşırım.	121	47	79	43
Bu tekniklerden "Kim(dir) bu"yu ? uyguladım	119	46	63	34
Bu tekniklerden "Sosyometri"yi uyguladım.	117	46	63	34
Öğrencilerle yaptığım uygulamalar grup rehberliği formatına uygundu.	99	39	75	40
Bu teknikleri uygulayacağım program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladım	92	36	67	36
Öğrencilerle yaptığım uygulamalar bireyle psikolojik danışma formatına uygundu.	83	32	50	27
Bu teknikleri öğrencilerin kazandığı yeterliklerin değerlendirilmesi amacıyla uyguladım.	67	26	58	31
Bu tekniklerden "Diğer konular için hazırlanmış bir anket"i uyguladım.	55	21	50	27
Bu teknikleri uygulamalarım öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladım.	53	21	43	23
Bu teknikleri herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında değerlendirme yapmak amacıyla uyguladım.	50	20	34	18
Bu teknikleri tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladım.	35	14	26	14
Bu tekniklerden" Başka? (şu tekniği) Lütfen, açıklayınız……..uyguladım.	34	13	22	12
Bu teknikleri "başka? (şu amaçla) uyguladım.. Lütfen, açıklayınız……"	25	10	10	5
Bu teknikleri bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladım.	23	9	21	11
Öğrencilerle yaptığım uygulamalar grupla psikolojik danışma formatına uygundu.	22	9	17	9
Bu teknikleri uygulamalarım sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladım.	21	8	17	9
Bu tekniklerden "Derecelendirme ölçekleri"ni uyguladım.	20	8	26	14

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186
Not: Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.
Not: Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.

Tablo-7' ye baktığımızda anketin bireyi tanıma teknikleri ile ilgili kısmında toplam 29 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamaları psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda her ifade için ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Buna göre ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlarının frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler/kendini anlatma teknikleri gibi ifadelerle adlandırılan "sosyometri, otobiyografi, problem tarama listesi, kim(dir) bu? vb" gibi teknikleri uygulamayla ilgili çalışmalar yürüttüm" şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %95'i evet (f= 245) demiştir. İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %90'ı bu bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak uygulamalar yaptığını, %86'sı elde ettiğim sonuçları öğrencilerle paylaştığını, %83'ü bu tekniklerden "problem tarama listesi" tekniğini uyguladığını, %82'si "başarısızlık nedenleri anketi" tekniğini uyguladığını, %75'i bu teknikleri sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladığını, %72'si elde ettiği sonuçları öğretmenlerle paylaştığını, %69'u "otobiyografi" tekniğini uyguladığını, %64'ü "görüşme" tekniğini uyguladığını, %63'ü öğrencilerle yaptığı uygulamaların bireysel rehberlik formatına uygun olduğunu, %57'si öğrencilerle yaptığı uygulamaların sınıf rehberliği formatına uygun olduğunu, %55'i bu teknikleri öğretmenlerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %51'i bu teknikleri velilerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %47'si elde ettiği sonuçları velilerle paylaştığını, %46'sı bu tekniklerden "kim(dir) bu" tekniğini uyguladığını ve yine %46'sı bu tekniklerden "sosyometri" tekniğini uyguladığını, %39'u öğrencilerle yaptığı uygulamaların grup rehberliği formatına uygun olduğunu, %36'sı bu teknikleri uygulayacağı program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladığını, %32'si öğrencilerle yaptığı uygulamaların bireyle psikolojik danışma formatına uygun olduğunu, % 26'sı bu teknikleri öğrencilerin kazandığı yeterliklerin değerlendirilmesi amacıyla uyguladığını, %21'i bu tekniklerden "diğer konular için hazırlanmış bir anket" tekniğini uyguladığını, %21'i bu teknikleri uygulamaları öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladığını, %20'si bu teknikleri herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında değerlendirme yapmak amacıyla uyguladığını, %14'ü bu teknikleri tamamladığı program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladığını, %13'ü bu teknikler dışındaki teknikleri uyguladığını, %10'u bu teknikleri başka amaçlarla uyguladıklarını, %9'u bu teknikleri bir araştırmada kullanması amacıyla uyguladığını ve

yine %9'u öğrencilerle yaptığı uygulamaların grupla psikolojik danışma formatına uygun olduğunu, %8'i bu teknikleri uygulamaları sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladığını ve yine %8 'i bu tekniklerden "derecelendirme ölçekleri" tekniğini uyguladığını belirtmişlerdir.

Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler/kendini anlatma teknikleri gibi ifadelerle adlandırılan "sosyometri, otobiyografi, problem tarama listesi, kim(dir) bu? vb" gibi teknikleri uygulamayla ilgili çalışmalar yürüttüm" şeklindedir. "çalıştığım okulda bir PDR programı oldu ve bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptım" şeklindedir. Bu ifadeye ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %97'si evet (f= 181) demiştir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %91'i elde ettiği sonuçları öğrencilerle paylaştığını, %90'ı bu bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak uygulamalar yaptığını, %82'si bu teknikleri sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladığını, %81'i bu tekniklerden "problem tarama listesi" tekniğini uyguladığını ve yine %81'i "otobiyografi" tekniğini uyguladığını, %79'u "başarısızlık nedenleri anketi" tekniğini uyguladığını, %75'i elde ettiği sonuçları öğretmenlerle paylaştığını, %66'sı öğrencilerle yaptığı uygulamaların bireysel rehberlik formatına uygun olduğunu, %65'i öğrencilerle yaptığı uygulamaların sınıf rehberliği formatına uygun olduğunu, %63'ü bu teknikleri öğretmenlerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %61'i bu tekniklerden "görüşme" tekniğini uyguladığını, %55'i bu teknikleri velilerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %43'ü elde ettiği sonuçları velilerle paylaştığını, %40'ı öğrencilerle yaptığı uygulamaların grup rehberliği formatına uygun olduğunu, %36'sı bu teknikleri uygulayacağı program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladığını, %34'ü bu tekniklerden "kim(dir) bu" tekniğini uyguladığını ve yine %34'ü bu tekniklerden "sosyometri" tekniğini uyguladığını, %31'i bu teknikleri öğrencilerin kazandığı yeterliklerin değerlendirilmesi amacıyla uyguladığını, %27'si öğrencilerle yaptığı uygulamaların bireyle psikolojik danışma formatına uygun olduğunu ve %27'si bu tekniklerden "diğer konular için hazırlanmış bir anket" tekniğini uyguladığını,%23'ü bu teknikleri uygulamaları öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladığını, %18'i bu teknikleri herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında değerlendirme yapmak amacıyla uyguladığını, %14'ü bu teknikleri tamamladığı program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladığını ve yine

%14'ü bu tekniklerden "derecelendirme ölçekleri" tekniğini uyguladığını, %12'si bu tekniklerden" Başka? (şu tekniği) "Lütfen, açıklayınız" uyguladığını, %11'i bu teknikler dışındaki teknikleri uyguladığını, %9'u öğrencilerle yaptığı uygulamaların grupla psikolojik danışma formatına uygun olduğunu ve yine %9'u bu teknikleri uygulamaları sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladığını, %5'i ise bu teknikleri başka amaçlarla uyguladığını belirtmişlerdir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 10'u ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %5'i bireyi tanıma tekniklerini hangi amaçla uyguladıklarını anlatan başlığın altındaki "Başka? Lütfen, açıklayınız…" kısmına yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, *"problem alanlarını belirlemek amacıyla (n:8), öğrenciyi daha iyi tanımak amacıyla (n:13), bireysel ve grup görüşmeleri yapmak amacıyla (n:4), psikolojik danışma yapmada kullanmak amacıyla (n:3,) acil müdahale gerektiren bir durum varsa hareket etmek amacıyla, öğretmenlerin uygulanan bireyi tanıma teknikleri sonuçlardan yararlanmaları amacıyla"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 64'ü ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %61'i bireyi tanıma tekniklerinden görüşme tekniğini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sorulan açık uçlu soruda ise ne amaçla görüşme tekniğini uyguladıklarını yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"Kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki konularda görüşme yapma (n:17), öğrenciyi daha yakından tanımak amacıyla (n:34), problem alanlarını tespiti ve çözümü amacıyla (n:14), veli ve öğretmenleri, çeşitli konularda yönlendirmek amacıyla (n:5), sınav stresi, sınav kaygısı ve okulla ilgili konularda görüşme yapmak amacıyla (n:3)"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 13'ü ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %12'si bireyi tanıma tekniklerinden hangilerini uyguladıklarını anlatan başlığın altındaki "Başka? Lütfen, açıklayınız…" kısmına yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, *"devamsızlık nedenleri anketi (n:9), sınav kaygısı envanteri (n:13), Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (n:21), KDE (n:7), meslek seçim anketi (n:2) TYT (6-8) (n:3), TKT(7-11) (n:1), TYT (9-11) (n:6), mesleki eğilim,yönelim belirleme testi (n:6), öğrenci tanıma fişi (n:4), öğretmen değerlendirme anketi (n:2), okul ortamını değerlendirme anketi (n:3), , çalışma davranışlarını değerlendirme anketi (n:3), öğrenci memnuniyeti anketi (n:2), veli memnuniyeti anketi (n:1), verimli ders çalışma anketi (n:2), çoklu zeka envanteri (ÇZE) (n:1), cümle tamamlama testleri (n:4),*

Snellen göz tarama testi (n:2), kısa semptom envanteri (n:1), kime göre ben neyim? (n:2), Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ) (n:1), Burdon Dikkat Testi (n:3), Bir Adam Çiz, Bir Aile Çiz, Bir Ağaç Çiz Testleri (n:2), İnternet Cafe İlgi Anketi, Temel Önleme Öğrenci Anketi, Mesleki İlgi Alanları Envanteri," şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 86'sı ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %91'i bireyi tanıma tekniklerinden elde ettiği sonuçları öğrencilerle paylaştığını belirtmiş ve paylaştığı bu tekniklerin ismini başlığın altındaki kısma açıklamışlardır. Bu açıklamalar, *"kimdir bu (n:29), başarısızlık nedenleri anketi (n:160), akademik benlik kavramı ölçeği (n:33), problem tarama listesi (n:138), otobiyografi (n:58), TYT (6-8), TKT (7-11), TYT 9-11 (n:5), sosyometri (n:18), devamsızlık nedenleri anketi (n:7), sınav kaygısı (n:19), öğrenciyi tanıma fişi, sosyo-ekonomik anket, eleştiri anketi, CAT, çalışma davranışlarını değerlendirme ölçeği, KDE, sınav kaygısı ölçeği, aile envanteri, derecelendirme ölçekleri, çoklu zeka envanteri, UCLA Yalnızlık Ölçeği, öğrenme stilleri envanteri, Bier cümle tamamlama, okul devamsızlık nedenleri anketi, mesleki yönelim testi, Burdon dikkat testi, kime göre ben neyim, Holland mesleki ilgi envanteri, HKE, mesleki rehberlik ölçeği, cümle tamamlama testi, Offer Benlik İmgesi Ölçeği, Mesleki Eğilim Belirleme Testi"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 72'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %75'i bireyi tanıma tekniklerinden elde ettiği sonuçları öğretmenlerle paylaştığını belirtmiş ve paylaştığı bu tekniklerin ismini başlığın altındaki kısma açıklamışlardır. Bu açıklamalar, *"devamsızlık nedenleri anketi (n:7), başarısızlık nedenleri anketi (n:174), problem tarama listesi (n:166), ABKÖ (n:16), kimdir bu (n:54), sınav kaygısı (n:14), otobiyografi (n:57), sosyometri (n:55), Bier cümleme tamamlama testi (n:3), çoklu zeka envanteri, TYT 9-11, öğretmen ve veli memnuniyeti anketi, öğrenme stilleri envanteri, çalışma davranışlarının değerlendirme ölçeği, öğrenci tanıma fişi, kime göre ben neyim?, mesleki rehberlik ölçeği, derecelendirme ölçekleri, Gessell gelişim testi, mesleki yönelim envanteri, eleştiri anketi, öğrenme stilleri envanteri"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 47'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %43'ü'i bireyi tanıma tekniklerinden elde ettiği sonuçları velilerle paylaştığını belirtmiş ve paylaştığı bu tekniklerin ismini başlığın altındaki

kısma açıklamışlardır. Bu açıklamalar, *"problem tarama listesi (n:86), başarısızlık nedenleri anketi (n:88), ABKÖ (n:9), kimdir bu (n:8), sosyometri (n:5), otobiyografi (n:27), devamsızlık nedenleri anketi (n:7), sınav kaygısı (n:8), görüşme (n:13), kaba değerlendirme ölçeği, mesleki eğilim testi, TYT 9-11, anne-baba tutum ölçeği, aile envanteri, derecelendirme ölçeği, Holland mesleki ilgi envanteri, KDE, MOÖ, kime göre ben neyim?, Bier cümle tamamlama testi, çoklu zeka alanları testi, mesleki eğilim belirleme testi, Scala 90-R"* şeklindedir.

4.1.6. Okullarda Psikolojik Test Uygulamaları

Psikolojik danışmanların ilköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirdikleri Ek-1'deki anketin F bölümünde yer alan psikolojik test teknikleri uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo8. İlköğretim ve Ortaöğretimde Gerçekleştirilen Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	İlk		Orta	
Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	**f**	**%**	**f**	**%**
Çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilikenvanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapmaktayım.	166	65	134	72
Bu envanter ya da testlerle ilgili herhangi bir yorumlama ya da değerlendirme yaptım.	118	46	115	62
Bu envanter ya da testleri öğrencilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptım.	115	45	108	58
Bu testleri, sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladım.	107	42	88	47
Uyguladığım psikolojik test, ilgi envanterleriydi.	83	32	80	43
Bu testleri, velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.	76	30	65	35
Öğrencilerle yaptığım değerlendirme/yorumlama uygulamaları bireysel rehberlik formatına uygundu.	76	30	82	44
Bu testleri, öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.	75	29	67	36
Uyguladığım psikolojik test, yetenek testleriydi.	73	28	65	35
Bu testleri, herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında, öğrencilere değerlendirme yapmak amacıyla uyguladım.	64	25	46	25
Öğrencilerle yaptığım değerlendirme/yorumlama uygulamaları grup rehberliği formatına uygundu.	56	22	49	26
Bu testleri, uygulayacağım program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladım.	55	21	52	28
Öğrencilerle yaptığım değerlendirme/yorumlama uygulamaları sınıf rehberliği formatına uygundu.	53	21	63	34
Öğretmenlerle birlikte yorumlama veya değerlendirme çalışmaları yaptım	46	18	49	26
Uyguladığım psikolojik test, kişilik envanterleriydi.	35	14	33	18
Velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptım.	29	11	32	17
Bu testleri, uygulamalarım öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladım	22	9	22	12
Bu testleri, tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladım.	21	8	16	9
Uyguladığım psikolojik test, Başka? Lütfen, açıklayınız……	19	7	12	7
Bu testleri, Başka? (şu amaçla uyguladım) Lütfen, açıklayınız……	18	7	13	7
Öğrencilerle yaptığım değerlendirme/yorumlama uygulamaları bireyle psikolojik danışma formatına uygundu.	16	6	14	8
Bu testleri, uygulamalarım sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladım.	12	5	10	5
Bu testleri, bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladım.	12	5	14	8
Öğrencilerle yaptığım değerlendirme/yorumlama uygulamaları grupla psikolojik danışma formatına uygundu.	8	3	5	3

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186

Not: Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.

Not: Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.

Tablo-8'e baktığımızda anketin psikolojik test uygulamaları ile ilgili kısmında toplam 24 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamaları psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda her ifade için

ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Buna göre ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlarının frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade " çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapmaktayım" şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %65'i evet (f= 166) demiştir. İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %46'sı bu envanter ya da testlerle ilgili herhangi bir yorumlama ya da değerlendirme yaptığını, %45'i bu envanter ya da testleri öğrencilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptığını, %42'si bu testleri, sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladığını, %32'si uyguladığı psikolojik test tekniğinin ilgi envanterleri olduğunu, %30'u bu testleri, velilerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını ve yine %30'u öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının bireysel rehberlik formatına uygun olduğunu, %29'u bu testleri, öğretmenlerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %28'i uyguladığı psikolojik test tekniğinin yetenek testleri olduğunu, %25'i bu testleri, herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında, öğrencilere değerlendirme yapmak amacıyla uyguladığını, %22'si öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının grup rehberliği formatına uygun olduğunu, %21'i bu testleri, uygulayacağı program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladığını ve yine %21'i öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının sınıf rehberliği formatına uygun olduğunu, %18'i öğretmenlerle birlikte yorumlama veya değerlendirme çalışmaları yaptığını, %14'ü uyguladığı psikolojik test tekniğinin, kişilik envanterleri olduğunu, %11'i velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptığını, %9'u bu testleri, uygulamaları öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladığını, %8'i bu testleri, tamamladığı program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladığını, %7'si "başka" psikolojik test tekniklerini uyguladığını ve %7'si bu testleri "başka" amaçlarla uyguladığını, %6'sı öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının bireyle psikolojik danışma formatına uygun olduğunu, %5'i bu testleri, uygulamaları sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladığını ve yine %5'i bu testleri, bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladığını, %3'ü öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının grupla psikolojik danışma formatına uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların frekans ve yüzdeliklerine baktığımızda; ilk ifade "çalıştığım okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapmaktayım" şeklindedir. Bu ifadeye ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %72'si evet (f= 134) demiştir. İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %62'si bu envanter ya da testlerle ilgili herhangi bir yorumlama ya da değerlendirme yaptığını, %58'i bu envanter ya da testleri öğrencilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptığını, %47'si bu testleri, sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladığını, %44'ü öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının bireysel rehberlik formatına uygun olduğunu, %43'ü uyguladığı psikolojik test tekniğinin ilgi envanterleri olduğunu, %36'sı bu testleri, öğretmenlerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını, %35'i bu testleri, velilerle yapacağı/yaptığı görüşme nedeniyle uyguladığını ve yine %35'i uyguladığı psikolojik test tekniğinin yetenek testleri olduğunu, %34'ü öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının sınıf rehberliği formatına uygun olduğunu, %28'i bu testleri, uygulayacağı program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladığını, %26'sı öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının grup rehberliği formatına uygun olduğunu ve yine %26'sı öğretmenlerle birlikte yorumlama veya değerlendirme çalışmaları yaptığını, %25'i bu testleri, herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında, öğrencilere değerlendirme yapmak amacıyla uyguladığını, %18'i uyguladığı psikolojik test tekniğinin kişilik envanterleri olduğunu, %17'si velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptığını, %12'si bu testleri, uygulamaları öncesinde "ön test" yapmak amacıyla uyguladığını, %9'u bu testleri, tamamladığı program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladığını, %8'i öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının bireyle psikolojik danışma formatına uygun olduğunu, ve yine %8'i bu testleri, bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladığını, %7'si "başka" psikolojik test tekniklerini uyguladığını ve yine %7'si bu testleri "başka" amaçlarla uyguladığını, %5'i bu testleri, uygulamaları sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla uyguladığını, %3'ü öğrencilerle yaptığı değerlendirme/yorumlama uygulamalarının grupla psikolojik danışma formatına uygun olduğunu belirtmişlerdir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 7'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %7'si uyguladığı psikolojik test tekniklerini hangi amaçla uyguladıklarını anlatan başlığın altındaki "Başka? Lütfen, açıklayınız…" kısmına yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar, *"mesleki yönlendirme, yöneltme yapmak amacıyla (n:10), öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin farkına varmaları amacıyla (n:5), öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı olmak amacıyla (n:5), öğrenciyi daha iyi tanımak ve bireysel gelişimlerine yardımcı olmak amacıyla (n:4), öğrencilerle görüşme yapmak amacıyla (n:1), öğrencilere alan ve bölüm seçimlerine yardımcı olmak amacıyla (n:2)"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 32'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %43'ü uyguladığı psikolojik test tekniğinin ilgi envanteri olduğunu ve bu ilgi envanterlerin ise hangileri olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"ABKÖ (n:72), mesleki yönelim belirleme envanteri (n:17), Kuder ilgi envanteri (n:18), mesleki olgunluk ölçeği (n:4), KDE (n:22), Holland mesleki yönelim envanteri (n:3), mesleki ilgi envanteri (n:6), çatışma çözme envanteri, empatik eğilim ölçeği, sürekli öfke kontrolü ölçeği, Strong ilgi envanteri, Burdon dikkat testi, çoklu zeka envanteri, kariyer eğilim testi, internet kafe ilgi envanteri"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 14'ü ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %18'i uyguladığı psikolojik test tekniğinin kişilik envanteri olduğunu ve bu kişilik envanterlerin ise hangileri olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (n:6), Saldırganlık Ölçeği, Bireysel Düşünceler Ölçeği, Sınav Kaygısı Ölçeği (n:2), Bier Cümle Tamamlama Testi (n:4), Hacettepe Kişilik Envanteri (n:16), Holland Mesleki Yönelim Envanteri (n:2), KDE (n:5), MMPI (n:3), Kişilik Meslek Envanteri (KME), Çalışma Davranışı Değerlendirme Ölçeği, TAT, CAT, Beck Depresyon Envanteri, Kendini Kabul Envanteri, Piers Haris Kendini Değerlendirme Ölçeği, insan çiz, aile çiz, ağaç çiz, ev-ağaç-insan çiz testleri, Offer Benlik İmgesi Ölçeği, Edwars Kişisel Tercih Envanteri, Cattel PF16, Scala 90-R, Benlik Tasarımı Envanteri, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Mesleki Eğilim Ölçeği, Çoklu Zeka Alanları Ölçeği"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 28'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %35'i uyguladığı psikolojik test tekniğinin yetenek envanteri

olduğunu ve bu yetenek envanterlerin ise hangileri olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"TYT 6-8 (n:19), TKT 7-11 (n:11), TYT 9-11 (n:33), ABKÖ (n:52), KDE (n:8), Mesleki Olgunluk Ölçeği (n:2), HKE, WISC-R, Genel Yetenek Testi, Genel Test Bateryası, Çoklu Zeka Envanteri, Sınav Kaygısı Ölçeği, Cattel, Mesleki Eğilim Belirleme Testi, Gessell Gelişim Testi, Ağırlıklı Başarı Kavram Ölçeği, Kariyer Eğilim Testi"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların %7'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %7'si uyguladığı psikolojik test tekniğinin "başka? Lütfen Açıklayınız" olduğunu ve bu başka envanterlerin ise hangileri olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"Fosting, Sosyal Davranışı Değiştirme Anketi, Zeka Testleri, Sosyo Ekonomik Düzey Anketi, Öğrenme Stillerini Belirleme Envanteri, Rathus Atılganlık Envanteri, CAS, küçük çocuklar için zeka-dikkat-görsel algı- olgunluk testleri, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Çoklu Zeka Alanları Ölçeği, Belirti Tarama Kaygı Ölçeği, Durumluk- Sürekli Kaygı Ölçeği, Burdon Dikkat Testi, Kişisel Öğrenme Stilleri Testi, Kariyer Eğilim Testi"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 45'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %58'i uyguladığı psikolojik testleri, öğrencilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışması yaptığını belirtmişler ve bu testlerin isimlerinin neler olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"TYT 6-8 (n:18), TKT 7-11 (n:6), TYT 9-11 (n:18), ABKÖ (n:83), KDE (n:22), Mesleki Eğilim Belirleme Envanteri (n:5), Sınav Kaygısı Envanteri (n:5), Genel Test Bateryası, Çoklu Zeka Envanteri (n:4) Mesleki İlgi Envanteri (n:3), Holland Mesleki Yönelim Envanteri (n:6), Hacettepe Kişilik Envanteri, Kuder İlgi Envanteri, KME, Mesleki Olgunluk Ölçeği, Saldırganlık Ölçeği, Bireysel Düşünceler Ölçeği, Rathus Atılganlık Envanteri, CAS, Strong İlgi Envanteri, Burdon Dikkat Testi, Kariyer Eğilim Testi"* şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 18'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %26'sı uyguladığı psikolojik testleri, öğretmenlerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışması yaptığını belirtmişler ve bu testlerin isimlerinin neler olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"TYT 6-8 (n:3), TKT 7-11 (n:3), TYT 9-11 (n:11), Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (n:26), Sınav Kaygısı Envanteri (n:2), Hacettepe Kişilik Envanteri (n:2), Mesleki Eğilim Belirleme Testi (n:2), Kuder İlgi Envanteri, Kendini Değerlendirme Envanteri, CAS, Piers Haris Kendini*

Değerlendirme Ölçeği, Mesleki Olgunluk Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Holland Mesleki Yönelim Envanteri, Strong İlgi Envanteri, Çoklu Zeka Alanları Ölçeği, Öğretmen Değerlendirme Anketi, Okul Ortamını Değerlendirme Anketi" şeklindedir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 11'i ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %17'si uyguladığı psikolojik testleri, velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışması yaptığını belirtmişler ve bu testlerin isimlerinin neler olduğunu yanıtlamışlardır. Bu yanıtlar, *"Sınav Kaygısı Envanteri (n:3), Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (n:19), Kendini Değerlendirme Envanteri (n:9), TYT 6-8 (n:5), TYT 9-11 (n:8), TKT 7-11,), Çoklu Zeka Alanları Ölçeği (n:2), Rathus Atılganlık Envanteri, CAS, Aile Anketi, Mesleki İlgi Envanteri, Öğretmen Değerlendirme Anketi, Frostig, Okul Ortamını Değerlendirme Anketi, Kariyer Eğilim Testi"* şeklindedir.

4.1.7. Okullarda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamaları

Psikolojik danışmanların ilköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirdikleri Ek-1'deki anketin G bölümünde yer alan konsültasyon /veli görüşmesi/öğretmenlerle görüşme yapma uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İlköğretim ve Ortaöğretimde Yürütülen Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	İlk		Orta	
	f	%	f	%
Çalıştığım okulda velilerle öğrenciler hakkında görüşme yaparım.	245	95	183	98
Çalıştığım okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaparım.	241	94	181	97
Çalıştığım okulda veli toplantılarına katılırım.	235	91	179	96
Çalıştığım okulda; Başka? Lütfen, açıklayınız……..	52	20	34	18

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186
Not: Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.
Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.

Tablo-9'a baktığımızda anketin okulda konsültasyon/veli görüşmesi/öğretmenlerle görüşme yapma uygulamaları ile ilgili kısmında toplam 4 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamalarını psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo-8'de her ifade için ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Buna göre ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %95'i çalıştığı okulda velilerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını, %94'ü çalıştığı okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını, %91'i çalıştığı okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını belirtmişlerdir. Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %98'i çalıştığı okulda velilerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını, %97'si çalıştığı okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını, %96'sı çalıştığı okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaptığını belirtmişlerdir.

İlköğretimde çalışan psikolojik danışmanların % 20'si ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların %18'i veli toplantıları, velilerle ve öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşmenin dışında "Başka? Lütfen açıklayınız" gibi uygulamalar yaptığını belirtmişlerdir. Bu uygulamaların neler olduğu ile ilgili açık uçlu soruya yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar "*Özel eğitim öğretmenleriyle kaynaştırma öğrencileri hakkında görüşme yapma (n:1), okul idaresi ile öğretmenler ve öğrencilerle ilgili görüşme yapma (n:32), öğretmenlere PDR programının uygulanması, Bep'in hazırlanması ve öğrencilere yönelik konularda müşavirlik yapma (n:4), doktorlar,*

rehabilitasyon merkezleri ve RAM ile görüşmeler yapma (n:3), ev ziyaretleri (n:9), aile eğitimleri, velileri bilgilendirme seminerleri yapma (n:13), öğrencilerle öğretmen, veli ve idareye yönelik görüşmeler yapma (n:2), öğrencilerle öğrencilere yönelik görüşme yapma (n:3), meslektaşlarla görüşme yapma (n:3), çevre kurum ve kuruluşlarla görüşme yapma (n:3), öğretmenlere kişisel gelişim ve rehberlik konularında bilgilendirme seminerleri yapma (n:2) şeklindedir.

4.1.8. Okullardaki Diğer Çalışmalar

Psikolojik danışmanların ilköğretim ve ortaöğretimde gerçekleştirdikleri Ek-1'deki anketin H bölümünde yer alan okullardaki diğer çalışma uygulamalarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanarak Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo10. İlköğretim ve Ortaöğretimde Yürütülen Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anket Soruları ve Uygulama Kategorileri	İlk		Orta	
	f	%	f	%
Çalıştığım okulda oryantasyon (duruma alıştırma) hizmetleri ile ilgili uygulamalar yaparım.	190	74	154	83
Çalıştığım okulda havale (sevk) işleri yaparım.	114	44	66	36
Çalıştığım okulda okul içi ve dışında eş güdümleme (koordinasyon) ya da organizasyon işleri yürütürüm.	103	40	86	46
Çalıştığım okulda akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm.	95	37	67	36

İlköğretim N= 257 ortaöğretim N= 186
Not: Birden fazla seçenek işaretlemek mümkündü.
Frekans ve yüzde değerleri ilköğretim verilerine göre sıralanmıştır.

Tablo-10'a baktığımızda anketin okulda diğer çalışmalar ile ilgili uygulama kısmında toplam 4 ifade verilmiştir ve bu ifadelerde yer alan uygulamaları psikolojik danışmanların yapıp yapmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Tabloda her ifade için ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ayrı ayrı frekans ve yüzdelikleri verilmiştir. Buna göre ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %74'ü çalıştığı okulda oryantasyon (duruma alıştırma) hizmetleri ile ilgili uygulamalar yaptığını, %44'ü çalıştığı okulda havale (sevk) işleri yaptığını, %40'ı çalıştığı okulda okul içi ve dışında eş güdüm (koordinasyon) ya da organizasyon işleri yürüttüğünü, %37'si ise, çalıştığı okulda akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi

adlandırılabilecek uygulamalar yürüttüğünü belirtmişlerdir. Ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların %83'ü çalıştığım okulda oryantasyon hizmetleri ile ilgili uygulamalar yaptığını, %46'sı çalıştığı okulda okul içi ve dışında eş güdüm ya da organizasyon işleri yürüttüğünü, %36'sı çalıştığı okulda havale işleri yaptığını ve yine %36'sı ise, çalıştığı okulda akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürüttüğünü belirtmişlerdir.

Okul içi ve dışında eş güdüm ya da organizasyon işleri yürüttüğünü belirten ilköğretim (%40) ve ortaöğretimde (%46) çalışan psikolojik danışmanları, bu işlerin neler olduğu ile ilgili açık uçlu soruya cevap vermişlerdir. Bu cevaplar, *"hastaneye yönlendirme özel eğitim, aile ve okul arasında eşgüdüm (n:1), okul gezileri (n:11), öğrencilere yönelik konferans ve seminerler verme (n:3), çeşitli sosyal etkinlikler, sosyal faaliyetler (n:7), üst eğitim kurumları ve üniversitelere yönelik bilgilendirme gezileri düzenlemek (n:18), kitap okuma kampanyası organize etmek (n:2), yurt dışı ve yurt içi okullarla mektup arkadaşlığı yapma (n:1), spor etkinlikleri ve yarışmalar (n:5), okula yeni gelen öğrenciler için oryantasyon yapma ve akran yardımcılığını kullanma (n:6), çeşitli kurum ve kuruluşlara gezi ve organizasyonlar düzenleme (n:16), öğrencilerin sorunlarına yönelik psikiyatr ve psikolog desteği gereken durumlarda sevk etme, ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde olma (n:3), mezuniyet balosu ve özel günleri organize etme (n:7), öğrencilere yönelik eğlenceler, gösteriler organize etme (n:1), öğrencilerin okul dışında dershanedeki başarılarını da takip etme (n:2), okul meclisi seçimleri çalışmalarını organize etme (n:3), danışman öğretmen ve sınıf anneliği uygulamasını yürütme (n:2), aylık okul bültenleri ve broşürler hazırlama (n:2), kermes ve şenlikler düzenleme (n:3), uzman kişileri okula davet ederek seminer organizasyonları yapma (n:3)"* şeklindedir.

Ayrıca son olarak ankette, ankette yer almayan fakat yürütülen diğer uygulamalar varsa bunların ankete eklenmesi istenmiştir. Psikolojik danışmanlardan bu ifadeyi yanıtlayanların açıklamaları şunlardır: *"Ortak sınav haftası uygulaması yapma (n:1), 9. Sınıflara alan, 10.ve 11. Sınıflara meslek seçimi, 12. Sınıflara ise ÖSS sistemi hakkında bilgilendirme yapma (n:1), şiddetle ilgili koordinasyon yürütme çalışmaları yapma (n:5), aylık rehberlik pano çalışmaları ve broşürler hazırlama (n:5), kaynaştırma öğrencilerine yönelik oryantasyon ve konsültasyon çalışmaları (n:5), sınav işlemleri, sınav başvuruları ve tercih rehberliği yürütme (n:2), çeşitli konularda anne-babalara ve öğrencilere*

seminerler verme (n:6), üst eğitim kurumlarına bilgilendirme gezileri (n:3), çeşitli kurum ve kuruşlarla birlikte sosyal projeler yürütme (n:3), okul meclisi seçim çalışmaları yürütme (n:2), sorumlu olunan komisyonlara katılma ve toplantıları gerçekleştirme (n:1), veli-ev ziyaretleri yapma (n:4), öğrenciler için burs araştırma ve başvuruları takip etme (n:1), dışarıdan çeşitli konularda uzmanlar getirterek seminer çalışmaları yapma (n:2), öğrencilerin başarı ve devam durumlarını takip etme ve değerlendirme (n:1), öğrencilerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda sınıflara girip etkinlikler yapma (n:2), bilgi yarışmaları ve geziler düzenleme (n:1), okul dergisi çıkartma (n:1), okul içerisinde öğrencileri gözlemleme (n:3), disiplin dilekçeleri oluşturma (n:1), tiyatro gösterileri sahnelemek (n:1), öğretmen, veli ve yöneticilere ihtiyaç duyulan konularda danışmanlık yapma (n:1), okul dışı sosyal etkinlikler düzenleme (n:1), Snellen göz tarama testini yama (n:2), sınav sistemiyle ilgili bilgi verme (n:1), psiko-sosyal müdahale hizmetlerini yürütme (n:1)"şeklindedir.

4.2. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular

4.2.1 Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bir dönemde yapmış oldukları okulda rehberlik uygulama ortalamalarının betimsel değerleri Tablo- 11'de yer almaktadır.

Tablo11. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarda Gerçekleştikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Kıdem	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
Bireysel Rehberlik	0-5 yıl	202	118.26	106.76
	6-10 yıl	113	130.59	105.20
	11 yıl ve üstü	82	150.08	130.22
	Toplam	397	128.34	111.96
Küçük Grup Rehberliği	0-5 yıl	172	20.48	28.86
	6-10 yıl	105	22.13	25.78
	11 yıl ve üstü	78	25.67	26.62
	Toplam	355	22.10	27.49
Büyük Grup Rehberliği	0-5 yıl	166	11.26	13.26
	6-10 yıl	96	12.42	15.68
	11 yıl ve üstü	67	16.07	18.94
	Toplam	329	12.58	15.34
Sınıf Rehberliği	0-5 yıl	198	22.46	19.34
	6-10 yıl	110	24.60	37.46
	11 yıl ve üstü	82	27.07	21.42
	Toplam	390	24.03	26.10
Konferans	0-5 yıl	191	7.46	8.08
	6-10 yıl	105	12.75	63.05
	11 yıl ve üstü	82	7.10	6.81
	Toplam	378	8.85	33.84

Tablo-11 incelendiğinde 11 yıl ve üstü kıdeme sahip psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel rehberlik uygulama sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=150.08, Ss=130.22) 6-10 yıl ($\overline{X}$= 130.59, Ss= 105.20) ve 0-5 yıl kıdeme sahip olanlardan ($\overline{X}$=118.26, Ss=106.76) daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer bir durumun psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği ve sınıf rehberliği uygulama sayılarının ortalamaları için de geçerlidir. Onbir yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlarının bir dönemde uyguladıkları küçük grup rehberliği çalışma sayılarının ortalaması 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlarda ($\overline{X}$=25.67, Ss= 26.62) 6-10 yıl ($\overline{X}$= 22.15, Ss=25.78) ve 0-5 yıl kıdeme sahip olanlardan ($\overline{X}$=20.48, Ss=28.86) daha fazladır. Büyük grup rehberliği ortalamaları; 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlarda ($\overline{X}$=16.07, Ss=18.94), 6-10 yıl kıdeme sahip olanlarda ($\overline{X}$=12.42 , Ss=15.68) ve 0-5 yıl kıdeme sahip olanlarda ise

($\overline{X}$=11.26, Ss= 13.26) şeklindedir. Benzer şekilde onbir yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlarının bir dönemde uyguladıkları sınıf rehberliği ortalaması ($\overline{X}$=27.07, Ss=21.42) 6-10 yıl ($\overline{X}$= 24.60, Ss=37.46) ve 0-5 yıl kıdeme sahip olanlardan ($\overline{X}$=22.46, Ss=19.34) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak diğer rehberlikuygulamalarından farklı olarak psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri konferans sayısı ortalamasının 6-10 yıllık kıdeme sahip olanlarda ($\overline{X}$=12.75, Ss= 63.05), 0-5 yıl ($\overline{X}$=7.46, Ss=8.08) ve 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlardan ($\overline{X}$=7.10, Ss=6.81) daha fazla olduğu görülmektedir.

"Kıdem" değişkenine göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri rehberlik uygulama sayılarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo- 12'de yer almaktadır.

Tablo12. Psikolojik Danışmanların Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Bireysel Rehberlik	Gruplar arası	59862.95	2	29931.48	2.404	.092
	Gruplar içi	4904714.77	394	12448.52		
	Toplam	4964577.72	396			
Küçük Grup Rehberliği	Gruplar arası	1442.30	2	721.15	.954	.386
	Gruplar içi	266190.41	352	756.22		
	Toplam	267632.72	354			
Büyük Grup Rehberliği	Gruplar arası	1100.52	2	550.26	2.358	.096
	Gruplar içi	76091.58	326	233.41		
	Toplam	77192.12	328			
Sınıf Rehberliği	Gruplar arası	1283.42	2	641.71	.941	.391
	Gruplar içi	263797.14	387	681.64		
	Toplam	265080.56	389			
Konferans	Gruplar arası	2215.96	2	1107.98	.967	.381
	Gruplar içi	429585.03	375	1145.56		
	Toplam	431800.99	377			

Tablo 12'de de görüldüğü gibi psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bir dönemde gerçekleştirdikleri bireysel rehberlik ($F_{(2, 396)}$ = 2.404; p>,005), küçük grup rehberliği ($F =_{(2, 354)}$ .954; p>,005), büyük grup rehberliği ($F_{(2, 328)}$ = .2.358; p>,005), sınıf rehberliği ($F_{(2, 389)}$ = .941; p>,005) ve konferans ($F_{(2, 377)}$ = .967; p>,005) miktarları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Bu durumda psikolojik danışmanların rehberlik uygulama sayılarında kıdem durumuna göre değişmediğini söylemek mümkündür.

4.2.2. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda psikolojik danışma uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-13'de yer almaktadır.

Tablo13. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okuldaki Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapmaktayım		**Yapmamaktayım**		**Toplam**		**χ^2**	**Sd**	**p**
	Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
Bireysel Psikolojik Danışma	0-5 yıl	149	66.2	76	33.8	225	100	4.100	2	.129
	6-10 yıl	87	69.0	39	31.0	126	100			
	11 yıl ve üstü	73	77.7	21	22.3	94	100			
	Toplam	309	69.4	136	30.6	445	100			
Grupla Psikolojik Danışma	0-5 yıl	100	44.4	125	55.6	225	100	2.570	2	.277
	6-10 yıl	67	53.2	59	46.8	126	100			
	11 yıl ve üstü	43	45.7	51	54.3	94	100			
	Toplam	210	47.2	235	52.8	445	100			
Acil Kriz Durumları	0-5 yıl	129	57.3	96	42.7	225	100	.103	2	.950
	6-10 yıl	71	56.3	55	43.7	126	100			
	11 yıl ve üstü	55	58.5	39	41.5	94	100			
	Toplam	255	57.3	190	42.7	445	100			

Tablo 13'de de görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bireysel psikolojik danışma ($\chi^2_{(2)}$=3.803, p>.05) grupla psikolojik danışma ($\chi^2_{(2)}$=3.803, p>.05) ve acil kriz durumları ($\chi^2_{(2)}$=5.321, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde en fazla bireysel psikolojik danışma (%77.7) ve en fazla acil kriz durum (% 58.5) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati

çekmektedir. En fazla grupla psikolojik danışma (%53.2) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin ise 6-10 yıl kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir.

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bir dönem içerisinde yürütülen psikolojik danışma uygulama sayılarının ortalamalarına ilişkin Kruskal-Wallis Testi sonuçları Tablo- 14'de yer almaktadır

Tablo14. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Bir Dönemde Uyguladıkları Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

		Kıdem	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Bireysel Psikolojik Danışma	Danışan Sayısı	0-5 yıl	181	163.89	2	11.972	.003
		6-10 yıl	107	199.18			
		11yıl ve üstü	77	205.44			
		Toplam	365				
	Toplam Oturum Sayısı	0-5 yıl	177	165.58	2	4.428	.109
		6-10 yıl	103	191.18			
		11yıl ve üstü	72	182.35			
		Toplam	352				
Grupla Psikolojik Danışma	Yönetilen Grup Sayısı	0-5 yıl	101	103.37	2	.580	.748
		6-10 yıl	68	110.54			
		11yıl ve üstü	43	107.48			
		Toplam	212				
	Toplam Oturum Sayısı	0-5 yıl	97	104.72	2	.547	.761
		6-10 yıl	68	100.13			
		11yıl ve üstü	42	108.61			
		Toplam	207				

Tablo-14 incelendiğinde; kıdemlerine göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri bireysel psikolojik danışma çalışmalarındaki danışan sayısının ($\chi^2_{(2)}$ =11.97, p>.01) anlamlı düzeyde farklılaştığı, bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısı ($\chi^2_{(2)}$ =4.43, p>.05), yönetilen grupla psikolojik danışma sayısı ($\chi^2_{(2)}$ =.580, p>.05) ve toplam grupla psikolojik danışma oturum sayısının ise ($\chi^2_{(2)}$ =.547, p>.05) kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Grup sıra ortalamalarına bakıldığında, 11 yıl ve üstü kıdeme sahip gruptaki psikolojik

danışmanların bireysel psikolojik danışma yaptıkları danışan sayısı sıra ortalaması, 6-10 ve 0-5 yıllık kıdeme sahip psikolojik danışmanların sıra ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısında gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Mann-Whitney U testi sonucunda 0-5 yıl ve 6-10 yıl kıdeme sahip olan psikolojik danışmanların yaptıkları bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısı arasında 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (U= 7788.50, p<.01). Ayrıca 0-5 yıl ve 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar arasında da 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı farklılık vardır (U= 5404.00, p<.01).

4.2.3. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda PDR programı geliştirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-15'de yer almaktadır.

Tablo15. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre PDR Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-5 yıl	164	72.9	61	27.1	225	100	3.969	2	.137
6-10 yıl	93	73.8	33	26.2	126	100			
11yıl ve üstü	59	62.8	35	37.2	94	100			
Toplam	316	71.0	129	29.0	445	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-15'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre PDR programı geliştirme ($\chi^2_{(2)}$=3.969, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı geliştirme uygulaması yapanların %73.8'i orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl), %72.9'u kıdemi en az olan (0-5 yıl), %62.8'inin ise kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü) psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

4.2.4. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda PDR programı değerlendirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-16'da yer almaktadır.

Tablo16. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda uyguladığınız bir PDR programı olduysa, bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-5 yıl	115	51.6	108	48.4	223	100	.786	2	.675
6-10 yıl	63	50.8	61	49.2	124	100			
11yıl ve üstü	53	56.4	41	43.6	94	100			
Toplam	231	52.4	210	47.6	441	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-16'da da görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre PDR programı değerlendirme ($\chi^2_{(2)}$=.786, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı değerlendirme uygulaması yapanların %56.4' nün kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %51.6'sının kıdemi en az olan (0-5 yıl), % 50.8'nin ise orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl) psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

Çalışılan okulda yapılan bir PDR programını değerlendirme uygulamasının alt uygulamalarına baktığımızda da, yapılan kay kare analizleri sonucunda sadece çalışılan okulda yürütülen PDR programı değerlendirme alt uygulamaların bazılarında psikolojik danışmanların kıdemlerine göre anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililerle (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"* ($\chi^2_{(2)}$=6.709, p<.05), "*Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaştım"* ($\chi^2_{(2)}$=6.428, p<.05) ve "*Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını öğretmenlerle paylaştım"* diyen

psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(2)}$=6.369, p<.05).

4.2.5. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda bireyi tanıma teknikleri uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-17'de yer almaktadır.

Tablo17. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler ile ilgili çalışmalar yürütüyor musunuz?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-5 yıl	216	96.4	8	3.6	224	100	.095	2	.954
6-10 yıl	121	96.0	5	4.0	126	100			
11yıl ve üstü	91	96.8	3	3.2	94	100			
Toplam	428	96.4	16	3.6	444	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-17'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bireyi tanıma teknikleri ($\chi^2_{(2)}$=.095, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı tekniklerle ile ilgili uygulama yapanların %96.8'nin kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %96.4'nün kıdemi en az olan (0-5 yıl), % 96.0'nın ise orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl) psikolojik danışmanları olduğu görülmektedir.

Psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri bireyi tanıma teknikleri uygulamasının alt uygulamalarından bazılarında, kay-kare analizleri sonucunda, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre anlamlı bir farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri bireyi tanıma teknikleri uygulaması içerisinde yer alan "*yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini uygulayacağım program öncesinde,*

öğrencileri seçmek amacıyla uyguladım" diyen psikolojik danışmanlarından 0-5 yıl kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(2)}$=10.816, p<.01). Ayrıca *"Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladım"* ($\chi^2_{(2)}$=9.935, p<.01) ve *"Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladım"* diyen psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu saptanmıştır ($\chi^2_{(2)}$=6.076, p<.05).

4.2.6. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda psikolojik test uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-18'de yer almaktadır.

Tablo18. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okulda Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapıyor musunuz?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-5 yıl	141	62.9	83	37.1	24	100	6.547	2	.038
6-10 yıl	91	73.4	33	26.6	124	100			
11yıl ve üstü	70	75.3	23	24.7	93	100			
Toplam	302	68.5	139	31.5	441	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-18'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili ($\chi^2_{(2)}$=6.547, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili uygulamalar yapanların %75.3'nün kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %73.4'nün orta derecede

kıdeme sahip (6-11 yıl), %62.9'nun ise kıdemi en az olan (0-5 yıl) psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

Yapılan kay kare analiz sonuçlarına göre, psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri psikolojik test teknikleri uygulamalarının alt uygulamalarından bazılarında kıdemlerine göre anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri psikolojik test teknikleri uygulaması içerisinde yer alan "*Psikolojik test tekniklerini bir araştırmada kullanılması amacıyla yaptım"* ($\chi^2_{(2)}$=6.676, p<.05), *"psikolojik test tekniklerinden yetenek testlerini çalıştığım okulda uyguladım"* ($\chi^2_{(2)}$=10.158, p<.01), *"psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel rehberlik formatına uygundu"* ($\chi^2_{(2)}$=9.777, p<.01), *"Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları sınıf rehberliği formatına uygundu"* ($\chi^2_{(2)}$=6.426, p<.05), *"Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel psikolojik danışma formatına uygundu"* ($\chi^2_{(2)}$=8.116, p<.05) ve son olarak ise, *"uyguladığım psikolojik test teknikleri sonuçlarını velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışması yaptım"* diyen psikolojik danışmanlarından 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(2)}$=12.201, p<.01).

4.2.7. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda konsültasyon /veli görüşmesi/ öğretmenlerle görüşme yapma uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-19'da yer almaktadır.

Tablo19. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okulda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

		Yapan		**Yapmayan**		**Toplam**				
	Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Veli toplantıları	0-5 yıl	204	90.7	21	9.3	225	100	6.234	2	.044
	6-10 yıl	123	97.6	3	2.4	126	100			
	11yıl ve üstü	88	93.6	6	6.4	94	100			
	Toplam	415	93.3	30	6.7	445	100			
Velilerle öğrenciler hakkında görüşme	0-5 yıl	214	95.1	11	4.9	225	100	4.171	2	.124
	6-10 yıl	125	99.2	1	.8	126	100			
	11yıl ve üstü	91	96.8	3	3.2	94	100			
	Toplam	430	96.6	15	3.4	445	100			
Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme	0-5 yıl	213	94.7	12	5.3	225	100	.933	2	.627
	6-10 yıl	122	96.8	4	3.2	126	100			
	11yıl ve üstü	89	94.7	5	5.3	94	100			
	Toplam	424	95.3	21	4.7	445	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-19'da da görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre veli toplantılarına katılma ($\chi^2_{(2)}$=6.234, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda veli toplantılarına katılma uygulaması yapanların %97.6'sı orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl) , % 93.6'sı kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %90.7'sinin ise kıdemi en az olan (0-5 yıl psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

Tablo 19'da da görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre velilerle öğrenciler hakkında görüşme ($\chi^2_{(2)}$=4.171, p>.05) ve öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme ($\chi^2_{(2)}$=.933, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde hem velilerle öğrenciler hakkında görüşme (%99.2) hem de öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme (%96.8) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin 6-10 yıllık kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir.

4.2.8. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre okulda diğer çalışmalar ile ilgili uygulama yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-20'de yer almaktadır.

Tablo20. Psikolojik Danışmanların Kıdemlerine Göre Okuldaki Diğer Çalışmalar ile İlgili Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapan		**Yapmayan**		**Toplam**				
	Kıdem	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Akran yardımcılığı/ Akran desteği	0-5 yıl	80	35.6	145	64.4	225	100	.474	2	.789
	6-10 yıl	49	38.9	77	61.1	126	100			
	11yıl ve üstü	33	35.1	61	64.9	94	100			
	Toplam	162	36.4	283	63.6	445	100			
Havale(sevk) işleri	0-5 yıl	104	46.2	121	53.8	225	100	8.652	2	.013
	6-10 yıl	38	30.2	88	69.8	126	100			
	11yıl ve üstü	38	40.4	56	59.6	94	100			
	Toplam	180	40.4	265	59.6	445	100			
Oryantasyon (duruma alıştırma)	0-5 yıl	164	72.9	61	27.1	225	100	6.389	2	.041
	6-10 yıl	103	81.7	23	18.3	126	100			
	11yıl ve üstü	79	84.0	15	16.0	94	100			
	Toplam	346	77.8	99	22.2	445	100			
Eş güdümleme (koordinasyon)	0-5 yıl	84	37.3	141	62.7	225	100	5.389	2	.068
	6-10 yıl	60	47.6	66	52.4	126	100			
	11yıl ve üstü	46	48.9	48	51.1	94	100			
	Toplam	190	42.7	255	57.3	445	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-20'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre havale (sevk) işleri ($\chi^2_{(2)}$=8.652, p<.05) ve oryantasyon (duruma alıştırma) ($\chi^2_{(2)}$=6.389, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları

incelendiğinde, diğer işlerle ilgili uygulamalardan havale (sevk) işleri yapanların % 46.2'sin kıdemi en az olan (0-5 yıl), %40.4'nün kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %30.2'sinin ise orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl) psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür. Havale (sevk) işleri çalışmalarını yaptığını belirten psikolojik danışmanların ise % 46.2'sin 99.2' sinin kıdemi en az olan (0-5 yıl), %40.4'nün kıdemi en fazla olan (11 yıl ve üstü), %30.2'sinin ise orta derecede kıdeme sahip (6-11 yıl) olduğu görülmektedir.

Tablo 20'de de görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre akran yardımcılığı ($\chi^2_{(2)}$=.474, p>.05) ve eş güdümleme (koordinasyon) ($\chi^2_{(2)}$=5.389, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde en fazla akran yardımcılığı (%38.9) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin 6-10 yıllık kıdeme sahip ve en fazla eş güdümleme (koordinasyon) (% 48.9) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin ise 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir.

4.3. Psikolojik Danışmanların Mezuniyet Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Psikolojik danışmanların mezuniyet düzeylerine (lisans ve lisansüstü) göre yürüttükleri okulda rehberlik uygulamaları, çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulamaları, PDR programı geliştirme ve değerlendirme, bireyi tanıma teknikleri çalışmaları, psikolojik test uygulamaları, konsültasyon/veli görüşülmesi/ öğretmenlerle görüşme yapma ve çalışılan okulda yürütülen diğer çalışma uygulamalarına genel olarak baktığımızda kay-kare ve tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (p>.05). Sadece yukarıdaki belirtilen çalışmaların bazı alt uygulamalarında psikolojik danışmanların mezuniyet düzeylerine göre anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır.

Örneğin; çalışılan okulda yürütülen ve PDR programı geliştirmesi içerisinde yer alan, *"böyle bir grup rehberliği (paket) programını kendim geliştirdim ve uyguladım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2_{(1)}$=10.280, p<.01). PDR programı geliştirmesinin yine

alt uygulamalarından; *"geliştirdiğim program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağıma ilişkin zaman ve görev analizleri yapmıştım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(1)}$=7.324, p<.01). *"Program geliştirme uygulamaları sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği göz önünde bulunduruldu."* uygulamasını yaptığını belirten psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır ($\chi^2_{(1)}$=5.442, p<.05).

Çalışılan okulda gerçekleştirilen PDR programı değerlendirme uygulamasına bakıldığında ise, "*program değerlendirme uygulamaları yaparken tamamladığım uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdim."* uygulamasını yaptığını belirten psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(1)}$=4.594, p<.05). Yine okulda uygulaması yapılan bir PDR programını değerlendirme uygulaması içerisinde yer alan, *"program değerlendirme çalışmalarım sırasında, çeşitli istatistiksel işlemlerden (frekansları belirleme, aritmetik ortalamaları hesaplama ya da grafik çizme gibi) yararlandığım oldu."* diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır ($\chi^2_{(1)}$=12.961, p<.01).

Çalışılan okulda gerçekleştirilen bireyi tanıma teknikleri uygulamalarına baktığımızda; *"Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım." diyen* psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(1)}$=7.722, p<.01). "*Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım."* diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(1)}$=4.901, p<.05). " *Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladım."* Diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır ($\chi^2_{(1)}$=5.345, p<.05). Son olarak yine bireyi tanıma teknikleri uygulamaları içerisinde yer alan çalışmalardan; *"bireyi tanıma teknikleri içerisinden başarısızlık nedenleri anketini uygulamaktayım."* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(1)}$=7.870, p<.01).

4.4. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular

4.4.1. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul düzeylerine göre bir dönem içerisindeki yapmış oldukları okulda rehberlik uygulama ortalamalarının betimsel değerleri Tablo- 21'de yer almaktadır.

Tablo21. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Okul Düzeyi	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
Bireysel Rehberlik	İlköğretim	223	123.22	114.58
	Ortaöğretim	172	135.82	108.80
	Toplam	395	128.70	112.13
Küçük Grup Rehberliği	İlköğretim	198	20.88	23.86
	Ortaöğretim	156	23.63	31.59
	Toplam	354	22.09	27.53
Büyük Grup Rehberliği	İlköğretim	191	12.78	15.73
	Ortaöğretim	137	12.37	14.86
	Toplam	328	12.61	15.35
Sınıf Rehberliği	İlköğretim	220	21.22	17.16
	Ortaöğretim	168	27.42	33.92
	Toplam	388	23.90	25.94
Konferans	İlköğretim	219	8.11	8.16
	Ortaöğretim	158	9.92	51.53
	Toplam	377	8.87	33.88

Tablo-21 incelendiğinde ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel rehberlik uygulama sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=135.82, Ss=108.80) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$= 123.22, Ss= 114.58) daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer bir durumun psikolojik danışmanların bir

dönemde uyguladıkları küçük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulama sayılarının ortalamaları için de geçerlidir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları küçük grup rehberliği çalışma sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=23.63, Ss= 31.59) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$=20.88, Ss=23.86) daha fazladır. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlarının bir dönemde uyguladıkları sınıf rehberliği uygulama sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=27.42 Ss=33.92) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$=21.22, Ss=11.16) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları konferans ortalaması ($\overline{X}$=9.92, Ss=51.53) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$=8.11, Ss=8.16) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak büyük grup rehberliği ortalamalarının; ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların ($\overline{X}$=12.78, Ss=1573), ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$=12.37 Ss= 14.86) daha fazla olduğu görülmektedir.

"Okul düzeyine" göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri rehberlik uygulama sayılarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo- 22'de yer almaktadır.

Tablo22. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirilen Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Bireysel Rehberlik	Gruplar arası	15427.26	1	15427.26	1.228	.269
	Gruplar içi	4938641.08	393	12566.52		
	Toplam	4954068.34	394			
Küçük Grup Rehberliği	Gruplar arası	660.23	1	660.23	.871	.351
	Gruplar içi	266948.50	352	758.38		
	Toplam	267608.73	353			
Büyük Grup Rehberliği	Gruplar arası	13.61	1	13.61	.058	.811
	Gruplar içi	77066.21	326	236.39		
	Toplam	77079.82	327			
Konferans	Gruplar arası	300.65	1	300.65	.261	.610
	Gruplar içi	431453.24	375	1150.54		
	Toplam	431753.88	376			

Tablo 22'de de görüldüğü gibi psikolojik danışmanların okul düzeylerine göre bir dönemde gerçekleştirdikleri bireysel rehberlik ($F_{(1, 394)}$ = 1.228; p>,005), küçük grup rehberliği ($F_{(1, 353)}$ = .871; p>,005), büyük grup rehberliği ($F_{(1, 327)}$ = .058; p>,005) ve konferans ($F_{(1, 376)}$ = .261; p>,005) miktarları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Bu durumda psikolojik danışmanların rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik, küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği ve konferans sayılarının okul düzeyine göre değişmediğini söylemek mümkündür.

4.4.2. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul düzeylerine göre okulda bireysel/ grupla psikolojik danışma ve acil kriz durumları uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 23'de yer almaktadır.

Tablo23. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapmaktayım		**Yapmamaktayım**		**Toplam**		χ^2	**Sd**	**p**
	Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
Bireysel Psikolojik Danışma	İlköğretim	176	68.5	81	31.5	257	100	.192	1	.661
	Ortaöğretim	131	70.4	55	29.6	186	100			
	Toplam	307	69.3	136	30.7	443	100			
Grupla Psikolojik Danışma	İlköğretim	123	47.9	134	52.1	257	100	.051	1	.821
	Ortaöğretim	87	46.8	99	53.2	186	100			
	Toplam	210	47.4	233	52.6	443	100			
Acil Kriz Durumları	İlköğretim	138	53.7	119	46.3	257	100	2.913	1	.088
	Ortaöğretim	115	61.8	71	38.2	186	100			
	Toplam	253	57.1	190	42.9	443	100			

Tablo- 23'de de görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların okul türlerine göre bireysel psikolojik danışma ($\chi^2_{(1)}$ = .192, p>.05) grupla psikolojik danışma ($\chi^2_{(1)}$ =.051,

p>.05) ve acil kriz durumları ($\chi^2_{(1)}$=2.913, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde en fazla bireysel psikolojik danışma (%70.4) ve en fazla acil kriz durum (% 61.8) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir. En fazla grupla psikolojik danışma (%47.9) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin ise ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

Psikolojik danışmanlarının çalıştıkları okulun düzeyine göre bir dönem içerisinde yürüttükleri psikolojik danışma uygulama sayılarının betimsel değerleri Tablo- 24'de yer almaktadır.

Tablo24. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bir Dönemde Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Okul Düzeyi	**N**	$\overline{X}$	**Ss**
Bireysel Psikolojik Danışma	**Danışan Sayısı**	İlköğretim	207	47.29	82.39
		Ortaöğretim	156	65.96	88.81
		Toplam	363	55.31	85.59
	Toplam Oturum Sayısı	İlköğretim	200	93.97	99.76
		Ortaöğretim	150	119.16	143.76
		Toplam	350	104.76	121.06
Grupla Psikolojik Danışma	**Yönetilen Grup Sayısı**	İlköğretim	126	9.88	24.08
		Ortaöğretim	86	8.65	14.42
		Toplam	212	9.38	20.68
	Toplam Oturum Sayısı	İlköğretim	122	27.70	29.28
		Ortaöğretim	85	27.15	26.75
		Toplam	207	27.48	28.20

Tablo-24 incelendiğinde ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısının ortalaması ($\overline{X}$=65.96, Ss=88.81) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardan ($\overline{X}$= 47.29, Ss=

82.39) daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer bir durumun psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısının ortalaması için de geçerlidir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=119.16, Ss= 143.76) ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlarından ($\overline{X}$=93.97, Ss=99.76) daha fazladır. Ancak ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların uyguladıkları yönetilen grupla psikolojik danışma sayısının ortalaması ($\overline{X}$=9.88, Ss=24.08) ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlarından ($\overline{X}$=8.65, Ss=14.42) daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların uyguladıkları toplam grupla psikolojik danışma oturum sayısının ortalaması ($\overline{X}$=27.70, Ss=29.28) ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlarından ($\overline{X}$=27.155, Ss=26.75) daha fazladır.

"Okul düzeyi" değişkenine göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri psikolojik danışma uygulama sayılarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo- 25'de, Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo-26'da yer almaktadır.

Tablo25. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bir Dönemde Ortalama Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		Varyansın Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**
Grupla Psikolojik Danışma	**Yönetilen Grup Sayısı**	Gruplar arası	78.30	1	78.30	.182	.670
		Gruplar içi	90205.98	210	429.55		
		Toplam	90284.28	211			
	Toplam Oturum Sayısı	Gruplar arası	15.26	1	15.26	.019	.890
		Gruplar içi	163906.38	205	799.54		
		Toplam	163921.65	206			

Tablo 25'de de görüldüğü gibi psikolojik danışmanlarının bir dönemde gerçekleştirdikleri yönetilen grupla psikolojik danışma sayısının ($F_{(1,\ 211)}$ = .182; p>,005) ve toplam grupla psikolojik danışma oturum sayısının ($F_{(1,\ 206)}$ = .019; p>,005) okul düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu durumda psikolojik danışmanlar tarafından yönetilen grupla psikolojik danışma sayısının ve toplam grupla psikolojik danışma oturum sayılarının okul düzeyine göre değişmediğini söylemek mümkündür.

Tablo26. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bireysel Psikolojik Danışma Sayılarına ve Bireysel Psikolojik Danışma Oturum Sayılarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Analiz Sonuçları

		Okul Düzeyi	**N**	**Sıra Ort.**	**Sıra Toplamı**	**U**	**p**
Bireysel Psikolojik Danışma	**Danışan Sayısı**	İlköğretim	207	169.52	35091.00	13563.00	.009
		Ortaöğretim	156	198.56	30975.00		
		Toplam	363				
	Toplam Oturum Sayısı	İlköğretim	200	167.81	33561.50	13461.50	.100
		Ortaöğretim	150	185.76	27863.50		
		Toplam	350				

Tablo-26'da görüldüğü gibi, Mann-Whitney U testi sonucunda, ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların bireysel psikolojik danışma yaptıkları danışan sayısının ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir (U= 13563.00, p<.01). Ancak ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yaptıkları toplam bireysel psikolojik danışma oturum sayısının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır (U=13461.50, p>.05).

4.4.3. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların okulda PDR programı geliştirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 27'de yer almaktadır.

Tablo27. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre PDR Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
İlköğretim	193	75.1	64	24.9	257	100	5.274	1	.022
Ortaöğretim	121	65.1	65	34.9	186	100			
Toplam	314	70.9	129	29.1	443	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-27'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul düzeyine göre PDR programı geliştirme ($\chi^2_{(1)}$=5.274, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı geliştirme uygulaması yapanların %75.1'i ilköğretimde %65.1'inin ise ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

4.4.4. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların okulda PDR programı değerlendirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 28'de yer almaktadır.

Tablo28. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda uyguladığınız bir PDR programı olduysa, bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul Düzeyi	f	%	f	%	f	%			
İlköğretim	129	50.8	125	49.2	254	100	.458	1	.499
Ortaöğretim	100	54.1	85	45.9	185	100			
Toplam	229	52.2	210	47.8	443	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-28'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların çalıştıkları okul düzeyine göre PDR programı değerlendirme ($\chi^2_{(1)}$=.458, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları

arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı değerlendirme uygulaması yapanların %54.1'nin ortaöğretimde, %50.8'nin ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

4.4.5. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların okulda bireyi tanıma teknikleri uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 29'da yer almaktadır.

Tablo29. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler ile ilgili çalışmalar yürütüyor musunuz?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
İlköğretim	245	95.7	11	4.3	256	100	.799	1	.371
Ortaöğretim	181	97.3	5	2.7	186	100			
Toplam	426	96.4	16	3.6	442	100			

Tablo-29'da da görüldüğü gibi, yapılan kay-kare analizleri sonucunda, psikolojik danışmanların okul düzeyine göre bireyi tanıma teknikleri ($\chi^2_{(1)}$=.799, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı tekniklerle ile ilgili uygulama yapanların %97.3'ü ortaöğretimde, %95.7'sinin ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

4.4.6. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların okulda psikolojik test uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-30'da yer almaktadır.

Tablo30. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Çalışılan Okulda Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapıyor musunuz						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
İlköğretim	166	65.4	88	34.6	254	100			
Ortaöğretim	134	72.4	51	27.6	185	100	2.478	1	.070
Toplam	300	68.3	139	31.7	439	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-30'da da görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul düzeyine göre bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili ($\chi^2_{(1)}$=2.478, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili uygulamalar yapanların %72.4'ü ortaöğretimde, %65.4'nün ise ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

4.4.7. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon/ Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalara İlişkin Karşılaştırmalar

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların okulda konsültasyon /veli görüşmesi/ öğretmenlerle görüşme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-31'de yer almaktadır.

Tablo31. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullarda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapan		Yapmayan		Toplam				
	Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Veli toplantıları	İlköğretim	235	91.4	22	8.6	257	100	4.059	1	.044
	Ortaöğretim	179	96.2	7	3.8	186	100			
	Toplam	414	93.5	29	6.5	443	100			
Velilerle öğrenciler hakkında görüşme	İlköğretim	245	95.3	12	4.7	257	100	3.081	1	.079
	Ortaöğretim	183	98.4	3	1.6	186	100			
	Toplam	428	96.6	15	3.4	443	100			
Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme	İlköğretim	241	93.8	16	6.2	257	100	2.990	1	.084
	Ortaöğretim	181	97.3	5	2.7	186	100			
	Toplam	422	95.3	21	4.7	443	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-31'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul düzeyine göre veli toplantılarına katılma ($\chi^2_{(1)}$=4.059, p<.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına göre dağılımları arasında veli toplantılarına katılma uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Psikolojik danışmanların okul düzeyine göre velilerle öğrenciler hakkında görüşme ($\chi^2_{(1)}$=3.081, p>.05) ve öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme ($\chi^2_{(1)}$=2.990, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde veli toplantılarına katılma uygulamasını yapanların % 96.2'sinin ortaöğretimde, %91.4'nün ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir. Velilerle öğrenciler hakkında görüşme yapanların % 98.4'ü ortaöğretimde % 95.3'ü ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlardır. Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yapanların ise % 97.3'ünün ortaöğretimde % 93.8'inin ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir.

4.4.8. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul düzeyine göre okulda diğer çalışmalar ile ilgili uygulama yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-32'de yer almaktadır.

Tablo32. Psikolojik Danışmanların Okul Düzeylerine Göre Okullardaki Diğer Çalışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapan		Yapmayan		Toplam				
	Okul Düzeyi	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Akran yardımcılığı	İlköğretim	95	37.0	162	63.0	257	100	.041	1	.839
	Ortaöğretim	67	36.0	119	64.0	186	100			
	Toplam	162	36.6	281	63.4	443	100			
Havale işleri	İlköğretim	114	44.4	143	55.6	257	100	3.523	1	.061
	Ortaöğretim	66	35.5	120	64.5	186	100			
	Toplam	180	40.6	263	59.4	443	100			
Oryantasyon	İlköğretim	190	73.9	67	26.1	257	100	4.887	1	.027
	Ortaöğretim	154	82.8	32	17.2	186	100			
	Toplam	344	77.7	99	22.3	443	100			
Eş güdümleme	İlköğretim	103	40.1	154	59.9	257	100	1.673	1	.196
	Ortaöğretim	86	46.2	100	53.8	186	100			
	Toplam	189	42.7	254	57.3	443	100			

Tablo 32'de de görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların okul düzeylerine göre oryantasyon (duruma alıştırma) ($\chi^2_{(1)}$ =4.887, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, oryantasyon (duruma alıştırma) uygulamaları yapanların % 82.8'i ortaöğretimde, %73.9'u ise ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların olduğu dikkati çekmektedir. Psikolojik danışmanların okul düzeylerine göre akran yardımcılığı ($\chi^2_{(1)}$ =.041, p>.05), havale (sevk) işleri ($\chi^2_{(1)}$ =3.523, p>.05) ve eş güdümleme (koordinasyon) ($\chi^2_{(1)}$ =1.673, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde

dağılımları incelendiğinde en fazla akran yardımcılığı (%37.0) uygulamaları yapanlarına ilköğretimde, en fazla havale(sevk) işleri çalışmalarını yapanların (%44.4) ilköğretimde, en fazla eş güdümleme (koordinasyon) (%46.2) uygulamaları yapanların ise ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir.

4.5. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirilen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular

4.5.1.Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirilen Rehberlik Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre bir dönem içerisindeki yapmış oldukları okulda rehberlik uygulama ortalamalarının betimsel değerleri Tablo- 33'de yer almaktadır.

Tablo33. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Rehberlik Uygulama Sayılarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Okul mevcudu	**N**	$\overline{X}$	**S.s**
Bireysel Rehberlik	0-500	119	105.76	103.15
	501-1000	140	122.18	93.66
	1001-1500	69	161.39	131.52
	1501 ve üstü	69	146.74	129.96
	Toplam	397	128.34	111.96
Küçük Grup Rehberliği	0-500	111	20.02	32.36
	501-1000	114	21.29	24.44
	1001-1500	63	24.63	22.00
	1501 ve üstü	67	24.56	28.47
	Toplam	355	22.11	27.49
Büyük Grup Rehberliği	0-500	97	11.32	11.86
	501-1000	116	12.35	15.32
	1001-1500	61	13.26	12.13
	1501 ve üstü	55	14.52	22.56
	Toplam	329	12.58	15.34
Sınıf Rehberliği	0-500	112	18.97	16.22
	501-1000	140	25.22	34.78
	1001-1500	69	25.55	18.76
	1501 ve üstü	69	28.30	24.04
	Toplam	390	24.03	26.10
Konferans	0-500	109	6.48	5.40
	501-1000	133	11.92	56.16
	1001-1500	69	6.86	6.81
	1501 ve üstü	67	8.68	10.26
	Toplam	378	8.85	33.84

Tablo-33 incelendiğinde 1001-1500 arası okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel rehberlik uygulama sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=161.39, Ss=131.52) 1501 ve üstü ($\overline{X}$= 146.74, Ss= 129.96) 501-1000 ($\overline{X}$=122.18, Ss= 93.66) ve 0-500 ($\overline{X}$= 105.76, Ss=103.15) okul mevcuduna sahip olanlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer bir durum, psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri küçük grup rehberliği uygulaması için de geçerlidir. 1001-1500 arası okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları bireysel rehberlik uygulama sayılarının ortalaması ($\overline{X}$=24.63, Ss=22.00), 1501 ve üstü ($\overline{X}$= 24.56, Ss= 28.47), 501-1000 ($\overline{X}$= 21.29, Ss=24.44) ve 0-500 ($\overline{X}$= 20.02, Ss=32.36) okul mevcuduna sahip olanlardan daha fazladır. 1501 ve üstü okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları büyük grup rehberliği uygulama sayıları ortalaması ($\overline{X}$=14.52, Ss=22.56), 1001-1500 ($\overline{X}$= 13.26, Ss= 12.13), 501-1000 ($\overline{X}$= 12.35, Ss=15.32) ve 0-500 ($\overline{X}$= 11.32 Ss=11.86) okul mevcuduna sahip olanlardan daha fazladır. 1501 ve üstü okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların bir dönemde uyguladıkları sınıf rehberliği uygulama sayıları ortalamasında ise ($\overline{X}$=28.30, Ss=24.04), 1001-1500 ($\overline{X}$= 25.55, Ss= 18.76), 501-1000 ($\overline{X}$= 25.22, Ss=34.78) ve 0-500 ($\overline{X}$= 18.97 Ss=16.22) okul mevcuduna sahip olanlardan daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Diğer rehberlik uygulamalarından farklı olarak psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri konferans sayısı ortalaması, 501-1000 okul mevcuduna sahip olanlarda ($\overline{X}$=11.92, Ss= 56.16), 1501 ve üstü ($\overline{X}$=8.68, Ss=10.26) 1001-1500 ($\overline{X}$=6.86, Ss=6.81) ve 0-500 ($\overline{X}$=6.48, Ss=5.40) arası okul mevcuduna sahip olanlardan daha fazla olduğu görülmektedir.

"Okul mevcudu" değişkenine göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri rehberlik uygulama sayılarının ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo- 34'de yer almaktadır.

Tablo34. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Küçük Grup Rehberliği	Gruplar arası	1362.88	3	454.295	.599	.616
	Gruplar içi	266269.83	351	758.604		
	Toplam	267632.72	354			
Sınıf Rehberliği	Gruplar arası	4485.28	3	1495.093	2.215	.086
	Gruplar içi	260595.28	386	675.117		
	Toplam	265080.56	389			
Konferans	Gruplar arası	2137.47	3	712.490	.620	.602
	Gruplar içi	429663.52	374	1148.833		
	Toplam	431800.99	377			

Tablo 34'de görüldüğü gibi psikolojik danışmanların okul mevcuduna bir dönemde gerçekleştirdikleri küçük grup rehberliği ($F_{(3,\ 354)}$ = .599; p>.05), sınıf rehberliği ($F_{(3,\ 389)}$ = 2.215; p>.05) ve konferans ($F_{(3,\ 377)}$ = .620; p>.05) miktarları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Bu durumda okul psikolojik danışmanların rehberlik uygulamalarından küçük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulama sayılarında okul mevcuduna göre değişmediğini söylemek mümkündür.

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre bir dönemde yürütülen uygulamalarından bireysel rehberlik uygulamasına ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları Tablo- 35'de yer almaktadır.

Tablo35. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Bireysel Rehberlik ve Büyük Grup Rehberliği Uygulama Sayılarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Okul mevcudu	N	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
Bireysel Rehberlik	0-500	119	171.40	3	14.119	.003
	501-1000	140	197.78			
	1001-1500	69	231.54			
	1501 ve üstü	69	216.54			
	Toplam	397				
Büyük Grup Rehberliği	0-500	97	163.29	3	2.700	.440
	501-1000	116	163.43			
	1001-1500	61	181.26			
	1501 ve üstü	55	153.29			
	Toplam	329				

Tablo-35'e bakıldığında; okul mevcudu değişkeni ile rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik uygulama puanları arasında 1001-1500 öğrenciye sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu söylemek mümkündür ($\chi^2_{(3)}$=14.119; p<.01). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında; 1001-1500 arası öğrencisi olan kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların bireysel rehberlik puan ortalamasının, 1501 ve üstü, 501-100 ve 0-500 arası öğrenciye sahip okullarda çalılan psikolojik danışmanların sıra ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bilgi verme/ rehberlik uygulamalarından büyük grup rehberliği uygulama sayısı ($\chi^2_{(3)}$ =4.43, p>.05) çalışılan okul mevcuduna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında; en fazla büyük grup rehberliği sıra ortalamasını (181.26) 1001-1500 arası öğrencisi olan kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların oluşturduğunu söylemek mümkündür.

4.5.2. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Danışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun mevcuduna göre okulda psikolojik danışma uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-36'da yer almaktadır.

Tablo36. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapmaktayım		Yapmamaktayım		Toplam		χ^2	Sd	p
	Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
Bireysel Psikolojik Danışma	0-500	95	73.1	35	26.9	130	100	4.555	3	.207
	501-1000	111	70.3	47	29.7	158	100			
	1001-1500	57	72.2	22	27.8	79	100			
	1501 ve üstü	46	59.7	31	40.3	77	100			
	Toplam	309	69.6	135	30.4	444	100			
Grupla Psikolojik Danışma	0-500	68	52.3	62	47.7	130	100	3.104	3	.376
	501-1000	69	43.7	89	56.3	158	100			
	1001-1500	40	50.6	39	49.4	79	100			
	1501 ve üstü	33	42.9	44	57.1	77	100			
	Toplam	210	47.3	234	52.7	444	100			
Acil Kriz Durumları	0-500	73	56.2	57	43.8	130	100	2.749	3	.432
	501-1000	85	53.8	73	46.2	158	100			
	1001-1500	51	64.6	28	35.4	79	100			
	1501 ve üstü	46	59.7	31	40.3	77	100			
	Toplam	255	57.4	189	42.6	444	100			

Tablo 36'da da görülebileceği gibi, psikolojik danışmanların kıdemlerine göre bireysel psikolojik danışma ($\chi^2_{(3)}$=4.555, p>.05) grupla psikolojik danışma ($\chi^2_{(3)}$=3.104, p>.05) ve acil kriz durumları ($\chi^2_{(3)}$=2.749, p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde en fazla bireysel psikolojik danışma (%73.1) ve en fazla grupla psikolojik danışma (% 52.3) uygulamaları yaptığını ifade edenlerin 0-500 öğrenciye sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu dikkati çekmektedir. En fazla acil kriz (%64.6) uygulamaları yaptığını ifade edenler ise 1001-1500 öğrenciye sahip olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlardır.

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre bir dönem içerisinde yürütülen psikolojik danışma uygulama sayılarının ortalamalarına ilişkin Kruskal-Wallis analizi sonuçları Tablo- 37'de yer almaktadır

Tablo37. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Bir Dönemde Gerçekleştirdikleri Ortalama Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

		Okul mevcudu	N	Sıra Ort.	Sd	X²	p
Bireysel Psikolojik Danışma	Danışan Sayısı	0-500	111	169.84	3	13.348	.004
		501-1000	128	171,03			
		1001-1500	66	189.86			
		1501 ve üstü	60	225.33			
		Toplam	365				
	Toplam Oturum Sayısı	0-500	107	163.49	3	10.697	.013
		501-1000	121	164.65			
		1001-1500	64	190.10			
		1501 ve üstü	60	209.08			
		Toplam	352				
Grupla Psikolojik Danışma	Yönetilen Grup Sayısı	0-500	69	90.97	3	8.863	.031
		501-1000	69	108.26			
		1001-1500	41	113.00			
		1501 ve üstü	33	127.21			
		Toplam	212				
	Toplam Oturum Sayısı	0-500	66	95.70	3	3.065	.382
		501-1000	68	112.64			
		1001-1500	41	107.22			
		1501 ve üstü	32	98.63			
		Toplam	207				

Tablo-37 incelendiğinde; okul mevcuduna göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısının ($\chi^2_{(3)}$ =13.348, p<.01), bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısının ($\chi^2_{(3)}$ =10.697, <.05) ve yönetilen grupla psikolojik danışma sayısının ($\chi^2_{(3)}$ =8.863, p<.05) anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Ancak grupla psikolojik danışma toplam oturum sayısının ($\chi^2_{(3)}$ =3.065, p>.05) okul mevcuduna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Grup sıra ortalamalarına bakıldığında, 1501 ve üstü öğrenciye sahip olan okullarda çalışan psikolojik danışmanların bireysel psikolojik danışma yaptıkları danışan sayısı, bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısı ve yönetilen grupla psikolojik danışma sayısı sıra ortalaması 1001-1500, 501-1000 ve 0-500 arası öğrenciye sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların sıra ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. 501-100 arası öğrenciye sahip okullarda çalışan okul psikolojik danışmanların grupla psikolojik danışma toplam

oturum sayısı sıra ortalaması 1001-1500, 1501 ve üstü ve 0-500 öğrenciye sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

4.5.3. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okullarında gerçekleştirdikleri PDR programı geliştirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 38'de yer almaktadır.

Tablo38. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Programı Geliştirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-500	90	69.2	40	30.8	130	100	1.851	3	.604
501-1000	110	69.6	48	30.4	158	100			
1001-1500	61	77.2	18	22.8	79	100			
1501 ve üstü	54	70.1	23	29.9	77	100			
Toplam	315	70.9	129	29.1	444	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-38'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre PDR programı geliştirme ($\chi^2_{(3)}$=.604, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı geliştirme uygulaması yapanların %77.2'si 1001-1500 arası öğrenci sayısı olan, %70.1'i 1501 ve üstü öğrenci sayısı olan, %69.6'sının 501-1000 arası öğrenci sayısı olan, %69.2'si 0-500 arası öğrenci sayısı olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir.

4.5.4. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okulda PDR programı değerlendirme uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo- 39'da yer almaktadır.

Tablo39. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcudu Sayısına Göre Gerçekleştirdikleri PDR Programı Değerlendirme Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda uyguladığınız bir PDR programı olduysa, bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptınız mı?						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-500	71	55.9	56	44.1	127	100	9.128	3	.028
501-1000	71	45.2	86	54.8	159	100			
1001-1500	51	64.6	28	35.4	79	100			
1501 ve üstü	37	48.1	40	51.9	77	100			
Toplam	230	52.3	210	47.7	440	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-39'da görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre PDR programı değerlendirme ($\chi^2_{(3)}$=.028, p<.05) uygulamalarında bulunanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda PDR programı değerlendirme uygulaması yapanların 64.6'sının 1001-1500 arası öğrencisi olan, %55.9'nun 0-500 arası öğrencisi olan, %48.1'nin 1501 ve üstü öğrencisi olan ve %45.2'sinin 501-1000 arası öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda çalışılan okulda yapılan bir PDR programını değerlendirme uygulamasının alt uygulamaların bazılarında psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun mevcuduna göre anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"çalıştığım okulda yaptığım PDR programı değerlendirme uygulamalarını okuldaki ilgililer (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"* ($\chi^2_{(3)}$=10.032, p<.05), "*Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğrencilerimin görüşlerini aldım"* ($\chi^2_{(3)}$=7.920, p<.05), *"Program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli*

ölçüde ulaştığını fark ettim." ($\chi^2_{(3)}$=9.315, p<.05) ve *"Uygulamalarım sonucunda, okuldaki ilgililer (veliler, öğretmenler gibi), öğrencilerde önemli gelişmeler gözlediklerini ifade ettiler*." ($\chi^2_{(3)}$=13.523, p<.01) diyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 1001-1005 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. "*Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını "diğer"leriyle paylaştım"* diyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 0-500 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(3)}$=10.909, p<.05).

4.5.5. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okulda bireyi tanıma teknikleri uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-40'da yer almaktadır.

Tablo40. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Bireyi Tanıma Teknikleri Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

Y	***Okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler ile ilgili çalışmalar yürütüyor musunuz?***						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-500	126	96.9	4	3.1	130	100	.873	3	.832
501-1000	151	95.6	7	4.4	158	100			
1001-1500	77	97.5	2	2.5	79	100			
1501 ve üstü	74	97.4	2	2.6	76	100			
Toplam	428	96.6	15	3.4	443	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-40'da da görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre bireyi tanıma teknikleri ($\chi^2_{(3)}$=.873, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı tekniklerle ile ilgili uygulama yapanların %97.5'nin 1001-1500 arası öğrencisi olan, %97.4'nün 1501 ve üstü öğrencisi olan,

%96.9'nun 0-500 arası öğrencisi olan ve %95.6'sının 501-1000 arası öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda çalışılan okulda yapılan bireyi tanıma teknikleri uygulamasının alt uygulamalarının bazılarında psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun mevcuduna göre anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, okulda bireyi tanıma teknikleri uygulaması içerisinde yer alan *"Bireyi tanıma teknikleri içerisinden sosyometriyi uygulamaktayım"*($\chi^2_{(3)}$=10.415, p<.05), "Bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak yaptığım uygulamaları öğrencilerle paylaşırım" ($\chi^2_{(3)}$=9.043, p<.05), *"Bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle paylaştığım uygulamalar bireysel rehberlik formatına uygundu"* ($\chi^2_{(3)}$=8.407, p<.05) diyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 0-500 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. "*Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladım."* diyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 1001-1005 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(3)}$=9.628, p<.05).

4.5.6. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okulda psikolojik test uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-41'de yer almaktadır.

Tablo 41. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Psikolojik Test Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

	Okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapıyor musunuz						**χ^2**	**Sd**	**p**
	Evet		**Hayır**		**Toplam**				
Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**			
0-500	93	72.1	36	27.9	129	100			
501-1000	99	62.7	59	37.3	158	100			
1001-1500	54	70.1	23	29.9	77	100	4.318	3	.229
1501 ve üstü	56	73.7	20	26.3	76	100			
Toplam	302	68.6	138	31.4	440	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-41'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okulun mevcuduna göre bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili ($\chi^2_{(3)}$=4.318, p>.05) uygulamalarında bulunup bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili uygulamalar yapanların %73.7'sinin 1501 ve üstü öğrencisi olan, %72.1'nin 0-500 arası öğrencisi olan, %70.1'nin 1001-1500 arası öğrencisi olan ve %62.7'sinin 501-1000 arası öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda çalışılan okulda yapılan psikolojik test teknikleri uygulamalarının alt uygulamasının bazılarında psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun mevcuduna göre anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Bu farklılıkların neler olduğuna baktığımızda, okulda bireyi tanıma teknikleri uygulaması içerisinde yer alan *"Psikolojik test tekniklerinden ilgi envanterlerini çalıştığım okulda uyguladım."* ($\chi^2_{(3)}$=14.698, p<.01) diyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 1001-1500 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. *"Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel rehberlik formatına uygundu"* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 1501 ve üstü öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(3)}$=8.774, p<.05).

4.5.7. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/ Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okulda konsültasyon /veli görüşmesi/ öğretmenlerle görüşme yapma uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-42'de yer almaktadır.

Tablo 42. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonucu

		Yapan		Yapmayan		Toplam				
	Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Veli toplantıları	0-500	121	93.1	9	6.9	130	100	.503	3	.918
	501-1000	146	92.4	12	7.6	158	100			
	1001-1500	74	93.7	5	6.3	79	100			
	1501 ve üstü	73	94.8	4	5.2	77	100			
	Toplam	414	93.2	30	6.8	444	100			
Velilerle öğrenciler hakkında görüşme	0-500	126	96.9	4	3.1	130	100			
	501-1000	152	96.2	6	3.8	158	100			
	1001-1500	76	96.2	3	3.8	79	100			
	1501 ve üstü	75	97.4	2	2.6	77	100			
	Toplam	429	96.6	15	3.4	444	100			
Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme	0-500	124	95.4	6	4.6	130	100			
	501-1000	152	96.2	6	3.8	158	100			
	1001-1500	72	91.1	7	8.9	79	100			
	1501 ve üstü	75	97.4	2	2.6	77	100			
	Toplam	423	95.3	21	4.7	444	100			

Yapılan kay-kare analizi sonucunda, Tablo-42'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre veli toplantılarına katılma ($\chi^2_{(3)}$=.503 p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Velilerle öğrenciler hakkında görüşmeler yapma uygulamalarına baktığımızda, analizde beklenen değerin 5'den küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının % 20'sini aştığı (%37.5) ve öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşmeler yapma uygulamalarına baktığımızda da yine analizde beklenen değerin 5'den küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının % 20'sini aştığı (%25.0) görüldüğünden, anlamlılık testine ilişkin sonuçların yorumlanmamıştır. Bu nedenle sadece frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda veli toplantılarına katılma uygulaması

yapanların % 94.8'nin ise 1501 ve üstü öğrencisi olan, % 93.7'sinin 1001-1500 öğrencisi olan % 93.1'nin 0-500 arası öğrencisi olan ve %92.4'nün 501-1000 öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmektedir. Velilerle öğrenciler hakkında görüşme yapanların % 96.9'nun 0-500 arası öğrencisi olan, %96.2'sinin 501-1000 öğrencisi olan, % 96.2'sinin 1001-1500 öğrencisi olan, % 97.4'nün ise 1501 ve üstü öğrencisi olan kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür. Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yapanların % 95.4'nün 0-500 arası öğrencisi olan, %96.2'sinin 501-1000 arası öğrencisi olan, % 91.1'nün 1001-1500 arası öğrencisi olan, % 97.4'nün ise 1501 ve üstü öğrencisi olan kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu saptanmıştır.

4.5.8. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Okullarında Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Psikolojik danışmanların okul mevcuduna göre okulda diğer çalışmalar ile ilgili uygulamaları yapıp yapmamalarına göre frekans, yüzde ve kay-kare değerleri Tablo-43'de yer almaktadır.

Tablo 43. Psikolojik Danışmanların Okul Mevcuduna Göre Gerçekleştirdikleri Diğer Çalışma Uygulama Sayılarına İlişkin Kay-Kare Analizi Sonuçları

		Yapan		Yapmayan		Toplam				
	Okul mevcudu	**f**	**%**	**f**	**%**	**f**	**%**	**χ^2**	**Sd**	**p**
Akran yardımcılığı/ Akran desteği	0-500	49	37.7	81	62.3	130	100	1.865	3	.601
	501-1000	53	33.5	105	66.5	158	100			
	1001-1500	33	41.8	46	58.2	79	100			
	1501 ve üstü	26	33.8	51	66.2	77	100			
	Toplam	161	36.3	283	63.7	444	100			
Havale(sevk) işleri	0-500	53	40.8	77	59.2	130	100	1.581	3	.664
	501-1000	58	36.7	100	63.3	158	100			
	1001-1500	34	43.0	45	57.0	79	100			
	1501 ve üstü	34	44.2	43	55.8	77	100			
	Toplam	179	40.3	265	59.7	444	100			
Oryantasyon (duruma alıştırma)	0-500	103	79.2	27	20.8	130	100	1.797	3	.616
	501-1000	122	77.2	36	22.8	158	100			
	1001-1500	64	81.0	15	19.0	79	100			
	1501 ve üstü	56	72.7	21	27.3	77	100			
	Toplam	345	77.7	99	22.3	444	100			
Eş güdümleme (koordinasyon)	0-500	52	40.0	78	60.0	130	100	1.333	3	.721
	501-1000	67	42.4	91	57.6	158	100			
	1001-1500	38	48.1	41	51.9	79	100			
	1501 ve üstü	33	42.9	44	57.1	77	100			
	Toplam	190	42.8	254	57.2	444	100			

Yapılan kay-kare analizleri sonucunda, Tablo-43'de de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanlarının okul mevcudu ile akran yardımcılığı uygulamaları ($\chi^2_{(3)}$ =1.865; p>.05), havale işleri ($\chi^2_{(3)}$ =1.581; p>.05), oryantasyon ($X^2_{(3)}$ =1.797; p>.05) ve eş güdümleme (koordinasyon) ($\chi^2_{(3)}$ =1.333; p>.05) uygulamalarında bulunup, bulunmamalarına ilişkin dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Frekans ve yüzde dağılımları incelendiğinde, okulda rehberlik uygulamalarından havale işleri yapanların % 40.8'nin 0-500 öğrencisi olan, %36.7'sinin 501-1000 öğrencisi olan, % 43.0'nın 1001-1500 öğrencisi olan ve % 44.2'sinin ise 1501 ve üstü öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür. Oryantasyona (duruma alıştırma) yönelik çalışma yapanların % 79.2'sinin 0-500 öğrencisi olan, %77.2'sinin 501-1000 öğrencisi olan, % 81.0'nın 1001-1500 öğrencisi olan ve % 72.7'nin ise 1501 ve üstü öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik

danışmanlar olduğu belirlenmiştir. Oryantasyona (duruma alıştırma) yönelik çalışma yapanların % 79.2'sinin 0-500 öğrencisi olan, %77.2'sinin 501-1000 öğrencisi olan, % 81.0'nın 1001-1500 öğrencisi olan, % 72.7'nin ise 1501 ve üstü öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür. Eş güdümlemeye (koordinasyon) yönelik çalışma yapanların % 40.0'nın 0-500 öğrencisi olan, %42.4'nün 501-1000 öğrencisi olan, % 48.1'nin 1001-1500 öğrencisi olan ve % 42.9'nun ise 1501 ve üstü öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

4.6. Lisans Döneminde Alınan Bireysel Psikolojik Danışma Uygulama Eğitimi, Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Eğitimi ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Uygulamalarına Göre Çalışılan Okulda Yürütülen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların her bir uygulama dersini 1-5 dönem aldıklarını belirttikleri görülmüş, bu yanıtlar PDR lisans programları düşünüldüğünde gerçekçi gelmemiştir. Bu nedenle üç ve üzeri dönem ders aldıklarını belirten psikolojik danışmanlar aşağıdaki analizlerde örneklem dışı bırakılmış, sadece "bir veya iki dönem aldım" şeklinde belirten psikolojik danışmanlar analize dahil edilmiştir.

4.6.1. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Kaç Dönem Bireysel Psikolojik Danışma Uygulama Dersi Aldığına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Öncelikle lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönem (bir dönem (n=132) ; iki dönem (n=224)) aldıklarına göre psikolojik danışmanların yürüttükleri rehberlik uygulamaları, psikolojik danışma uygulamaları, PDR programı geliştirme, bir PDR programı değerlendirme, bireyi tanıma teknikleri, psikolojik test uygulamaları, konsültasyon/veli görüşülmesi/ öğretmenlerle görüşme yapma ve diğer çalışma uygulamalarına genel olarak bakıldığında kay-kare ve tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Sadece yukarıda belirtilen uygulamaların alt uygulamalarının bazılarında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin; psikolojik danışmanların bireysel

psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre çalışılan okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililerle (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"* uygulamasını işaretleyen psikolojik danışmanlardan bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=6.646, p<.05). Benzer şekilde çalışılan okulda yürütülen bireyi tanıma teknikleri içerisinde yer alan *"bireyi tanıma tekniklerini uygulayacağım program öncesinde öğrencileri seçmek amacıyla yaptım"* uygulamasını işaretleyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır ($\chi^2_{(1)}$=8.569, p<.05).

Çalışılan okulda gerçekleştirilen psikolojik test uygulamalarına bakıldığında ise, *"psikolojik test tekniklerini sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla yaptım"* ($\chi^2_{(1)}$=4.063, p<.05), *"Psikolojik test tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaptım"* ($\chi^2_{(1)}$=6.388, p<.05) ve s*on olarak "psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları grup rehberliği formatına uygundu"* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(1)}$=3.908, p<.05). Ayrıca çalışılan okulda yürütülen diğer çalışmalar ile ilgili uygulamalar incelendiğinde "*akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm"* ($\chi^2_{(1)}$=6.806, p<.01) ve *"Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2_{(1)}$=10.434, p<.01).

4.6.2. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Kaç Dönem Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Dersi Aldığına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Lisans eğitimi sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde (bir dönem (n=162) ; iki dönem (n=216)) aldıklarına göre psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarına baktığımızda ankette yer verilen ve

çalışılan okulda yürütülen tüm PDR uygulamalarında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür (p>.05). Yalnız ankette belirtilen PDR uygulamaların bazı alt uygulamalarında grupla psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Bu uygulamalardan çalışılan okulda gerçekleştirilen okulda bireyle/bireysel (birebir) rehberlik uygulamalarından; *"öğrencilerle bireyle/bireysel (birebir) rehberlik etkinlikleri yapmaktayım."* ($\chi^2_{(1)}$=5.779, p<.05) ve *"Sınıflara girerek, sınıf rehberliği uygulamaları yapmaktayım."* diyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2_{(1)}$=9.848, p<.01). Ayrıca çalışılan okulda gerçekleştirilen psikolojik test uygulamaları incelendiğinde, *"Psikolojik test tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaptım"* uygulamasını işaretleyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=5.116, p<.05). Çalışılan okulda yürütülen diğer çalışmalar ile ilgili uygulamalara bakıldığında ise, "*akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm"* diyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini iki dönem alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=7.512, p<.01). *"Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=5.296, p<.05).

4.6.3. Psikolojik Danışmanların Üniversitede Okul Psikolojik Danışmanlığı ile İlgili Uygulama Derslerini Kaç Dönem Aldıklarına Göre Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Karşılaştırmalar

Lisans eğitimi sırasında okul psikolojik danışmanlığı uygulama dersini kaç dönemde (bir dönem (n=93) ; iki dönem (n=281)) aldıklarına göre psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamalarına baktığımızda ankette yer verilen ve çalışılan okulda yürütülen PDR uygulamalarının çoğunda anlamlı bir farklılık olmadığını görülmüştür (p>.05). Yalnızca ankette belirtilen PDR uygulamaların bazı alt uygulamalarında okul psikolojik danışmanlığı uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Bu uygulamalardan,

"*program geliştirme uygulamaları yaparken öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar geliştirdim."* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında staj eğitimi uygulama dersini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=6.480, p<.05). Ayrıca *"uyguladığım ve öğrencilerle paylaştığım bireyi tanıma teknikleri uygulamaları sınıf rehberliği formatına uygundu" ve "Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(1)}$=5.104, p<.05).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, psikolojik danışmanlarının okullarda yürüttükleri PDR uygulamaları ve bazı değişkenler ile ilgili sonuçları tartışılmıştır. Bu araştırmada, okullarda yürütülen PDR uygulamaları ve bu uygulamaların psikolojik danışmanlarının kıdemine, mezuniyet düzeyine, çalışılan okulun düzeyine, çalışılan okulun toplam öğrenci mevcuduna, psikolojik danışmanların lisans eğitimi sırasında aldıkları bireysel psikolojik danışma uygulama dersine, grupla psikolojik danışma uygulama dersine ve okul psikolojik danışmanlığı alanı uygulama dersine göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili bulgular araştırma sorularının sırasına göre tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Psikolojik Danışmanların Okullarda Gerçekleştirdikleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik uygulamasını, ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanları birinci sırada ve öncelikli olarak kişisel-sosyal gelişim alanına göre yürütmektedirler. Küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği ve sınıf rehberliği uygulamalarında ise ilk sırada eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalar gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar ise bireysel rehberlik, küçük grup, büyük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulamalarında birinci sırada yaptıkları yani öncelik verdikleri çalışmaların eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalar olduğu belirtilmiştir. Gelişimsel özelliklerine bakıldığında da ağırlıklı olarak ilköğretim öğrencilerinin özellikle de birinci kademe de daha çok okula uyum, davranış, arkadaş ilişkileri vs. gibi konularda sorunlarının ve bu konuda ihtiyaçlarının olduğunu söylemek mümkündür. Nazlı (2003), ilköğretim çağındaki çocukların en önemli gelişim öğelerinin, yaşıtlarıyla birlikte oyun oynama becerisi kazanabilme, bedensel sağlıkları ile ilgili temel alışkanlıkları kazanabilme, başkalarını dinleme becerisini kazanabilme, öz bakım becerilerini edinebilme, çevresindeki kişilerle sağlıklı ilişki kurabilme, cinsiyetine uygun davranabilme ve vicdan duygusu geliştirebilme olduğuna değinmiştir. Bu nedenle, bireysel rehberlik uygulamasında öncelik olarak kişisel- sosyal gelişim alanına yönelik çalışma yapıldığı söylenebilinir. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların ise, öğrencilerin ilgi ve

beklentilerine cevap vermek adına eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalar yaptıkları söylenebilinir. Bu dönemdeki gençler; alan seçimi, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun bir mesleğe yönelme ve bunun için ders çalışma becerileri, ,öğrenme, motivasyon gibi konulara ihtiyaç duymaktadırlar. Ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların da bu ihtiyaçları göz ardı etmedikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra grup şeklinde yapılabilen uygulamaların (küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans) öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini rahatça paylaşabilmeleri, grup çalışmalarında öğrenciler arasında etkileşimlerin olması ve küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği ve sınıf rehberliği uygulamalarında ders başarısı, öğrenme, motivasyon, sınav heyecanı vs. gibi eğitsel gelişim alanına kapsayan konuların bir kaç ya da bir çok kişiye aynı anda ulaşmak açısından ekonomik olması gibi nedenlerden dolayı daha çok tercih edilmiş olabilir. Özyürek (2010 a), PDR lisans programından mezun olacak son sınıf öğrencilerinin gittikleri uygulama okullarında hangi uygulamaları yaptıklarını belirlemek amacıyla yürüttüğü araştırmasında, öğrencilerin yaptıkları sınıf rehberliği, bireysel rehberlik, büyük grup rehberliği (10-20 öğrenci), küçük grup rehberliği (3-4 öğrenci) ve konferans gibi uygulama formatlarından hangilerinin akademik, kariyer ve kişisel-sosyal alanlar açısından uygun olduğunu incelemiştir. Bulgulara göre, en çok uygulanan uygulamaların kariyer alanında sınıf rehberliği ve kişisel-sosyal alanda bireysel rehberlik; en az uygulanan uygulamaların ise kişisel-sosyal alanda konferans belirleme olduğunu belirlemiştir.

Psikolojik danışma uygulamaları bulgularına bakıldığında benzer şekilde, ilköğretimde ve ortaöğretimde psikolojik danışmanlar tarafından en fazla bireysel psikolojik danışma, sonrasında acil krize yönelik danışma ve en son olarak da grupla psikolojik danışmanın yürütüldüğü görülmektedir. Yaka (2005), temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeylerini bazı değişkenlere göre incelediği araştırmasında ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını, bu durumun ise ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlar ile ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların odaklandıkları psikolojik danışma etkinliklerinin birbirine çok benzemesinden kaynaklandığına vurgu yapmıştır. İlköğretimde ve ortaöğretimde en çok bireysel psikolojik danışma uygulamalarının ve en son ise grupla psikolojik danışma uygulamalarının okul psikolojik danışmanları tarafından tercih edilmesi ise dikkat çekicidir. Doğan (2001), üniversitelerdeki PDR

eğitim programlarının, grupla çalışma kapsamındaki teknik ve beceriler üzerinde odaklanmaktan çok bireysel psikolojik danışma ya da terapi kapsamındaki teknik ve beceriler üzerinde odaklandıklarını, okul psikolojik danışmanlarının grupla çalışma teknik ve becerileri ile ilgili yeterli bir donanıma sahip olması gerektiği üzerine vurgu yapmaktadır. Özyürek (2009), okullarda PDR uygulamaları ve öğrencilere sağlanan süpervizyon olanaklarına yönelik yaptığı araştırmasında bireyle ve grupla psikolojik danışma uygulamaların süpervizyonu ile ilgili bulguları tartışmıştır. Araştırma bulgularına göre PDR lisans eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin %40'ı gittikleri okullarda çeşitli rehberlik uygulamaları yaptıklarını ancak herhangi bir öğretim elemanı tarafından bu çalışmalarının gözlenmediğini, araştırmaya katılan öğrencilerin ancak %23'ü en az bir öğretim elemanının uygulama çalışmalarını gözlemlemek amacıyla okula geldiğini ve sonrasında da bireysel olarak kendilerine geribildirim verdiğini, bu verilen geribildirimlerin ise %43'nün bireyle psikolojik danışma uygulamaları için, %41'i bireyi tanıma teknikleri ya da psikolojik test uygulamaları için, %33'ü grupla psikolojik danışma uygulamaları için, %14'ü okuldaki PDR programı geliştirme çalışmaları için, %11'i okulda uygulanan PDR programı değerlendirme çalışmaları için ve %7'sinin konsültasyon, veli ya da öğretmen görüşmeleri için aldığını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, alınan geribildirimlerin en çok bireysel psikolojik danışma alanında olduğu düşünüldüğünde, psikolojik danışman adaylarının mezun olduktan sonra da okullarda en çok bireysel psikolojik danışma uygulaması yapmasının son derece normal olduğu ortaya çıkmaktadır. Özyürek (2010 a), Türkiye'deki üniversitelerde yapılan okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarına yönelik araştırmasında da PDR programında okuyan örneklemdeki son sınıf öğrencilerinin uygulama yapmak için gittikleri okullarda yaptıkları bireyle psikolojik danışma oturumlarının ortalamasının (8.85), grupla psikolojik danışma oturum sayılarını ortalamasından (5.59) fazla olduğunu ve üniversite yerleşkesinde bu formatlarla ilgili uygulamalarının tek dönemlik uygulama olarak yapıldığını saptamıştır.

Program geliştirme ile uygulamalarının ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk: %75, orta: %65) yaptığı görülmektedir. İlköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların program geliştirme konusunda en çok yaptıkları uygulamaların benzer olduğu belirlenmiştir. Buna göre en fazla yapılan uygulamaların, okulun bütününde uygulanabilecek şekilde yıllık bir PDR programı geliştirme (ilk:%53, orta:%43), öğrencilerin gelişimsel gereksinimlerine

dikkat etme (ilk:%52, orta:%52), uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği paket programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma, öfke denetimi, gibi) uygulama (ilk:%52, orta:%46), öğrencilere gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları uygulama (ilk:43, orta.%47), olduğu saptanmıştır. program içeriğinde eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal etkinliklerin bulunması (ilk:%43, orta:%46) olarak görülmektedir.

İlköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların PDR programını geliştirme uygulamaları yaparken ağırlıklı olarak öğrencilerin gelişimsel özelliklerine dikkat ettikleri anlaşılmaktadır. Okullarda rehberlik etkinliklerinin programlanmasının temel dayanağı, öğrencilerin ihtiyaçlarıdır. Öğrenci gelişimine en çok katkıda bulunacak alanların öncelikli çalışma konuları olarak belirlenmesi gerekir. (Külahoğlu, 2004). Kapsamlı gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik programı, bireylerin gelişimsel gereksinimlerinin dikkate alınması gereken bir programdır. Her gelişim evresindeki öğrencilerin gelişim görevlerini kazanmaları için öğrencilere yardım eder. Bu nedenle programın aktiviteleri, danışma stratejileri, kaynakların planlanması, örgütlenmesi ve öğrenciye sunulması da gelişimsel teorilere uygun yapılır (Nazlı, 2005). Bu nedenle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde öğrencilerin içinde bulundukları gelişim dönemi görevlerine ve gereksinimlerine odaklanmaları, bu program geliştirme uygulamalarında da buna öncelik vermeleri çok doğaldır. İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların hemen hemen yarısı önceden hazırlanmış grup rehberliği paket programları uygulamaktadırlar. Grup rehberliği öğrencilerin birbirlerinden olumlu olarak etkilenebilecekleri, paylaşımlarını, duygu ve düşüncelerini ifade edebildikleri, öğrencilerin kendileri ile ilgili farkındalık kazandıkları çalışmalar olmalarından dolayı hem ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar tarafından tercih edilmektedir.

Özyürek (2010 b), PDR lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmanlığıyla ilgili uygulamaların saptandığı araştırmasında, servis modeli (bireyi tanıma servisi, bilgi verme servisi vs.) ya da okul psikolojik danışmanlarının görevlerinin, pozisyonlarının vurgulanması gibi anlayışlar yerine, okulda PDR programı geliştirme ya da bu PDR programlarının değerlendirilmesi gibi yeni anlayışların yeşermesi ve ön plana çıkması gerektiği üzerine değinmiştir. Ayrıca Özyürek, araştırmasında PDR programı geliştirme ile uygulamalarda, PDR öğrencilerinin yeterli

düzeyde olmadığına; PDR programı geliştirme ile ilgili uygulamalardan en çok işaretlenen uygulamanın okuldaki öğrencilerin gelişimsel gereksinimlerine dikkat edildiği yönünde olduğu ve daha ileriye gidilemediğini saptamıştır. Benzer şekilde bu araştırmada da psikolojik danışmanları tarafından en çok yapılan program geliştirme uygulamalarından birisinin de öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alınması boyutunda olduğu ve Özyürek'in araştırması ile bu açıdan örtüştüğü görülmektedir.

Program değerlendirme uygulamalarında, ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarısının (ilk:%50, orta:54) çalıştıkları okulda bir PDR programı olduğunu ve bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptığı belirlenmiştir. Hem ilköğretim hem de ortaöğretimde yapılan benzer program değerlendirme uygulamalarının, program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğretmenlerin görüşlerine başvurma (ilk:%41, orta:%44), program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını öğretmenlerle paylaşma (ilk:%39, orta:%39), program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaşma (ilk:%36, orta:%44) olduğu görülmektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarısı çalıştıkları okulda PDR programını değerlendirme çalışmaları yaptıkları söylenebilinir. Özellikle PDR programı değerlendirme çalışmalarını yürütürken psikolojik danışmanların konsültasyon (müşavirlik) rollerini ağırlıklı olarak kullandıkları anlaşılmaktadır.

Anketteki yer alan PDR uygulamaları içerisinde psikolojik danışmalar tarafından en az tercih edilip uygulanan çalışmanın PDR programını değerlendirme olduğu görülmektedir. PDR programını değerlendirme uygulaması yapabilmek için bu konuda lisans döneminde verilen teori ve uygulama anlamında derslerin olmamasının etkisi olduğu düşünülebilir. Özyürek (2010 b), PDR lisans programı öğrencilerinin yaptıkları okul psikolojik danışmalığı ile ilgili uygulamaların saptanmasını amaçladığı çalışmasında uygulama öğrencilerinin program değerlendirme çalışmalarına yönelik uygulamalarının, yeteri kadar uygulanmadığını tespit etmiş ve okul psikolojik danışmanların, hem eğitimleri hem de çalışmaları sırasında bu tür becerilere gerektiği zamanı ayırmadıklarına ve bunun pek tatmin edici olmadığına, literatürdeki diğer araştırma bulgularının da (Kahn, 1999; Partin 1993) bu sonucu desteklediğine vurgu yapmıştır.

Bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler/kendini anlatma teknikleri gibi ifadelerle adlandırılan "sosyometri, otobiyografi, problem tarama listesi, kim(dir) bu? vb" gibi teknikleri uygulamayla ilgili çalışmaları ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tamamına yakını gerçekleştirmektedir (ilk:%95, orta: %97). Bireyi tanıma tekniklerinden test dışı tekniklerle ilgili en çok yapılan çalışmaları benzer olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaların, bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak uygulamalar yapma (ilk:%90, orta:%90), elde edilen sonuçların öğrencilerle paylaştığı (ilk:%86, orta:%91), test dışı tekniklerden problem tarama listesini uygulama (ilk:%83, orta:%81), test dışı tekniklerden başarısızlık nedenleri anketini uygulama (ilk:%82, orta:79) ve bu teknikleri sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uygulama (ilk:%75,orta:%82) olduğu görülmektedir.

İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tümüne yakını okulda bireyi tanıma tekniklerini uygulamaktadırlar. İlköğretimde ve ortaöğretimde en çok problem tarama listesi uygulanmakta, bunun dışında ilköğretimde en çok uygulanan başarısızlık nedenleri anketi, ortaöğretimde ise otobiyografidir. İlköğretimde başarısızlık nedenleri anketinin uygulanması, öğrencilerin başarılarına yönelik kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanabileceği, bu nedenle psikolojik danışmanlar, başarısızlık nedenleri anketi ile öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörleri düşünmeleri konusunda yardımcı olabilirler. Ortaöğretimde ise, öğrenciler kendileri ile ilgili belli bir bilişsel ve psikolojik olgunluğa sahiptirler ve kendilerini daha iyi tanımakta ve gerçeği yansıtacak daha sağlıklı bilgiler vermelerinden dolayı psikolojik danışmanlar otobiyografi tekniğine daha çok başvuruyor olabilirler. Özyürek (2010 a), PDR lisans eğitiminde okuyan ve gönüllü olarak araştırmaya katılan son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında, uygulama adı altında son sınıfta alınan staj çalışmalarında; öğrencilerin yarıdan fazlasının bireysel rehberlik, görüşme/sınıf rehberliği ve bireyi tanıma teknikleri gibi pratik uygulamalar yaptıklarını saptamıştır. Aynı şekilde Özyürek (2010 b), PDR lisans programında okuyan son sınıf öğrencilerinin %72'si de yaptıkları PDR uygulamalarında bireyi tanıma tekniklerini uyguladığını belirtmiştir. En çok uygulanan bireyi tanıma tekniklerinin ise sosyometri (%44), kimdir bu (%39), problem tarama (%37), başarısızlık nedenleri anketi (%26) ve otobiyografi (%25) olduğuna dikkat çekmiştir. Bu bireyi tanıma tekniklerini, öğrencilerin %21 sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla yaptığı görülmüştür. Ayrıca özellikle problem tarama envanteri, başarısızlık nedenleri ve

otobiyografi gibi bireyi tanıma tekniklerinin psikolojik danışmanlar tarafından çok sık kullanılmasında; MEB tarafından öngörülen rehberlik hizmetleri temel çerçeve programlarında yer alması ve bu bireyi tanıma tekniklerinin müfettişlerce de teftişler ve denetimlerde psikolojik danışmanlara yapıp yapmadıklarının sorulması da etkili olabilir. Bunun yanı sıra bireyi tanıma tekniklerinden çıkan sonuçları bireysel ya da grup rehberliği şeklinde paylaşmak yerine zaman, mekan, grup etkileşimi gibi faktörlerden dolayı sınıf rehberliği yaparak öğrencilere ulaştırdıkları söylenebilinir.

Bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri gibi öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışmayı ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk:%65, orta:%72) yaptığı görülmüştür. Psikolojik test teknikleri uygulamaları içersinde en fazla yapılan çalışmaların, psikolojik test veya envanter uygulamaları ile ilgili herhangi bir yorumlama ya da değerlendirme yapma (ilk:%46, orta:%62), bu envanter ya da testleri öğrencilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yapma (ilk:%45, orta:%58), psikolojik testleri sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uygulama (ilk:%42, orta:%47), psikolojik test tekniklerinden ilgi envanterleri uygulama (ilk:%32, orta:%43) ve bu testleri velilerle yaptıkları ya da yapacakları görüşme nedeniyle uygulama (ilk:%30, orta:%35) ve öğrencilerle yapılan değerlendirme/yorumlama uygulamalarının bireysel rehberlik formatına uygun olması (ilk: %30 , orta:%44) olduğu saptanmıştır.

İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının psikolojik test uyguladığı ve uygulanan bu testlerin ağırlık olarak ilgi envanteri olduğu, uygulanan envanterlerin sonuçlarının değerlendirildiği ve yorumlandığı, özellikle öğrencilere ve velilere yönelik bilgilendirici çalışmaların yapıldığı, öğrencilerle yapılan değerlendirme ve yorumlama çalışmalarının ise ağırlık olarak bireysel rehberlik formatına uygun olduğu anlaşılmaktadır. Özyürek (2010 a), 345 son sınıf PDR öğrencisi üzerinde uyguladığı araştırmasında staj öğrencilerinin yarıdan fazlasının (%56) uygulama yaptıkları okulda psikolojik test uyguladıklarını saptamıştır ve psikolojik test uygulayan öğrencilerin en çok ilgi envanteri (%39), ikinci olarak kişilik envanteri (%12) ve son olarak yetenek envanteri (%6) uyguladıklarına değinmiştir. Psikolojik danışman adayları ise, uyguladıkları bu testleri öğrencilerle birlikte yorumlama ve değerlendirme (%31) yoluna gittiklerini belirtmişlerdir.

Konsültasyon, veli görüşmesi ve öğretmenlerle görüşme yapma ile ilgili uygulamaların analiz sonuçlarına bakıldığında; ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tümüne yakınının, çalıştıkları okulda velilerle öğrenciler hakkında görüşme yapma (ilk:%95, orta:%98), çalıştıkları okulda öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yapma (ilk:%94, orta:%97) ve çalıştıkları okulda veli toplantılarına katılma (ilk:%91, orta:%96) uygulamalarını gerçekleştirdiği saptanmıştır.

İlköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tümüne yakını veli görüşmesi ve öğretmenlerle öğrencilerle ilgili görüşme ve veli toplantılarına katılma şeklinde müşavirlik hizmetlerini yerine getirmektedir. Buna benzer olarak Kalın(1999), Ankara ilinde ilköğretimde çalışan rehber öğretmenler üzerinde yaptığı araştırmasında, rehber öğretmenlerin müşavirlik kapsamında sırasıyla en fazla yaptıkları çalışmaların; velilerle öğrenciler hakkında görüşme, veli toplantılarına katılma ve ilgililerle işbirliği yaparak öğrenciler için olumlu çevre yaratma olduğunu belirlemiştir. Okullarda yürütülen PDR programları koordineli ve işbirliği içerisinde olduğu zaman en verimli sonuca ulaşılmaktadır. Bu nedenle öğrenciyi ilgilendiren her bireyin, psikolojik danışmanlar tarafından sisteme dahil edildiği anlaşılmaktadır. Doğan (2001), ailelerin yanı sıra iş ve sanayi kesiminin de eğitim ve okul sistemi ile yakından ilgilenmesi gerektiğini, psikolojik danışmanların bu kesimlerle iletişim ve etkileşim içinde olmalarının kaçınılmaz bir gerçek olduğuna vurgu yapmıştır. Toplumun önemli bir sorumluluğunun, çocuk ve gençlerin eğitilmesi olmasından dolayı psikolojik danışmanların müşavirlik (konsültasyon) rolünün giderek önem kazandığına değinmiştir. Özyürek (2010 b), araştırmasında özellikle uygulanan bireyi tanıma teknikleri, psikolojik testler gibi uygulamalarda öğrencilerle birlikte değerlendirme ve yorumlamaların dışında öğretmenlerle ve ailelerle ilgili işbirliğinin ya da bilgilendirmelerin gerçekleştirildiğini özellikle de mesleki rehberlik testleri üzerinde değerlendirme/çıkarsama çalışmalarının öğretmenlerle ve velilerle daha çok yapıldığına değinmiştir. Arıcıoğlu&Gültekin (2009), okullarda yürütülen konsültasyon çalışmalarının nasıl ve ne düzeyde olduğu, rehber öğretmenler tarafından nasıl algılandığını belirlenmeye yönelik araştırmalarında, araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %71'nin konsültasyon konusunda eğitim aldıklarına ve %40'nın okullarda yapılan konsültasyon çalışmalarının çok yararlı olduğuna değinmiştir. Ayrıca rehber öğretmenlerden %94'ünün okullarında konsültasyon çalışması yaptıklarını ve bu

konsültasyon çalışmalarını öğretmenlerle ve velilerle işbirliği içersinde yürüttüklerini saptamıştır.

Okulda yürütülen diğer çalışmalara yönelik uygulamalara bakıldığında ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların, çalışılan okulda oryantasyon hizmetleri ile ilgili uygulama yapma (ilk:%74, orta:%83), çalışılan okulda havale işleri yapma (ilk:%44, orta:%36), çalışılan okulda okul içi ve dışında eş güdümleme ya da organizasyon işleri yürütme (ilk:%40, orta:%46) ve çalışılan okulda akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütme (ilk:%37, orta:%36) yaptıkları görülmektedir.

Diğer uygulamalara yönelik çalışmalara bakıldığında hem ilköğretim hem de ortaöğretimde akran yardımcılığına daha az yer verilmektedir. Bu çalışmanın diğerlerine göre yüzdesinin az olmasını üniversitede akran yardımcılığına yönelik eğitimin teorik olarak anlatılması fakat birebir akran yardımcılığıyla ilgili uygulamanın olmaması etkilemiş olabilir. Myrick (1997), okul psikolojik danışma hizmetlerini doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki ana başlıkta ele almaktadır ve doğrudan hizmetleri; bireysel psikolojik danışma, büyük grup rehberliği, küçük grup rehberliği, dolaylı hizmetleri ise konsültasyon, koordinasyon ve akran desteği şeklinde sıralamıştır. Bu bağlamda akran rehberliği, okul psikolojik danışmanının hizmet almak isteyen öğrencilerle doğrudan bağlantı kurmadan; seçtiği, eğittiği ve gözetimindeki öğrenciler vasıtasıyla hizmet taşıması olarak tanımlanır. Kaymak-Albayrak (2009), üniversitelerde akran yardımcılığı rehberlik programının, özellikle PDR programı başta olmak üzere üniversitelerin çeşitli bölümlerinde giderek artmaya başladığına, 2001 yılından itibaren akran rehberliğine yönelik programların daha verimli geçtiğine vurgu yapmıştır. Kaymak-Albayrak, akran rehberlerinin yürüttükleri grup çalışmalarının hem öğrencilerin bu hizmete duyduğu genel isteksizlik, hem zamanlama güçlüğü, hem de daha çok emek, çaba ve deneyim gerektirmesi gibi nedenlerden ötürü okullarda yapılan bireysel görüşmeler kadar kolay olmadığına değinmiştir. Diğer çalışmalar içinde en fazla yapılan çalışmanın ise hem ilköğretim hem de ortaöğretimde oryantasyon olduğu anlaşılmaktadır. Kalın (1999), araştırmasında alıştırma ve oryantasyon hizmetlerinin ilköğretim okullarında etkin bir şekilde uygulandığını belirlemiştir ve ilköğretimin ilk yıllarında yapılacak oryantasyon etkinliğinin sadece 1. sınıfta okulu ve çevreyi tanıma olduğunu, yönetmelikler ve kuralların ilköğretimin ilk yılları değil de 4. ve 5. sınıftan

itibaren anlatılmaya başlandığına vurgu yapmıştır. Oryantasyon uygulamasının yeni gelen öğrencileri okulun ilgili birimleri, bölümleri, okuldaki arkadaşlar vs. gibi tanıştırma, kaynaştırma şeklinde daha çok bilgi verme ağırlıklı çok yoğun bilgi ve beceri gerektirmeyen bir çalışma olması ve bunun yanında her yıl ve her dönem ortasında yeni gelen öğrencilerin mutlaka olması bu uygulamanın psikolojik danışmanlar tarafından daha çok tercih edildiğini gösterebilir.

5.2. Psikolojik Danışmanların Kıdem Durumlarına Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada, psikolojik danışmanların okulda yürüttükleri PDR uygulamalarının kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Kıdemlerine göre psikolojik danışmanların bir dönemde gerçekleştirdikleri bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısının 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Buradan hareketle, mesleki kıdemi fazla olan psikolojik danışmanların daha fazla bireysel psikolojik danışma yaptıklarını, kendilerine bu konuda daha çok güvendiklerini, mesleki kıdemi az olan psikolojik danışmanların ise bireysel psikolojik danışma yapma konusunda kıdemi fazla olan meslektaşlarına göre daha az cesaretli olduklarını söylemek mümkün olabilir. Kıdemi az olan psikolojik danışmanların da bireysel psikolojik danışma yaptıkları fakat kıdemi fazla olan meslektaşlarına göre bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısının daha az olduğunu söylemek mümkün olabilir. Mesleki kıdemi fazla olan psikolojik danışmanların, kıdemlerinin de getirmiş olduğu tecrübe ile bu çalışmalara daha fazla eğilmekte oldukları ve kendilerini bireysel psikolojik danışma konusunda daha yetkin hissettikleri söylenebilinir.

Okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililerle (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"* , "*Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını okuldaki yöneticilerle paylaştım" ve* "*Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını öğretmenlerle paylaştım"* diyen psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu analizden, mesleki kıdemi fazla olan psikolojik danışmanların PDR programı değerlendirme çalışmalarına daha fazla ağırlık verdiğini söyleyebiliriz. Kaya ve Çivitçi (2002), Türkiye'de uygulanan PDR programlarının bazı

sınırlılıkları olduğunu ifade etmektedir. Yürütülen uygulamaların ve programın neredeyse bütün okullarda birbirine benzediğini, RAM tarafından hazırlanan yıllık psikolojik danışma ve rehberlik çerçeve planı dışına çıkılamadığı, öğrencilerin kazandırılması gereken yeterlikler öğrencilerin gelişiminden çok öznel düşüncelere dayandırıldığı, uygulanan programda gerekli kişilerle işbirliğine gidilmediği, uygulanan programın program değerlendirme geleneğine sahip olamadığı konularında eleştirilerini dile getirmektedirler. Özellikle bakıldığında yeni mezun psikolojik danışmanların bu eleştirilere daha çok açık bir grup olduğu söylenebilinir. Çünkü alandan yeni mezun olup bir okula atanan psikolojik danışmanların atandıkları okula, çevreye, öğrencilere ve ortama alışma gibi bir süreleri olduğu düşünüldüğünde sadece Yıllık plan doğrultunda hazırladıkları PDR programını uygulama yaptıkları, program geliştirme, değerlendirme ve yorumlama aşamalarının biraz zayıf kaldığı düşünülebilinir.

Psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri bireyi tanıma teknikleri uygulaması içerisinde yer alan "*yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini uygulayacağım program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla uyguladım"* diyen psikolojik danışmanlardan 0-5 yıl kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. *"Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla uyguladım" ve "Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla uyguladım"* diyen psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan, kıdemi az olan psikolojik danışmanlar öğrencileri seçmek amacıyla, kıdemi fazla olan psikolojik danışmanlar ise sınıf rehberliğinde kullanmak üzere bireyi tanıma tekniklerine ağırlık vermektedir. Burada kıdemi az olan psikolojik danışmanların, sınıf rehberliğine yönelik çalışma yerine öğrencileri seçerek birebir görüşmeler yaparak bireyi tanıma tekniklerini sonuçlandırdıklarını anlamak söz konusu olabilir.

Kıdemlerine göre bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testlerle ilgili uygulamalarda bulunan psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Psikolojik danışmanların çalıştıkları okulda gerçekleştirdikleri psikolojik test teknikleri uygulaması içerisinde yer alan "*Psikolojik test tekniklerini bir araştırmada kullanılması amacıyla yaptım"*, *"Psikolojik test tekniklerinden yetenek*

testlerini çalıştığım okulda uyguladım.", "Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel rehberlik formatına uygundu", *"Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları sınıf rehberliği formatına uygundu" "Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel psikolojik danışma formatına uygundu"* ve son olarak *"Uyguladığım psikolojik test teknikleri sonuçlarını velilerle birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışması yaptım"* diyen psikolojik danışmanlardan 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Tan (1992), öğrencilerin gelişimlerinin çok yönlü olduğu ve uzun yıllar sürüdüğü, uygulanan psikolojik testlerin ise bu gelişmeyi izlemek maksadıyla sürekli ve sistemli bir yapı içerisinde uygulanması gerektiği, bunun da iyi bir planlama ve programlama dahilinde olması üzerine vurgu yapmıştır ve uygulanan psikolojik testin işe yönelik (fonksiyonel) olması, belli bir amaç dahilinde uygulanmasına değinmiştir. Bu yüzden psikolojik testleri uygulayacak kişilerin psikolojik testlerle ilgili bilgi ve becerileri iyi bir şekilde özümsemesi gerekmektedir. Araştırmamızda da, bazı psikolojik test uygulamalarını özellikle mesleki kıdemi fazla olan psikolojik danışmanların yürütmesi ve bu sonuçların onların lehine çıkması Tan'ın düşüncesini destekler niteliktedir.

Bu sonuca benzer şekilde Yiyit (2001), okul psikolojik danışmanlarının "Okul Psikolojik Danışmanları Yetkinlik Beklentisi Ölçeği"nin Çok Yönlü Rol ve Beceriler alt ölçeğinden aldıkları puanlar açısından deneyim süreleri daha çok olan danışmanlar lehine olumlu yönde anlamlı bir fark olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Çelikkaleli ve Gündüz (2010), çalışılan hizmet süresi fazla olan psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerilerini kullanma konusunda mesleğin ilk yıllarında olan psikolojik danışmanlara göre daha yetkin olduklarını araştırmalarında ortaya çıkarmışlardır. Bu da daha fazla deneyim sahibi olmanın, yetkinlik beklentisinin üzerinde olumlu etki yarattığını göstermektedir.

Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre veli toplantılarına katılma uygulamalarında bulunma, psikolojik danışmanlardan 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Psikolojik danışmanların kıdemlerine göre havale işleri uygulamasında bulunan psikolojik danışmanlardan 0-5 yıl kıdeme sahip

olanlar lehine ve oryantasyon uygulamalarını yapan psikolojik danışmanlardan ise 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı şekilde farklılık görülmektedir.

Havale işlerine yeni mesleğe başlayan psikolojik danışmanların daha çok başvurduğu anlaşılmaktadır. Burada kıdemi az olan psikolojik danışmanların kendilerini yetkin hissetmedikleri konularda daha çok dışarıdan bir başka uzman kişiye ya da kişilere ihtiyaç duyduğu söylenebilinir. Veli toplantılarına katılmada ise kıdemi az olan psikolojik danışmanlar veli toplantıların katılma konusunda ilk başlarda tereddüt yaşıyor olabilirler. Ama belli bir yıl geçtikten sonra mesleki yetkinliklerini kazanmaları sayesinde zaman içinde duruma uyum sağlayıp daha fazla veli toplantılarına katılıyor olabilirler. Mesleki kıdemi fazla olan psikolojik danışmanları ise her yıl veli toplantılarına katılma çalışması yaptıklarından dolayı belli bir yıl sonra tükenmişlik duygusu yaşayabilirler. Bu nedenle de orta düzey kıdeme sahip olanlara göre daha az veli toplantılarına katılıyor olmaları mümkün olabilir.

5.3. Psikolojik Danışmanların Mezuniyet Düzeylerine Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada, psikolojik danışmanların okulda yürüttükleri PDR uygulamalarının mezuniyet düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan istatiksel analizler sonucunda, çalışılan okulda yürütülen ve PDR programı geliştirmesi içerisinde yer alan, *"böyle bir grup rehberliği (paket) programını kendim geliştirdim ve uyguladım"*, *"Geliştirdiğim program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağıma ilişkin zaman ve görev analizleri yapmıştım"* ve *"Program geliştirme uygulamaları sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği göz önünde bulunduruldu."* uygulamasını yaptığını belirten psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir.

Çalışılan okulda uygulaması yapılan bir PDR programını değerlendirme uygulamasına baktığımızda ise, "*program değerlendirme uygulamaları yaparken tamamladığım uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdim."* ve *"Program değerlendirme çalışmalarım sırasında, çeşitli istatistiksel işlemlerden (frekansları belirleme, aritmetik ortalamaları hesaplama ya da grafik çizme*

gibi) yararlandığım oldu." diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir.

Çalışılan okulda gerçekleştirilen bireyi tanıma teknikleri uygulamalarına baktığımızda; *"Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım,* "*Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım" ve* "*Yürüttüğüm bireyi tanıma tekniklerini bir araştırmada kullanılması amacıyla uyguladım."* diyen psikolojik danışmanlardan lisansüstü eğitim alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Son olarak yine bireyi tanıma teknikleri uygulamaları içerisinde yer alan çalışmalardan; *"bireyi tanıma teknikleri içerisinden başarısızlık nedenleri anketini uygulamaktayım."* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir.

Yukarıda PDR programı geliştirme, PDR programı değerlendirme ve bireyi tanıma teknikleri uygulamalarının lisansüstü eğitim alan psikolojik danışmanlar lehine anlamlılığı görülmektedir. Bir grup rehberliği paket programı hazırlama, bireyi tanıma tekniklerini yorumlama ve değerlendirme, program değerlendirme çalışmalarında anket hazırlama ve geliştirme, istatistiksel verilerden yararlanma çalışmalarında lisansüstü eğitim alanlar lehine farklılıkların olması üniversitelerdeki lisansüstü verilen eğitimin, genel PDR lisans eğitiminde verilen eğitimden farkının olduğunu göstermektedir. Lisansüstünde alınan PDR derslerinin lisans döneminde alınan PDR derslerine birer takviye olduğu ve lisans derslerine göre biraz daha kapsamlı ve genişletilmiş olduğu, bu durumun ise çalıştıkları okulda lisansüstü eğitim alan psikolojik danışmanların daha çok avantajlı oldukları, bu nedenle bu durumun yürüttükleri uygulamalara yansıdığını söylemek mümkündür. Korkut (2007), psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamalarına yönelik yaptığı araştırmasında; psikolojik danışmanların mezuniyet düzeylerine göre mesleki rehberlik adıyla yapılacak etkinliklerden bireysel görüşme, aile görüşmesi, üst eğitim kurumlarını tanıtma, meslekleri tanıtma, iş yerleri ziyaretleri, test dışı teknikleri kullanma konusunda farklılıkların olmadığını belirlemiştir. Belirtilen bu uygulamalarda farklılıkların çıkmamasında lisans döneminde bu uygulamalara yönelik eğitimlerin yapıldığı ve lisansüstü eğitimde ise bu çalışmaların desteklendiği ayrıca bu uygulamaların çok da üst bilgi ve beceri gerektirmeyen uygulamalar olması etkili

olabilir. Fakat yukarıda belirtilen bir grup rehberliği paket programı hazırlama, bireyi tanıma tekniklerini yorumlama ve değerlendirme, program değerlendirme çalışmalarında anket hazırlama ve geliştirme, istatistiksel verilerden yararlanma gibi çalışmaların daha kapsamlı olduğu, üst bilgi ve beceri gerektirdiği, bunu ise ancak lisansüstü PDR programlarında kazandırabileceği düşünülebilir. Poyraz (2007) ise, araştırmasında PDR hizmetlerinin uygulanmasında lisansüstü mezunu psikolojik danışmanlar lehine anlamlı farklılığın ortaya çıktığını saptamıştır.

5.4. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Düzeyine Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada, psikolojik danışmanların okulda yürüttükleri PDR uygulamalarının çalıştıkları okulun düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Yapılan istatiksel analizler sonucunda, okul düzeyine göre PDR programı geliştirme uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ilköğretimde çalışanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu durumda ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların ortaöğretime göre daha fazla program geliştirme çalışması yürüttükleri anlaşılmaktadır.

Okul düzeyine göre veli toplantılarına katılma uygulamalarında bulunup bulunmamalarına göre dağılımları arasında veli toplantılarına katılma uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ortaöğretimde çalışanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Ortaöğretimde okuyan öğrencilerin gelişimlerine bakıldığında bu öğrenciler hem ergenlik dönemi hem de sınavı hazırlanma dönemi içersinde olduklarından dolayı ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanlar, daha fazla izleme ve takip etme çalışmaları yürütüyor olabilir. Ergenlik dönemi, çatışma ve bunalımların en çok yaşandığı dönem olarak algılanmaktadır. Velilerin öğrencinin gerek okul içi ve dışı faaliyetleri, arkadaşlık ilişkileri, mesleğe yönlendirme, alan seçme, sınav maratonu, aile içi ilişkiler vs. gibi konularda veliler daha çok bilgi sahibi olmak istemekte ve psikolojik danışmanlar da veli toplantılarına katılıp bu konularda genel ve bireysel bilgi veriyor olabilir.

Genel olarak bakıldığında, psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun düzeyine göre yürüttükleri PDR uygulamaları arasında yukarda değinilen birkaç uygulamanın

dışında farklılıklar görülmediği anlaşılmaktadır. Gündüz ve Çelikkaleli (2009), okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inançlarını bazı değişkenlere göre inceledikleri araştırmalarında, görev yapılan okulun düzeyine göre psikolojik danışmanların yetkinlik inançlarında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını saptamışlardır. PDR bölümünden mezun olan bir psikolojik danışmanın, her okul düzeyi ve seviyesi göze alınarak lisans döneminde bir eğitimden geçtiği düşünüldüğünde; ilköğretim veya öğretim okullarında çalışmanın yürütülen PDR uygulamalarında pek de fazla bir farklılaşmaya yol açmadığı söylenebilinir.

5.5. Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okulun Öğrenci Mevcuduna Göre Okullarında Yürüttükleri PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada, psikolojik danışmanların okulda yürüttükleri PDR uygulamalarının çalıştıkları okulun toplam öğrenci mevcuduna göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Okulun öğrenci mevcuduna göre okul psikolojik danışmanların yürüttükleri PDR uygulamaları arasında farklılık bulunamamış sadece öğrenci mevcuduna değişkenine göre rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik uygulama puanlarında 1001-1500 öğrenciye sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların lehine anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Ayrıca bir dönemde gerçekleştirilen bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısı, bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısı ve yönetilen grupla psikolojik danışma sayısı 1501 ve üstü okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Benzer şekilde 1001-1500 arası okul mevcudu olan okullarda çalışan psikolojik danışmanların diğerlerine göre anlamlı düzeyde daha fazla PDR programı değerlendirme uygulamalarında bulundukları, okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"çalıştığım okulda yaptığım PDR programı değerlendirme uygulamalarını okuldaki ilgililer (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"*, "*program değerlendirme çalışmalarımı yaparken öğrencilerimin görüşlerini aldım", "program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli ölçüde ulaştığını fark ettim." ve "uygulamalarım sonucunda, okuldaki ilgililer (veliler, öğretmenler gibi), öğrencilerde önemli gelişmeler gözlediklerini ifade ettiler*." seçeneğini işaretledikleri belirlenmiştir. 1001-1500 arası öğrencisi olan okullarda çalışan psikolojik danışmanların diğer psikolojik danışmanlara göre *bireyi tanıma tekniklerini*

araştırmalarda kullandıkları, psikolojik test tekniklerinden ilgi envanterlerini çalıştıkları okulda uyguladıkları görülmüştür. Ayrıca *"Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları bireysel rehberlik formatına uygundu"* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 1501 ve üstü öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir.

Okulda yürütülen PDR uygulamalarının, kalabalık okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanların yürüttükleri uygulamaları yaparken zorlanacakları düşünülerek, çalıştıkları okulda toplam 0-500 arası öğrenci mevcudu olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine bulunacağı beklenebilirdi. Ancak araştırmada beklenilen bu bulgudan daha farklı bulgular elde edilmiştir. Yukarıda da görüldüğü gibi anlamlı çıkan farklılıkların ağırlıklı olarak 1001-1500 arası okul mevcudu olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonucun okul mevcudundan ziyade danışmanların kişisel ve mesleki özellikleriyle, okulun olanaklarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada sadece "*program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını "diğer"leriyle paylaştım","Bireyi tanıma teknikleri içerisinden sosyometriyi uygulamaktayım."*, "*Bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak yaptığım uygulamaları öğrencilerle paylaşırım"* ve *"Bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle paylaştığım uygulamalar bireysel rehberlik formatına uygundu"* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan çalıştıkları okulda toplam 0-500 arası öğrencisi olanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Özellikle sosyometri uygulaması daha çok okul öğrenci sayısı az olan okullarda tercih edilen bireyi tanıma tekniğidir. Çünkü kalabalık ve büyük sınıflarda bu tekniğin sonucunun tek tek değerlendirilmesi zaman alacağı düşünülmektedir. Program değerlendirme sonuçlarını yöneticilerin ve öğretmenlerin dışında başka kişilerle de paylaşılması için okul mevcut sayısının az olmasının psikolojik danışmanlar açısından önemli bir kriter olacağı tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerle paylaşılacak bireyi tanıma tekniklerinin bireysel rehberlik formatında olabilmesi için iş yükünün az olması, dolayısıyla okuldaki öğrenci sayısının da az olmasına bağlıdır.

Sonuçlara genel olarak bakıldığında okul PDR uygulamalarının okul mevcudu fazla olan okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine olduğu görülmüştür. Poyraz (2007), "orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma" isimli çalışmasında, öğrencisi az olan ve öğrencisi çok olan okullarda PDR hizmetlerinin daha iyi olduğu bulgusuna ulaşmıştır ve öğrencisi az olan okullarda PDR hizmetlerinin verilmesinin daha kolay olduğu sonucunun beklenen bir durum olduğuna fakat öğrencisi kalabalık olan okullarda hizmetlerinin daha iyi olduğunun başka araştırmalarla incelenmesi gerektiği üzerine değinmiştir. Yiyit (2001), okul psikolojik danışmanların sorumlu oldukları öğrenci sayısına göre okul psikolojik danışmanı yetkinlik beklentisi ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlarda çok sayıda öğrenciden sorumlu psikolojik danışmanlar lehine anlamlı farklılıkların ortaya çıktığını saptamıştır. Yiyit (2001), psikolojik danışmanların sorumlu olduğu öğrenci sayısının fazla olmasının, okul psikolojik danışmanların kendine olan güven duygusunu arttırdığına vurgu yapmıştır.

Bu araştırmada da okul mevcudunun fazla olduğu okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bu durumu, kalabalık okulların rehberlik servislerinde daha fazla sayıda psikolojik danışmanın çalışıyor olması, görev dağılımlarının paylaşılması ve daha düzenli çalışmalar yapılması gibi faktörler etkiliyor olabilir. Bu araştırmada çalışılan okuldaki tüm öğrencilerin toplam sayısı dikkate alınmıştır. Bazı çok kalabalık okullarda görev yapan psikolojik danışman sayısı birden fazla olabilmektedir. Bu faktör dikkate alındığında bir okulun toplam öğrenci sayısının, o okulda görev yapan psikolojik danışman sayısına bölünmesiyle aslında her psikolojik danışmana düşen öğrenci sayısının farklılaşacağı ve bu sayının çok da fazla olmayacağı düşünülebilinir.

5.6. Lisans Döneminde Alınan Bireysel Psikolojik Danışma Uygulama Eğitimi, Grupla Psikolojik Danışma Uygulama Eğitimi ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Uygulamalarına Göre Çalışılan Okulda Gerçekleştirilen PDR Uygulamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Psikolojik danışmanların bireysel psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre çalışılan okulda uygulaması yapılan bir PDR programı değerlendirmesi içerisinde yer alan *"yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililerle (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler"* uygulamasını işaretleyen psikolojik danışmanlardan

lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Çalışılan okulda yürütülen bireyi tanıma teknikleri içerisinde yer alan *"bireyi tanıma tekniklerini uygulayacağım program öncesinde öğrencileri seçmek amacıyla yaptım"* uygulamasını işaretleyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Çalışılan okulda gerçekleştirilen psikolojik test uygulamalarına baktığımızda ise, *"psikolojik test tekniklerini sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla yaptım", "Psikolojik test tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaptım", "Psikolojik test tekniklerinden yararlanarak öğrencilerle yaptığım yorumlama ve değerlendirme uygulamaları grup rehberliği formatına uygundu"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Çalışılan okulda yürütülen diğer çalışmalar ile ilgili uygulamalara baktığımızda "*akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm" ve "Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir.

Psikolojik danışmanların grupla psikolojik danışma uygulama dersini kaç dönemde aldıklarına göre çalışılan okulda gerçekleştirilen okulda bireyle/bireysel (birebir) rehberlik uygulamalarından; *"öğrencilerle bireyle/bireysel (birebir) rehberlik etkinlikleri yapmaktayım."* ve *"Sınıflara girerek, sınıf rehberliği uygulamaları yapmaktayım." d*iyen psikolojik danışmanlarından lisans eğitimi sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir. Çalışılan okulda gerçekleştirilen psikolojik test uygulamalarına baktığımızda, *"Psikolojik test tekniklerini tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaptım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir Çalışılan okulda yürütülen diğer çalışmalar ile ilgili uygulamalara baktığımızda "*akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimleri sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini iki dönemde alanlar

lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. *"Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında grupla psikolojik danışma uygulama dersini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir.

Lisans eğitimi sırasında okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili uygulama derslerini kaç dönemde aldıklarına göre çalışılan okulda gerçekleştirilen PDR programı geliştirme uygulamalarına baktığımızda, "*program geliştirme uygulamaları yaparken öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla anket gibi uygun araçlar geliştirdim."* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan üniversite eğitimleri sırasında okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili uygulama derslerini bir dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Çalışılan okulda gerçekleştirilen bireyi tanıma teknikleri uygulamalarına baktığımızda; *"uyguladığım ve öğrencilerle paylaştığım bireyi tanıma teknikleri uygulamaları sınıf rehberliği formatına uygundu"* seçeneğini işaretleyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur. Çalışılan okulda yürütülen diğer çalışmalar ile ilgili uygulamalara baktığımızda; *"Havale (sevk) işleri yaparım"* diyen psikolojik danışmanlardan lisans eğitimi sırasında okul psikolojik danışmalığı ile ilgili uygulama dersini iki dönemde alanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır.

Okulda yürütülen PDR uygulamalarının üniversitede alınan uygulamalı ders sayılarıyla ilişkilendirdiğinde çıkan anlamlı farklılıkların lisans döneminde alınan toplam bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve okul psikolojik danışmanlığı uygulama derslerini her iki dönemde alan psikolojik danışmanlar lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize lisans eğitimi sırasında verilen uygulamalı derslerin psikolojik danışmanların PDR becerilerini geliştirmelerinde son derece önemli olduğu fikrini çıkarmamızı sağlamaktadır. Lisans döneminde PDR alanına yönelik psikolojik danışmanlar ne kadar becerilerini geliştirmeleri konusunda yaşantı geçirirlerse alanda çalışmaya başladıkları zaman o kadar kendilerini yetkin ve hakim hissedeceklerdir. Bu durumda okullarda gerçekleştirdikleri PDR uygulamalarının niteliğini ve verimliliğini ve kalitesini yükseltecektir.

Özyürek (2007), psikolojik danışman eğitimi ve okullarda rehberlik hizmetlerine ilişkin kalitenin yükseltilmesine yönelik önerilerinde; her psikolojik danışmanın lisans eğitimi sırasında süpervizyonlu bir biçimde iki dönem halinde okul psikolojik danışmanlığına yönelik uygulama dersini ve bireysel psikolojik danışma uygulama dersini almaları gerektiği üzerine değinmiştir. Grupla psikolojik danışma uygulama dersini ise biraz daha zor olması nedeniyle son dönemde almanın uygun olabileceğine vurgu yapmıştır. Özellikle iki dönemde verilecek uygulamalı dersler sayesinde öğrencilerin okullarda yürütülen PDR uygulamaları konusunda pratik ve beceri kazanabileceği, mesleki yetkinlik inancının artabileceği tahmin edilmektedir.

Bu araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda yer alan ve üniversitede alınan uygulamalı eğitim sayılarına yönelik sorulan soruların katılımcılar tarafından çok da net olarak anlaşılmadığı ve bu anlaşılmamanın araştırmanın sonucunu etkilediği düşünülmektedir. Özellikle psikolojik danışmanların sorulara cevap verirken sadece uygulamalı ders sayılarını değil üniversitede alınan aynı eğitimin teoriye yönelik derslerini de dahil ettiklerini ya da üniversiteden çok yıllar önce mezun olan psikolojik danışmanların lisans eğitimleri sırasında aldıkları uygulamalı eğitim ders sayılarını hangi dönemde aldıklarını net bir şekilde hatırlayamadıkları ve ankete tahmini bir sayı belirttikleri ve bu durumun ise araştırma bulgularında sağlıklı bir sonucun çıkamamasına neden olduğu tahmin edilmektedir. Bu nedenle de bireysel, grupla ve uygulamalı ders sayılarının hangi dönemde alındığı araştırmaya dahil edilmemiştir.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarının genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirmeler sonucunda hem uygulamaya hem de gelecekteki araştırmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuç

Bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Okullarda yürütülen PDR uygulamalarının neler olduğuna bakıldığında, ilköğretimde çalışan psikolojik danışmanların bireysel rehberlik uygulamasında öncelikli sırada kişisel-sosyal gelişim alanına ağırlık verdikleri; küçük grup rehberliği, büyük grup rehberliği, sınıf rehberliği ve konferans uygulamalarında ise hem ilköğretim hem de ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların ilk sırada eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalara öncelik verdikleri görülmüştür. İlköğretim ve ortaöğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlar psikolojik danışma uygulamalarından en fazla bireysel psikolojik danışma sonra acil krize yönelik danışma ve en son sırada ise grupla psikolojik danışma uygulamaları yürüttüklerini belirtmişlerdir. Program geliştirme uygulamaları ilköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk: %75, orta: %65) yaptığı saptanmıştır. Program değerlendirme uygulamalarında ise; ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarısı (ilk: %50, orta:%54) yürüttükleri PDR programını değerlendirmeye yönelik uygulama yaptıkları görülmüştür. Bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikleri ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tamamına yakını (ilk. %95, orta: %97) gerçekleştirmektedir. En fazla yapılan test dışı tekniklerin ise problem tarama listesi, başarısızlık nedenleri anketi ve otobiyografi olduğu saptanmıştır. Psikolojik test teknikleri, ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan okul psikolojik danışmanların yarıdan fazlasının (ilk: %65, orta: %72) yaptığı ve yapılan bu testlerin ağırlıklı olarak ilgi envanterleri olduğu görülmüştür. Konsültasyon, veli görüşmesi ve öğretmenlerle görüşme yapma ile ilgili uygulamalarını hem

ilköğretim hem de ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların tamamına yakınının gerçekleştirdiği saptanmıştır. İlköğretimde ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların okullarda yürütüle diğer çalışma uygulamalarından en fazla oryantasyon hizmetlerine en az ise akran yardımcılığı çalışmalarına yer verdikleri belirlenmiştir.

2. Genel olarak bakıldığında kıdeme göre okullarda yürütülen PDR uygulamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı, bazı uygulamalarda farklılıkların göze çarptığı görülmektedir. Rehberlik uygulamalarından bireysel rehberlik, küçük grup rehberliği ve konferans uygulamalarında, bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısında, bazı PDR programı değerlendirme alt uygulamaları, bireyi tanıma teknikleri alt uygulamaları ve psikolojik test teknikleri alt uygulamalarında ve oryantasyon (duruma alıştırma) uygulamalarında 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar lehine anlamlı bir farklılıklar olduğu görülmüştür.
3. Mezuniyet düzeyine göre okullarda yürütülen PDR uygulamaları arasında genel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Sadece program geliştirme alt uygulamalarından; bir grup rehberliği paket programı geliştirme ve uygulama, program geliştirme çalışmaları sonucundan sonra program değerlendirme uygulamaları yapma, program değerlendirme uygulamaları yaparken uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirme, program değerlendirme çalışmaları sırasında çeşitli istatistiksel işlemlerden yararlanma gibi uygulamalarda lisansüstü eğitim alan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.
4. Okul düzeyine göre okullarda yürütülen PDR uygulamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Sadece bazı PDR uygulamalarında anlamlı farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir. En göze çarpan ise; PDR programı geliştirme uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ilköğretimde çalışanlar lehine, veli toplantılarına katılma ve oryantasyon (duruma alıştırma) uygulamalarında bulunan psikolojik danışmanlardan ortaöğretimde çalışanlar lehine anlamlı bir farklılığın olmasıdır.
5. Genel olarak bakıldığında okul mevcudu değişkenine göre okullarda yürütülen PDR uygulamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı, bazı uygulamalarda farklılıkların göze çarptığı görülmektedir. Bu farklılıklardan en dikkati çeken ise, bireysel psikolojik danışma yapılan danışan sayısı, bireysel psikolojik danışma toplam oturum sayısı ve yönetilen grupla psikolojik danışma sayısı

1501 ve üstü okul mevcuduna sahip okullarda çalışan psikolojik danışmanlar lehine anlamlı düzeyde farklılık göstermesidir.

6. Lisans eğitimi sırasında alınan toplam bireysel psikolojik danışma, grupla psikolojik danışma ve okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarına yönelik eğitim dersleri ile çalışılan okulda yürütülen PDR uygulamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. Analizlerde bazı uygulamalarla ilgili çıkan birtakım anlamlı farklılıkların ise lisans eğitimi sırasında bireysel psikolojik danışma uygulaması dersini, grupla psikolojik danışma uygulama dersini ve okul psikolojik danışmanlığı uygulama dersini iki dönemde alan psikolojik danışmanlar lehine olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

Aşağıda araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamalara ve bu konuya ilişkin yapılacak araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Üniversitelerde program geliştirme ilke ve yöntemlerine uygun olarak PDR programı geliştirme konusunda psikolojik danışmanlarına yönelik bilgi ve becerilerini artırıcı eğitimlerin arttırılması veya hizmet içi eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi okullarda yürütülen PDR programlarının verimliliğine katkı sağlayabilir.
2. Uygulanmakta olan "MEB PDR Hizmetleri Yönetmeliği" okullardaki PDR programlarının daha işlevsel ve etkili hale gelebilmesi için kapsamlı ve gelişimsel PDR programına dayalı bir şekilde program geliştirme, uygulama ve değerlendirme vb. çalışmalarının düzenleyecek şekilde yeniden ele alınmalıdır.

6.2.2. Gelecekteki Araştırmalara İlişkin Öneriler

1. Araştırmada kişisel bilgi formunda yer alan lisans döneminde alınan PDR ile ilgili uygulamalı ders sayılarına yönelik soruların katımcılar tarafından tam olarak anlaşılmadığı tahmin edilmektedir. Katılımcıların çoğunun üniversitede teoriye dayanan kuramsal dersleri de uygulamalı eğitim ders sayılarına dahil ettiği ve bu nedenle lisans eğitimleri sırasında uygulamalı ders sayılarının hangi

dönemde alındığına yönelik çelişkili ifadelerin olduğu düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak bundan sonra yapılan araştırmalarda sorular daha belirgin ve anlaşılır ifadelerle sorulabilir.

2. Bu araştırmada okullarda yürütülen PDR uygulamaları açısından danışmanlar arasında mezuniyet düzeyine göre fark çıkmamış olması PDR yüksek lisans eğitiminin lisans eğitiminden pek de bir farkı olamamasına, seviye olarak biraz daha gelişmiş olmasından kaynaklanabilinir. PDR lisans eğitiminin, uygulama ağırlıklı beceri temelli eğitimlere ağırlık verilerek bu tür çalışmalarla zenginleştirilmesi ve yüksek lisans programlarında ise ihtisas yapılacak alanların seçilip seçilen alana yönelik derslerin okutulması gerçekleşebilir.
3. PDR uygulamalarına yönelik gelecekte yapılan araştırmalarda ortaöğretim kurumları (Anadolu, fen, meslek ve teknik meslek liseleri vs.) tek tek incelenerek araştırılabilir.
4. Araştırmada PDR uygulamalarının belirlenmesi ve bazı değişken açıdan incelenmesi ele alınmıştır. Yapılacak araştırmalarda psikolojik danışmanların mesleki yetkinlik beklentisi düzeyleri ve kişilik özellikleri de ele alınabilir.
5. Türkiye'de PDR programı geliştirme ve değerlendirmeyle ilgili okullarda yaşanan sorunlar dikkate alınarak PDR programını geliştirme ve değerlendirme sürecine zemin olacak model geliştirme çalışmaları yapılabilir.
6. Bu araştırmada rehber öğretmen kadrosunda çalışan psikolojik danışmanlara yer verilmiştir. Alan ve alan dışından mezun rehber öğretmenler arasında da PDR uygulamalarına yönelik araştırmalar yapılabilir.
7. Okul mevcudu ile çalışılan okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı dikkate alınarak farklı araştırmalar ele alınabilir.

KAYNAKÇA

Akkoyun, F. (1995), "PDR'de Unvan ve Program Sorunu: Bir İnceleme ve Öneriler", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6, 1-21.

Aziz, A. (1990), *Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim*, Ankara, İLAD Yayınları, No: 3, 5. Bölüm, 53-61.

Akkoyun, F. & Öztoprak, S. (1993), "Rehberlik Hizmetlerinin Tanıtılmasının Veli Beklentilerine Etkisi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 4, 1-6.*

Atıcı, M, Özyürek, R. ve Çam, S (2004), "Okul Danışmanlığı Uygulamalarının Yetkinlik Algıları ve Mesleki Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin Boylamsal Olarak İncelenmesi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 24, 7-26.

Aydemir- Sevim,S.& Hamamcı, Z.(1999), "Psikolojik Danışmanların Mesleki Doyumları İle Mesleki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 12, 39-46.*

Aydın, G. (1990), "Temel Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanın Önemi", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* Cilt 1, Sayı 1, s:39.

Baker, S. B., Gerler, E. R. (2004), *School Counseling for the Twenty-First Century*, New Jersey: Pearson Education.

Bakırcıoğlu R. (2000), *İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma,* 5.Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bayrı, H. (2006), "Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenlerin İş Doyumuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Bilgin, M (2000), Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitiminde Çağdaşlaşma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 6 (6)**,** 21-36.

Bilgin, Y. Ö. (1997), "Psikolojik Danışman İlköğretimde Neler Yapabilir?", *Eğitim ve Yaşam Dergisi,* Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası Yayın Organı, Yıl 2, Sayı 7, Ankara.

Büyükgöze Kavas, A, Güneri, O ve Koydemir, S. (2007), *Okul Psikolojik Danışmanlarının Profesyonel Gelişimi: Acemilikten Olgunlaşmaya*

Giden Zorlu Yol, Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik- Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler (s:139- 162). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Burnham, J.J, Dahir, C. A, Stone, C (2009), "Listen to the Voices: School Counselors and Comprehensive School Counseling Programs*", Professional School Counseling,* Feb 2009, Vol. 12 Issue 3, p182-192, 11p

Can G. (2002), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik,* 2.Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ceyhan, E. (2000), *Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehber Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi,* (Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1185), Eskişehir.

Çelikkaleli, Ö ve Gündüz, B (2009), "Okul Psikolojik Danışmanlarında Mesleki Yetkinlik İnancı", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* cilt:5, sayı:1.

Dahir, C. (2004), *"Why Implement a National standarts- Based School counseling Program?"* Erford, B, Professional School Counseling: A Handbook of Theories, Programs& Practies, (227-234). PRO- ED, Inc.

Demirel Ö. (2004), *Kuramdan Uygulamaya: Eğitimde Program Geliştirme,* Ankara: Pegem A Yayıncılık, s:61-62.

Doğan, S. (1990), "Türkiye'de Rehberlik Kavramı ve Uygulamalarının Gelişiminde Milli Eğitim Şuralarının Rolü", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 1, 45-56

Doğan, S. (1996), "Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Meslek Kimliğinin Gelişimi ve Bazı Sorunlar", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 7, 32-44

Doğan, S. (1997), "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleriyle İlgili Temel Politikaları ve Yaklaşımları: Son 25 Yıla İlişkin Bir Değerlendirme", *3. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildirileri* (s. 150- 161). Adana: Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Doğan, S. (1998), "Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kimliği: Gelişmeler ve Sorunlar", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 139, Temmuz-Ağustos-Eylül, 1998, s: 69-76.

Doğan, S. (2000a), "Pratik Bir Sınıf Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı: Sınıf Rehber Öğretmenliği Program Modeli", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı: 21.

Doğan, S. (2000b), "Okul Rehberliği ve Danışmanlığı Alanında Çağdaş Bir Yaklaşım: Kapsamlı Rehberlik Program Modeli", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 13, 56-64.

Doğan, S (2001), "Okul psikolojik danışmanı eğitimini yeniden yapılandırmanın gereği ve bir model önerisi", *2000 yılında Türk Milli Eğitim örgütü ve yönetimi ulusal sempozyumu,* Eğitimde Yansımalar: VI, Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tek Işık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları, 4. 338-351.

Doğan, S. (2004), "Yeni Psikolojik Danışma ve Rehberlik Lisans Programı ve Ders Tanımları", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalları Toplantısı III*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Dollerhide, C. T. ve Saginak, K. A. (2003), *School Counseling In the Secondary School: A Comprehensive Process and Program,* Boston: Pearson Education.

Draves, P, Kolodinsky, P, Lindsey, C, Schroder, V, Zlatev, M (2009), "Reported Levels of Satisfaction and Frustration by Arizona School Counselors: A Desire for Greater Connections with Students in a Data-Driven Era", *Professional School Counseling,* 12, 193-199.

Ercan, L. (2000), *Rehber Öğretmenlerin Yetiştirilmesi, Öğretmenlik Mesleği, Türkiye-Almanya ve Kıbrıs'ta Öğretmen Yetiştirme,* (Editör: Hasan Coşkun). Ankara: CTB Yayınları. (s:191-199)

Erford, B. T. (2003), *Transforming the School Counseling Profession,* New Jersey: Merrill Prentice Hall.

Erford, B. Eshbach,L. Dahir,C ve Ripley, V. (2003), "Planning and implementing a 21. century comprehensive, developmental professional school counseling program", In B. T. Erford, *Transforming The School Counseling Profession*. Columbus, OH: Merrill/Prentice-Hall.

Erkan, S. (1995), "Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3, 86-91.

Erkan, S. (2000), *Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Erkan, S. (2001), Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programının Hazırlanması, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Feltham, C. (1995), *What Is Counselling? : The Promise and Problem of the Talking Therapies,* Londra: Sage Publication.

Gysbers, N. C. (2001), "School Guidance and Counseling in the 21st Century: Remember the Past into the Future", *Professional School Counseling*, 5 (2), 96-105.

Gysbers, N. C. ve Henderson, P. (2001), "Comprehensive guidance and counseling programs: A rich history and a bright future", *Professional School Counseling,* 4, 246-256.

Gysbers, N.C. ve Henderson, P. (2006), *Developing and Managing Your School Guidance Program*, Fourth Edition, Alexandria, VA: ACA.

Gonca, F. (2007), "İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar", *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Göktepe, E, Hamamcı, Z ve İnanç, N. (2005), "Ankara ilinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişim ve mesleki doyum düzeyleri arasındaki ilişki", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 24, 27-42.

Gültekin, F. & Arıcıoğlu, A. (2009), "Okullarda Konsültasyon Hizmetleri: Türkiye'deki Durum". F. Korkut- Owen, R. Özyürek, & D. Owen (Editörler), Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler, Cilt II (251-269). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

House, R. M., Hayes, R. L. (2002), "School Counselors: Becoming Key Players in School Reform", *Professional School Counseling*, 5 (4), 249- 257.

Kalın, Ş (1999), "Ankara İli İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin "İlköğretimde Rehberlik" Konusundaki Görüşleri", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,* Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Kaya, A & Çivitçi, A. (2002), *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi,* Psikolojik Danışma ve Rehberlik. (2. Basım).(Editör: Gürhan Can). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 201-226.

Kaymak-Albayrak, D. (2009), Okullarda Akran Rehberliği: Öğrenciden Öğrenciye Desteğin İki Program Örneği. F. Korkut- Owen, R. Özyürek, & D. Owen (Editörler), Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler, Cilt II (271-301). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kepçeoğlu, M. (1996), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik,* Onuncu baskı, Ankara: Özdemir Ofset Basın Yay. San. Tic. Ltd. Şti.

Korkut- Owen, F, Owen, D (2007), "Psikolojik Danışma Alanında Meslekleşme ve Psikolojik Danışman Eğitimi: ABD, Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'deki Durum", F. Korkut- Owen, R. Özyürek, & D. Owen (Editörler), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik- Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler,* Cilt I (s:95 -122). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Korkut, F. (2007), "Counselor Education, Program Accreditation and Counselor Credentialing in Turkey", *International Journal of Adveacement Counseling*, 29 (1). 11-20.

Korkut, F. (2007), "Psikolojik Danışmanların Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile İlgili Düşünceleri ve Uygulamaları", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 32, 187-197.

Kutlu, M.& Güven, M. (2002), "Özel ve Resmi İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Öğretmenlerinden Bekledikleri ve Gözledikleri Rehberlik Davranışları", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 18, 15-24.*

Kuzgun,Y. (1990), "Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Unvan Sorunu", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1, 27-42.

Kuzgun, Y. (2000), *Meslek danışmanlığı. Uygulamalar-Kuramlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Külahoğlu, Ş. (2004), *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Myrick, R. D. (1997), *Developmental guidance and counseling: Apractical approach,* Third edition, Minneapolis: Educational Media Corporation.

Nazlı, S. (2005), *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları* (2. Basım), Ankara: Anı Yayıncılık.

Nystul, M. S. (1999), *Introduction to Counseling: An Art and Science Perspective,* Boston: Allyn and Bacon.

Özgün, S. (2007), "Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Özgüven, İ. E. (1990), "Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetlerinin Dünü Ve Bugünü", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1, 4-15.

Özgüven, İ. E. (2001), Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara: PDREM Yayınları.

Özgüven, İ., E. (2003), *Endüstri Psikolojisi,* Ankara: PDREM Yayınları

Özyürek, R. (2007), "Psikolojik Danışma Eğitiminin ve Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Niteliğini Yükseltmeye Yönelik Öneriler", F. Korkut-Owen, R. Özyürek & D. Owen (Editörler), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler,* Cilt:I (s:123 -138). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özyürek, R. (2009), "Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamaları ve Öğrencilere Sağlanan Süpervizyon Olanakları: Ulusal Bir Tarama Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 32, 54- 63.

Özyürek, R. (2010 a), "School Counseling Practices in Turkish Universities : Recommendations for Counselor Educators. Eğitim Araştırmaları, 39, 175-190

Özyürek, R. (2010 b), "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Lisans Programı Öğrencilerinin Yaptıkları Okul Psikolojik Danışmanlığıyla İlgili Uygulamaların Saptaması", *Eğitim ve Bilim Dergisi.* 156, 161-173.

Özyürek, R. & Kılıç-Atıcı, M. (2002), Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Seçimi Kararında Kendilerine Yardım Eden Kaynaklarının Belirlenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 17, 33-42.*

Özyürek, R., Çam, S. & Atıcı, M. (2007), Psikolojik Danışman Eğitiminde Okullardaki Uygulamalarının Önerilen Özellikleri, *Eğitim Bilimleri Dergisi,* 7 (1).

Poyraz, C (2007), "Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Radd, Tommie R. (1998), "Designg An Outcome Based School Counseling System and Program", *School Counseling: New Persoectives & Practices,* (Ed: Jackie M.Allen). Greensboro: ERIC, ss. 93-97.

Saldıroğlu, H (2002), "Egitim Sisteminde Program ve Rehberlik", *Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 3: 32, Ekim, s:13-15.

Sears, S. J. (1993), "The Changing Scope Of The Secondary School Counselor", *The School Counselor*, 40, 384-389.

Scarborough, J. L. (2005), "The School Counselor Activity Rating Scale: An Instrument for Gathering Process Data", *Professional School Counseling*, 8, 274-283.

Schmidt, J.J. (1996), *Counseling in Schools: Essential Services and Comprehensive Programs*, Allyn Bacon, Needham Heights.

Tan, H. (1990), "Okullarımızda psikolojik hizmetlerin neresindeyiz?", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1, 27-31

Tan, H (1992), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul: Alkım Yayınları .

Işık, T. Ş. (2004), *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi,* Psikolojik Danışma ve Rehberlik, (Editör: Alim Kaya). Ankara: Anı Yayıncılık, s: 359-387.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2001), *Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, sayı: 24376.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, sayı: 1619, 1970.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğiler Dergisi, sayı: 2524, 2001.

Ültanır,E. (1998), "2000'li Yıllara Girerken Ülkemiz Eğitim Kurumlarında Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişiminde Alınan Kararların Önem ve Etkileri", *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı:139, s.52-57.

Ültanır, E. (2000), "Okul psikologluğu ve Okul Psikolojik Danışmanlığı Meslekleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma", *Milli Eğitim Dergisi,* 148, 9-16.

Ültanır, E. (2005), "Türkiye'de Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 102- 111.

Yalçın, İ. (2006), "21. Yüzyılda Psikolojik Danışma", *A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi,* 1, 117-133.

Yeşilyaprak, B. (2000), *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri,* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yeşilyaprak, B. (2000), "Ankara İli İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenler Üzerine Betimsel Bir Araştırma –Demografik Özellikleri, Mesleki Sorunları ve İş Doyumu Düzeyleri", *Doktora Tezi,* Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2001), "Psikolojik Danışmanların Yeterlilik Kazanmaları Açısından Türkiye'deki PDR Programları", *VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi,* (5-7 Eylül 2001), Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Yiyit, F. (2001), "Okul Psikolojik Danışmanlarının Yetkinlik Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,* Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yurtal, F. (2007), "İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekan, Donanım, Ekipman ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu", *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 288-298

YÖK (2007), *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı*, http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/rehberlik_psikolojik_danismanlik.doc

EKLER

EK 1- Okullarda Yapılan PDR Uygulamaları

ANKET

Değerli Psikolojik Danışmanlar ve Rehber Öğretmenler,

Bu anket, ilk ve ortaöğretim okullarında çalışan okul psikolojik danışmanlarının (rehber öğretmen) çalıştıkları kurum içerisinde PDR hizmetlerine yönelik hangi uygulamaları yaptıklarını belirleyebilmek (öğrenmek) amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda yapılması olası uygulamaların birçoğu sıralanmıştır. Elbette, bütün bu uygulamaları yapamıyor olabilirsiniz. Bunlardan yaptığınız ya da yapmakta olduğunuz çalışmalara uygun olanları işaretleyiniz. Ayrıca sıralanan bu uygulamaların dışında da uygulamalar yapıyorsanız, lütfen bunları uygun bölümlerde ya da anketin sonunda açıklayınız.

Lütfen, **gönüllü** değilseniz bu anketi doldurmayınız. Vereceğiniz yanıtlar, "Okul Psikolojik Danışmanlığı ve PDR Uygulamaları" konusundaki bir araştırmada toplu sonuçlar halinde kullanılacak, üniversitelere göre karşılaştırma yapılmayacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Psk.Dan. Hatice HATİPOĞLU
Elbistan Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O

Doç. Dr. Ragıp ÖZYÜREK
Çukurova Üniversitesi

Bu anket okullarda çalışan rehber öğretmenler için hazırlanmıştır. Bu duruma uygun değilseniz, anketi doldurmayabilirsiniz.

Aşağıdaki maddelerden size uygun olmayanlar varsa, boş bırakarak bir sonraki bölüme geçiniz.

A-Çalıştığınız Okulda Bilgi Verme/Rehberlik Uygulamaları (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

*( ) Öğrencilerle **bireyle/bireysel (birebir) rehberlik** etkinlikleri yapmaktayım.*

Uyguladığınız bireysel rehberlik etkinliklerinin içeriği en çok hangi gelişim alanına uygun? Öncelik sırasını 1, 2 ve 3 numaraları ile belirtebilirsiniz.

( ) Eğitsel. ( ) Mesleki. ( ) Kişisel-sosyal.

*( ) Öğrencilerle **küçük (3-4 öğrenci ile) grup rehberliği** etkinlikleri yapmaktayım.*

Uyguladığınız küçük grup rehberliği etkinliklerinin içeriği en çok hangi gelişim alanına uygun? Öncelik sırasını 1, 2 ve 3 numaraları ile belirtebilirsiniz.

( ) Eğitsel. ( ) Mesleki. ( ) Kişisel-sosyal.

*( ) **Büyük (yaklaşık 10-20 öğrenci) gruplara rehberlik** etkinlikleri yapmaktayım.*

Uyguladığınız büyük grup rehberliği etkinliklerinin içeriği en çok hangi gelişim alanına uygun? Öncelik sırasını 1, 2 ve 3 numaraları ile belirtebilirsiniz.

( ) Eğitsel. ( ) Mesleki. ( ) Kişisel-sosyal.

*( ) Sınıflara girerek, **sınıf rehberliği** uygulamaları yapmaktayım.*

Uyguladığınız sınıf rehberliği etkinliklerinin içeriği en çok hangi gelişim alanına uygun? Öncelik sırasını 1, 2 ve 3 numaraları ile belirtebilirsiniz.

( ) Eğitsel. ( ) Mesleki. ( ) Kişisel-sosyal.

*() Öğrencileri çeşitli konularda bilgilendirmek amacıyla **okulda konferanslar** vermekteyim.*

Bu etkinliklerin içeriği hangi alanlara uygundur?

Verdiğiniz konferansların içeriği en çok hangi gelişim alanına uygun? Öncelik sırasını 1, 2 ve 3 numaraları ile belirtebilirsiniz.

( ) Eğitsel. ( ) Mesleki. ( ) Kişisel-sosyal.

*Eğer yaklaşık olarak hesaplayabilirseniz, okulunuzda **bir dönem içinde** bu etkinliklerden kaç tane yaptığınızı belirtiniz. (Birden fazla okulda görevliyseniz, bunu da göz önünde bulundurabilirsiniz.)*

Okulunuzda bir dönem içinde yaklaşık olarak kaç defa

Bireysel rehberlik yapmaktasınız? ……..

Küçük grup rehberliği yapmaktasınız? ……..

Büyük grup rehberliği yapmaktasınız? ……..

Sınıf rehberliği yapmaktasınız? ……..

Konferans vermektesiniz? ……..

B-Çalıştığınız Okulda Psikolojik Danışma Uygulamaları

*( ) Okulda **bireysel/bireyle psikolojik danışma** uygulamaları yapmaktayım.*

Bir dönem içerisindeki yaklaşık danışan sayısı ……?

Bir dönem içerisindeki toplam oturum sayısı……?

(*) Okulda **grupla psikolojik danışma** uygulamaları yapmaktayım.*

Bir dönem içerisindeki yönettiğiniz grup sayısı …….?

Bir dönem içerisindeki yaptığınız grup oturumlarının toplam sayısı……?

( ) Acil kriz durumları yaşayan öğrencilere destek sağlamak için psikolojik danışma uygulamaları yaptım.

( )Başka?Lütfen,açıklayınız……

C-Çalıştığınız Okulda PDR Programı Geliştirme

Çalıştığınız okulda PDR programı geliştirmeyle ilgili uygulamalar yaptınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

Yanıtınız evetse, lütfen aşağıdakilerden çalışmalarınıza uygun olanlarını işaretleyiniz.

Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) Okulun bütününde uygulanabilecek şekilde yıllık bir PDR programı geliştirdim.

( ) Sadece, okuldaki birkaç öğrenciyle uygulama yapmak amacıyla bir program geliştirdim.

( ) Uzmanlar tarafından önceden hazırlanmış ya da deneysel araştırmalarda sınanmış bir grup rehberliği (paket) programı (sınav kaygısı azaltma, iletişim becerileri kazandırma, öfke denetimi, gibi) uyguladım.

( ) Böyle bir (paket) programı kendim geliştirdim ve uyguladım.

Eğer bir (paket) program uygulaması yaptıysanız, lütfen bu programın hangi konu ile ilgili olduğunu belirtiniz (sınav kaygısı, atılganlık eğitimi gibi):

……

……

( ) Programı geliştirmeye başlamadan önce, okuldaki ilgililerle (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi) görüşmeler yaptım.

( ) Öğrencilere gereksinimlerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçme araçları uyguladım.

( ) Öğretmen ve / ya da velilerin gereksinim ya da görüşlerini değerlendirecek şekilde çeşitli ölçme araçları uyguladım.

( ) Programı geliştirirken, okuldaki PDR hizmetleri, eğitim sürecinin ayrılmaz bir ana parçası olarak düşünüldü.

( ) Öğrencilerin gelişimsel gereksinimlerine dikkat edildi.

( ) Belirli özelliklere sahip öğrencilere (anne-babası boşanmış, akademik başarısı düşük, disiplin cezası alan, vb.) yönelik bir program hazırladım.

( ) Okuldaki tüm öğrencilerin yararlanabileceği bir program hazırladım.

( ) Program uygulandıktan sonra öğrencilerin hangi yeterliklere sahip olacağı belirlendi.

( ) Bu yeterlikleri temsil edecek göstergeler belirlendi.

( ) Geliştirdiğim program kapsamında, hangi görevi (sınıf ve grup etkinlikleri, psikolojik danışma oturumları, vb.) hangi zaman yapacağıma ilişkin zaman ve görev analizleri yapmıştım.

( ) Uygulamalar sona erdiğinde, bu kez de program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği gözönünde bulunduruldu.

( ) Program içeriğinde eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal etkinlikler bulunmaktaydı.

( ) Programın uygulanması sırasındaki okuldaki diğer ilgililerle (veli, öğretmen, vb.) işbirliği yaptığımı söyleyebilirim.

( ) Uygulamalarımı yaparken, rehberlikle ilgili olmayan görevleri üslenmemeye çalıştım.

( ) Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla **anket** gibi uygun araçlar **geliştirdim.**

( ) Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla **anket** gibi uygun araçlar **uygulayabildim.**

( ) Öğrencilerin kazandıkları yeterlikleri değerlendirmek amacıyla **psikolojik testler** uygulayabildim.

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız……

D-Çalıştığınız Okulda Uygulaması Yapılan Bir PDR Programını Değerlendirme

1-Okulda uyguladığınız bir PDR programı olduysa, bu programı değerlendirmeye yönelik uygulamalar yaptınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

2-Eğer yanıtınız evet ise, aşağıdakilerden hangisinin bu uygulamalara uygun olduğunu işaretleyiniz. Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) Tamamladığım uygulamaları değerlendirmek amacıyla anket gibi ölçme araçları geliştirdim.

( ) Bu çalışmaları değerlendirmek amacıyla öğrencilere anket uyguladığım oldu.

( ) Yaptığım uygulamaları okuldaki ilgililer (müdür, öğretmen gibi) değerlendirdiler.

( ) Program değerlendirme çalışmalarım sırasında, çeşitli istatistiksel işlemlerden (frekansları belirleme, aritmetik ortalamaları hesaplama ya da grafik çizme gibi) yararlandığım oldu.

Yararlandığınız istatistiksel işlemler varsa, lütfen, bunların ismini yazınız……..……..……...

……

3-Program değerlendirme çalışmalarımı yaparken,

( ) öğrencilerin görüşlerini aldım, ( ) öğretmenlerin görüşlerine başvurdum,

( ) okul yöneticilerinin görüşlerine başvurdum, ( ) velilerin görüşlerine başvurdum

( ) Diğer……

4-Program değerlendirme çalışmalarımın sonuçlarını

( ) Okuldaki yöneticilerle paylaştım, ( ) öğretmenlerle paylaştım,

( ) Diğer……

( ) Program değerlendirme çalışmalarımın sonucunda, öğrencilerin başlangıçtaki yeterliklere önemli ölçüde ulaştığını fark ettim.

( ) Uygulamalarım sonucunda, okuldaki ilgililer (veliler, öğretmenler gibi), öğrencilerde önemli gelişmeler gözlediklerini ifade ettiler.

( ) Uygulamalarımı tamamlandıktan **hemen sonra** program değerlendirme çalışması yaptım.

( ) Uygulamalarımı tamamlayıp, **bir süre geçtikten sonra** program değerlendirme çalışması yaptım. Eğer öyleyse, lütfen bu süreyi belirtiniz……..

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız……

E-Çalıştığınız Okulda Bireyi Tanıma Tekniklerinin Uygulanması.

1-Okulda bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikler/kendini anlatma teknikleri gibi ifadelerle adlandırılan "sosyometri, otobiyografi, problem tarama listesi, kim(dir) bu? vb" gibi teknikleri uygulamayla ilgili çalışmalar yürütüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

2-Eğer yanıtınız evet ise, bu teknikleri hangi amaçlarla uyguladığınızı açıklayabilir misiniz? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) Uygulayacağım program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla.

( ) Herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında değerlendirme yapmak amacıyla.

( ) Sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla.

( ) Tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla.

( ) Öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.

( ) Velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.

( ) Uygulamalarım öncesinde "ön test" yapmak amacıyla.

( ) Uygulamalarım sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla.

( ) Öğrencilerin kazandığı yeterliklerin değerlendirilmesi amacıyla.

( ) Bir araştırmada kullanılması amacıyla.

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız……

3-Eğer bu teknikleri uyguluyorsanız, lütfen hangileri olduğunu işaretleyiniz.

( ) Sosyometri.

( ) Otobiyografi.

( ) Kim(dir) bu?

( ) Problem tarama listesi.

( ) Başarısızlık nedenleri anketi.

( ) Diğer konular için hazırlanmış bir anket

( ) Derecelendirme ölçekleri.

( ) Görüşme.

Lütfen, ne amaçla görüşme yaptığınızı kısaca açıklayınız

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız……..

4a-Bu bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak uygulamalar yapıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

4b-Eğer yanıtınız evet ise, aşağıdakilerden size uygun olanları işaretleyiniz.

( ) Elde ettiğim sonuçları **öğrencilerle** paylaşırım.

Lütfen, bu tekniklerin **isimlerini** belirtiniz…….

4c-Öğrencilerle yaptığınız bu uygulamalar hangi formatlara uygundu?

( ) Bireysel rehberlik ( ) Grup rehberliği ( ) Sınıf rehberliği

( ) Bireyle psikolojik danışma ( ) Grupla psikolojik danışma

( ) Elde ettiğim sonuçları **öğretmenlerle** paylaşırım.

Lütfen, bu tekniklerin isimlerini belirtiniz……

( ) Elde ettiğim sonuçları **velilerle** paylaşırım.

Lütfen, bu tekniklerin isimlerini belirtiniz ……

F-Çalıştığınız Okuldaki Psikolojik Test Uygulamaları

1-Okulda bireyi tanıma tekniklerinden ilgi envanterleri, yetenek testleri, kişilik envanterleri gibi testleri öğrencilere uygulamayla ilgili herhangi bir çalışma yapıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

2-Eğer yanıtınız evet ise, bu testleri (standart testler/envanterler/psikolojik testler gibi) hangi amaçlarla uyguladığınızı açıklayabilir misiniz? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) Uygulayacağım program öncesinde, öğrencileri seçmek amacıyla.

( ) Herhangi bir programı uygularken, oturumlar sırasında, öğrencilere değerlendirme yapmak amacıyla.

( ) Sınıf rehberliği uygulamalarında kullanmak amacıyla.

( ) Tamamladığım program uygulamalarını değerlendirmek amacıyla.

( ) Öğretmenlerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.

( ) Velilerle yapacağım/yaptığım görüşme nedeniyle uyguladım.

( ) Uygulamalarım öncesinde "ön test" yapmak amacıyla.

( ) Uygulamalarım sonrasında "son test" ölçümü yapmak amacıyla.

( ) Bir araştırmada kullanılması amacıyla.

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız.……

3-Eğer test uygulaması yaptıysanız, lütfen, hangileri olduğunu işaretleyiniz.

( ) İlgi envanterleri

Lütfen, isimlerini belirtiniz ……

( ) Kişilik envanterleri

Lütfen, isimlerini belirtiniz……..

( ) Yetenek testleri

Lütfen, isimlerini belirtiniz……..

( ) Başka? Lütfen, açıklayınız.……

4-Bu envanter ya da testlerle ilgili herhangi bir yorumlama ya da değerlendirme yaptınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

5-Eğer yanıtınız evet ise, aşağıdakilerden size uygun olanını işaretleyiniz.

Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) **Öğrencilerle** birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptım.

Lütfen, bu yorumlama/değerlendirme yaptığınız **testlerin isimlerini** belirtiniz…….

-Öğrencilerle yaptığınız değerlendirme/yorumlama uygulamaları hangi formata uygundu? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

( ) Bireysel rehberlik ( ) Grup rehberliği ( ) Sınıf rehberliği

( ) Bireyle psikolojik danışma ( ) Grupla psikolojik danışma

( ) **Öğretmenlerle** birlikte yorumlama veya değerlendirme çalışmaları yaptım.

Lütfen, bu yorumlama/değerlendirme yaptığınız testlerin isimlerini belirtiniz ……..

( ) **Velilerle** birlikte yorumlama ya da değerlendirme çalışmaları yaptım.

Lütfen, bu yorumlama/değerlendirme yaptığınız testlerin isimlerini belirtiniz.……

G-Çalıştığınız Okulda Konsültasyon /Veli Görüşmesi/Öğretmenlerle Görüşme Yapma

Lütfen, aşağıdakilerden uygulama çalışmalarınıza uygun olanlarını işaretleyiniz.

( ) Veli toplantılarına katılırım.
( ) Velilerle öğrenciler hakkında görüşme yaparım.
( ) Öğretmenlerle öğrenciler hakkında görüşme yaparım.
( ) Başka? Lütfen, açıklayınız…….

H-Çalıştığınız Okuldaki Diğer Çalışmalar

Lütfen, diğer uygulama çalışmalarınıza aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz.

( ) Akran yardımcılığı ya da akran desteği gibi adlandırılabilecek uygulamalar yürütürüm.
( ) Havale (sevk) işleri yaparım.
( ) Oryantasyon (duruma alıştırma) hizmetleri ile ilgili uygulamalar yaparım.
( ) Okul içi ve dışında eşgüdüm (koordinasyon) ya da organizasyon işleri yürütürüm.
Eğer öyleyse, lütfen kısaca neler yaptığınızı belirtiniz……...
……
……

-Bu ankette bütün çalışmalarınız kapsanmamış olabilir. Yaptığınız diğer uygulamalarla ilgili eklemek istedikleriniz varsa, lütfen belirtiniz
……...
.....
……

Teşekkür ederiz.

EK 2- KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaş : .....

Cinsiyet: □ □ K □ E

Görev yaptığınız ilin adı:

Kaç yıldır rehber öğretmen unvanı ile çalışmaktasınız:……

Çalıştığınız okulda kaç yıldır rehber öğretmen olarak çalışmaktasınız?.....

Mezun olduğunuz üniversite :.....

Mezun olduğunuz bölüm: PDR EPH. EPÖ Psikoloji EÖD Başka (Lütfen belirtiniz)
□ □ □ □ □ □

Mezuniyet düzeyi : Lisans Yük.Lis. Öğr. Yüksek Lisans Doktora Öğr. Doktora
□ □ □ □ □

Lisans düzeyinden mezun olma süreniz: ……

Şu anda çalıştığınız okul ya da kurum: Devlet Okulu Özel Okul
□ □

Şu anda çalıştığınız okul: İlköğretim Genel Lise Meslek Lis. Anadolu Lis. Başka……
□ □ □□ □ □

Okulunuzun yaklaşık mevcudu : .....

Okulunuzdaki sınıf-şube sayısı : …….

Okulunuzdaki şubelerin ortalama öğrenci sayısı: .....

Okulunuzdaki rehber öğretmen sayısı, siz dahil: ….....

Üniversite eğitiminiz sırasında **bireysel psikolojik danışma <u>uygulama</u> dersini** kaç dönem ve hangi dönemlerde aldınız?

Kaç dönem:…….……Hangi dönemler: …□ 5 □ 6 □ 7 □ 8.

Üniversite eğitiminiz sırasında **grupla psikolojik danışma <u>uygulama</u> dersini** kaç dönem ve hangi dönemler aldınız?

Kaç dönem:…….……Hangi dönemler: …□ 5 □ 6 □ 7 □ 8.

Üniversite eğitiminiz sırasında okullardaki **<u>staj eğitimi</u>** dersini kaç dönem ve hangi dönemler aldınız?

Kaç dönem:…….……Hangi dönemler: …□ 5 □ 6 □ 7 □ 8.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Hatice HATİPOĞLU
Doğum Yeri, Yılı : Gölkaya/ADANA, 1980
Medeni Durumu : Bekar
Adres : Güzelyalı mh. 81108 sk. no:17 01170 Çukurova/ ADANA
E-mail Adresi : hatipogluhatice@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

(2007 -2010) : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
(2001- 2005) : Lisans, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Adana.
(1994- 1997) : Lise, Adana Kız Lisesi, Adana
(1991- 1994) : Ortaokul, 24 Kasım Ortaokulu, Adana
(1986- 1991) : İlkokul, Fatih Mehmet İlkokulu, Adana

İŞ DURUMU

(2009-) : Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulunda Psikolojik Danışman, Elbistan/ K.Maraş
(2008-2009) : Özel Adana Kolejinde Psikolojik Danışman, Adana
(2006- 2007) : Başkent Üniversitesi Özel Başkent İlköğretim Okulunda Psikolojik Danışman, Adana